



PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
OBCE LIPTOVSKÁ OSADA
na roky 2023 – 2030

október 2023

OBSAH

ÚVOD.....	2
ANALYTICKÁ ČASŤ	3
1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL	4
1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY	4
1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE	7
1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL	10
1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT	12
1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU	13
2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	14
2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSLE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE	14
2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU	16
2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO	18
3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	19
3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ	19
3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	19
3.3 DOPRAVA	21
3.4 ENERGETIKA	22
3.5 ŠKOLSTVO	23
3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	23
3.7 BÝVANIE	24
3.8 BEZPEČNOSŤ	25
4 SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	26
4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY	26
4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE	26
4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM	29
5 SWOT ANALÝZA.....	30
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	33
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	34
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	41
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	42
VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASTI	42
VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI	47
Zoznam skratiek.....	54
Zoznam východiskových dokumentov.....	56
PRÍLOHY	57
Príloha 1.....	58
ZÁSObNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Liptovská Osada pre obdobie 2023 - 2030	58
Príloha 2.....	60
TYPOVÉ AKTIVITY pre jednotlivé opatrenia PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030	60

ÚVOD

Obec Liptovská Osada patrí podľa administratívneho členenia do okresu Ružomberok, ktorý je súčasťou Žilinského kraja. Nachádza sa v Liptovskej kotline asi 16,6 km južne od mesta Ružomberok.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce (ďalej ako PHSR) je strednodobý strategický dokument, ktorý je základný programový dokument samosprávy, spracovaný za účelom riešenia súčasných a budúcich ekonomických a sociálnych problémov za efektívneho využitia všetkých zložiek jeho miestneho potenciálu (ekonomického, prírodného i demografického). Je vypracovaný na základe zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z.z. a v zmysle aktuálne platnej Metodiky tvorby PHSR z roku 2020.

Zodpovednosť za jeho implementáciu preberá obecná samospráva. Priebežná implementácia PHSR je nevyhnutnou podmienkou **zlepšovania kvality života obyvateľov obce**, ktorí majú príležitosť aktívne participovať na rozvoji obce či už pri jeho tvorbe, priebežnej aktualizácii alebo implementácii tým, že iniciujú alebo sa zapájajú sa do obecných aktivít a rozvojových projektov.

Zhrnutím analytickej časti tohto dokumentu je prehľad silných a slabých stránok obce a príležitostí a ohrození z vonkajšieho prostredia. Dokument tiež identifikuje potenciál rozvoja obce, jej aktuálne potreby a možnosti v kľúčových kompetenciách, ktoré obecná samospráva zastrešuje. V strategicko - programovej časti dokumentu je zadefinovaná vízia a strategické ciele a tiež opatrenia a aktivity, ktoré vedú k ich aktívnemu naplneniu. Vo finančno - realizačnej časti je definovaný systém monitorovania PHSR a možnosti viaczdrojového financovania rozvoja obce, vrátane Akčného plánu projektových priorít pre obdobie rokov 2023 až 2030.

Zmluvným spracovateľom PHSR obce sa stalo **OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov**, ktorého je obec aktívnym členom podobne ako v predošlom PHSR zostavenom na obdobie rokov 2016 až 2020.

Zmluvný partner: OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov

❖ Odborný garant

Ing. Rastislav Horvát

❖ Odborné spracovanie dokumentu

Ing. Iveta Niňajová, PhD.

❖ Analytické práce

Mgr. Veronika Mikulková

❖ Administratívne práce

Ing. Katarína Čižmáriková



**ANALYTICKÁ
ČASŤ**

1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL

Ak má samospráva zámer, systematicky a koncepčne vytvárať a zlepšovať podmienky pre život svojich obyvateľov na území obce, mala by v plnej miere rešpektovať miestne danosti a miestny potenciál, ktoré spoločne vytvárajú isté jedinečné špecifiká, ktoré významne ovplyvňujú smerovanie a intenzitu rozvoja obce.

1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY

Obec Liptovská Osada sa nachádza na hranici dvoch samosprávnych krajov - Žilinského a Banskobystrického kraja, v okrese Ružomberok a je súčasťou regiónu Dolného Liptova. Leží pod horským prechodom Donovaly na severnej strane Nízkyh Tatier. Od okresného mesta Ružomberok je vzdialená 16,6 km, s ktorého katastrálnym územím susedí. Najbližšími susedmi sú aj obce **Liptovské Revúce** (7 km) a **Liptovská Lúžna** (3 km).

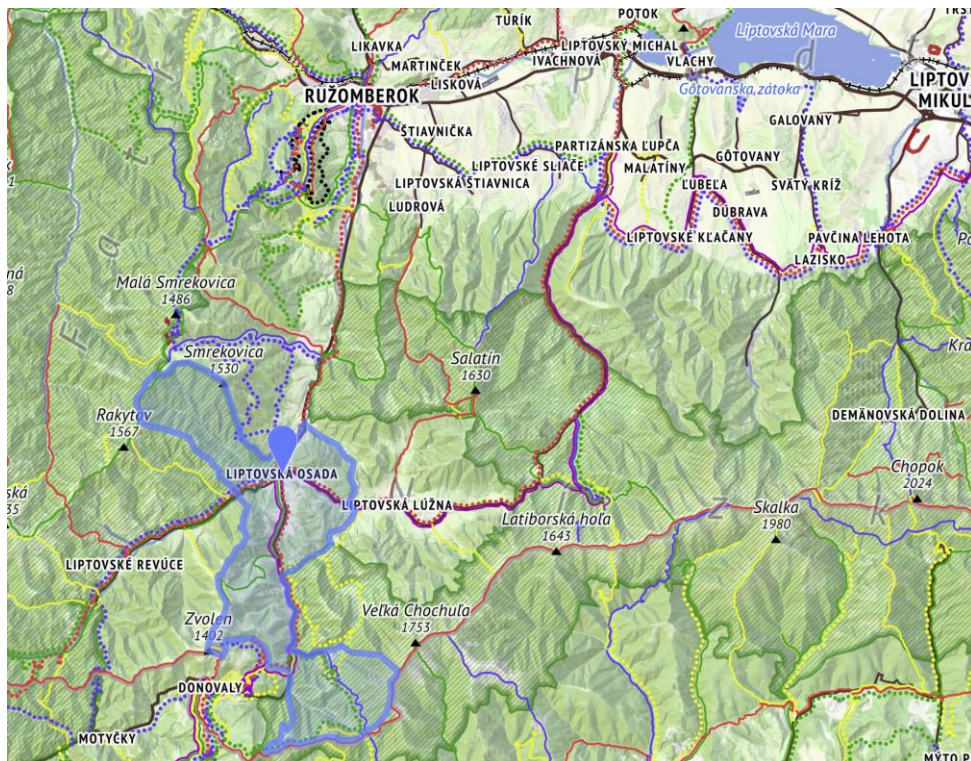
Katastrálne územie má pretiahnutý tvar v smere sever - juh, s rozšírením na severo-severozápadnom a juho-juho-východnom konci. Stred obce má nadmorskú výšku **609 m. n. m.**, kataster leží v rozpätí od 580 do 1 612 m n. m. Územie obce patrí do klimaticky mierne chladnej oblasti. Najteplejším mesiacom v roku je júl, s priemernými teplotami 12-16 °C a najchladnejším je január s teplotami v priemere 4-6 °C.

Obec leží v údolí obkolesená zachovalou prírodou **dvoch národných parkov Nízke Tatry a Veľká Fatra**. Územie celej obce tak má **horský charakter**.

Do katastra obce patria i blízke **kúpele Korytnica** vzdialené 5 km s aktívnymi prameňmi minerálnych vôd. Korytnica je kúpeľná osada obce Liptovská Osada.

Susedí s katastrami ôsmich obcí a dvoch okresov:

- ❖ okres Ružomberok: Ružomberok, Liptovská Lúžna, Liptovské Revúce, Ľubochňa,
- ❖ okres Banská Bystrica: Brusno, Hladel', Podkonice, Donovaly.



Zdroj: www.freemap.sk

Obec Liptovská Osada sa nachádza na rozmedzí dvoch národných parkov: Národný park Nízke Tatry (NAPANT) a Národný park Veľká Fatra.

- ❖ **Národný park Nízke Tatry (NAPANT)** a jeho ochranné pásmo zaberá celé horské pásmo Nízkych Tatier na rozlohe 728 km² a jeho ochranné pásmo 1 102 km², čím je to rozlohou najväčší národný park na Slovensku. Obec Liptovská Osada zasahuje do jeho západnej časti tzv. **ďumbierska časť** (Ďumbierske Tatry). Dominujúcim rastlinným spoločenstvom v NP Nízke Tatry je les, ktorý pokrýva asi 70% z celkovej rozlohy. Približne od 1500 m n.m. začínajú porasty **kosodreviny**, ktoré boli na mnohých miestach v minulosti činnosťou človeka odstránené. Rôznorodé typy biotopov, členitý reliéf, rozľahlosť a neprístupnosť niektorých častí územia podmieňuje aj druhovú pestrosť živočíšstva. Žijú tu takmer všetky západokarpatské horské a vysokohorské druhy, z ktorých viaceré sú endemické a reliktné. Domov tu nachádzajú vzácne druhy **hmyzu** a iného drobného živočíšstva, ale i veľké cicavce, vzácne šelmy a početné vtáctvo. Medzi najznámejšie živočíchy Nízkych Tatier patrí **kamzík vrchovský tatranský**. Súčasná populácia kamzíka v Nízkych Tatrách žije vyše 30 rokov a je potomstvom 30 jedincov, ktoré boli do tohto územia postupne umelo vypustené z Vysokých a Belianskych Tatier v polovici 70.-tych rokov 20. storočia.
- ❖ **Národný park Veľká Fatra:** Obec Liptovská Osada zasahuje do severnej časti národného parku Veľká Fatra, ktorý vznikol **1. apríla 2002** ako vyšší stupeň ochrany chránenej krajiny Veľká Fatra (s rovnakým názvom), ktorá bola vyhlásená v roku **1972** na ochranu horského pásma s vysokým zastúpením zachovaných karpatských lesov. Prevažuje tu európsky buk, ktorý zaberá 90% plochy, v kombinácii s hrebeňovými pastvinami, ktoré sa datujú do 15.-17. storočia do obdobia známeho ako **Valašská kolonizácia**. Nachádzajú sa tu aj zvyšky lesov škótskej borovice a Harmanecké údolie je významné ako najbohatšia **tisová** lokalita v strednej a pravdepodobne aj celej Európe. Národný park Veľká Fatra je aj dôležitý zdroj pitnej vody vďaka vysokým zrážkam a nízkym vyparovaním v oblasti. Jadro pásma je zložené zo žuly, ktorá iba na málo miestach presahuje na povrch, častejšie sú rôzne bridlicové hrebene, známe ako **Hólina Fatra** a vápencové a dolomitové skaly, ktoré tvoria malebné terény známe ako **Bralná Fatra**. Sú tu aj rôzne krasové oblasti, prevažne jaskyne, pričom **Harmanecká jaskyňa** je aj otvorená pre verejnosť. Rôzne druhy skál a pôdy, rôzne typy terénu s lúkami a pastvinami, útesmi a údoliami poskytujú podmienky pre veľmi bohatú flóru a faunu. Žijú tu v hojnom počte všetky európske druhy mäsožravcov: **medveď hnedý**, **vlk dravý** a **rys ostrovid**. Oblasť je populárna medzi turistami, predovšetkým kvôli peším túram. Neďaleko sa nachádza lokalita svetového kultúrneho dedičstva **UNESCO**, osada **Vlkolínec**. Po vstupe Slovenska do európskej únie bol NP Veľká Fatra zaradený medzi územia európskeho významu v sústave **NATURA 2000**.

Medzi prírodné zaujímavosti obce Liptovská Osada patrí **Prírodná pamiatka Strž (Triasový rif) a Prírodná pamiatka Žiar**.

- ❖ **Prírodná pamiatka Strž (Triasový rif)** sa nachádza južne od obce Liptovská Osada na západnom okraji Nízkych Tatier ako malý opustený lom vo vrchnotriasových vápencoch. Lomom, ktorý vznikol pri výstavbe štátnej cesty Donovaly - Ružomberok, bol odkrytý geologický jav - ukážka útesových (rifových) vápencov. Útvar je dochovanou ukážkou dobre zachovaného fosilného prostredia druhohorného rifového (koralového) útesu. Tieto sivé organogénne vápence tvoria niekoľko šošovkovitých telies, skladajúcich sa najmä z vápnitých rias druhu Tubiphytes obscurus Maslov a z vápnitých hubiek (Sphinctozoa). Makroskopicky sa javia ako mliečnobiele prierezy v podobe drobných strapcov. Vo vápencoch môžeme nájsť aj ostne ježoviek. V nadloží šošoviek sa nachádzajú tmavé lavicovité vápence so skamenelinami lastúrníkov i iných organizmov. Schránky sú však zväčša rozlámané. Ťažobný zásah odkryl vrstvu zvetralín a urobil rez objektom. Navyše tesná blízkosť komunikácie je pozitívnou skutočnosťou pre následné využívanie na exkurzné ciele. Územie bolo za chránený prírodný výtvor vyhlásené v roku 1974 (0,28 ha). Druhová bohatosť nálezov skamenelých zvyškov rozličných živočíchov by však oprávňovala vyhlásiť lokalitu aj za chránené nálezisko. V súčasnosti je lokalita predmetom štúdia a výskumu. ale aj tak je možné tento umelý odkryv v prírodnom výtvore hodnotiť ako jeden z najhodnotnejších vo vrchnom triase (karne), či už z pohradu paleontologického alebo stratigrafického.
- ❖ **Prírodná pamiatka Žiar** je lokalizovaná v ochrannom pásme Národného parku Nízke Tatry na ploche 2 ha. Ide o zaujímavé skalné útvary lokalizované priamo nad obcou. Sú tvorené vápencom a dolomitom. Územím neprechádza náučný, ani turistický chodník. Slúži však vedeckým výskumom.

Chránené vtáčie územia v katastri obce: Katastrom obce prechádza Chránené vtáčie územie Nízke Tatry a Chránené vtáčie územie Veľká Fatra.

- ❖ **Chránené vtáčie územie Nízke Tatry**, ktoré bolo vyhlásené za účelom zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov: orla skalného, tetra holniaka, tetra hlucháňa, ďatľa trojprstého, kuvika kapcavého, kuvika vrabčieho, jariabka hôrneho, bociana čierneho, orla

krikľavého, výra skalného, včelára lesného, ďatľa bielochrbtého, žlny sivej, ďatľa čierneho, muchárika červenohrdlého, muchárika bielokrského, prepelice poľnej, žltouchvosta lesného, strakoša sivého, muchára sivého, lelka lesného a chriašteľa poľného a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

- ❖ **Chránené vtáčie územie Veľká Fatra**, ktoré bolo vyhlásené za účelom zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov: sokola sťahovavého, jariabka hôrneho, lelka lesného, ďatľa trojprstého, výra skalného, sovy dlhochvostej, bociana čierneho, včelára lesného, žlny sivej, žltouchvosta lesného, muchára sivého, orla skalného, tetraho hoľniaka, tetraho hlucháňa, kuvika kapcavého, kuvika vrabčieho, ďatľa čierneho, ďatľa bielochrbtého, muchárika bielokrského a muchárika červenohrdlého a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

Hydrologickú sieť v katastri obce tvoria: rieka Revúca a riečky Korytnica a Lúžňanka.

- ❖ **Revúca** je významnou ľavostrannou zdrojnicou **Váhu** na jeho hornom toku, meria 33 km a je tokom III. rádu. Pramení na **liptovskej** strane Veľkej Fatry na juhovýchodnom svahu vrchu **Ostredok** (1 592 m n. m.) v nadmorskej výške približne 1 250 m n. m. Sprvu tečie východným smerom, preteká **Suchou dolinou** a oblúkom sa stáča na severovýchod. Jej bystriny pretekajú obcou Liptovské Revúce a **v katastrálnom území obce Liptovská Osada priberá vedľajšie prítoky z Nízkych Tatier - Korytnica a Lúžňanka**. Od tohto bodu tok Revúcej smeruje na sever, mohutne priberaním ďalších menších prítokov z pohorí **Nízke Tatry** sprava a **Veľkej Fatry** zľava, medzi ktorými vytvára ich prirodzenú hranicu.
- ❖ **Korytnica** je pravostranný prítok Revúcej pri obci Liptovská Osada s dĺžkou 13 km. Na hornom toku tečie dolinou Barboriná, potom pokračuje **Korytnickou dolinou**. Pramení na juhozápadných svahoch **Prašivej** (1 651,8 m n. m.) v Nízkych Tatrách v nadmorskej výške okolo 1 300 m n. m.
- ❖ **Lúžňanka** je pravostranný prítok Revúcej pri obci Liptovská Osada a má dĺžku 12,5 km. Na časti horného toku sú zachované meandre, ktoré boli v roku 1988 vyhlásené za prírodnú rezerváciu na výmere 1,74 ha. Lúžňanka vytvára 12 km dlhú Lúžňanskú dolinu, na jej strednom toku vyerodovala v mäkkých bridliciach malú eróznú kotlinku, v ktorej leží obec Liptovská Lúžna. Pramení na severných svahoch Latiborskej hole (1 643 m n. m.) v Nízkych Tatrách v nadmorskej výške okolo 1 295 m n. m.

Územie obce sa skladá z katastrálneho územia Liptovská Osada **s celkovou rozlohou 5 020 ha (50,2 km²)**. Kataster obce zaberá **39,61% výmery okresu Ružomberok**, pričom poľnohospodárska pôda zaberá až 23,65% celkovej rozlohy obce a 32,4% rozlohy poľnohospodárskej pôdy okresu Ružomberok. **Ide o jeden z najväčších katastrálnych území okresu Ružomberok.**

CELKOVÁ VÝMERA ÚZEMIA OBCE k 31.12.2022 (v m ²)				
Územie	Poľnohospodárska pôda (PP)	Nepoľnohospodárska pôda (NPP)	podiel PP	Celková výmera
Liptovská Osada	11 872 087	38 323 124	23,65%	50 195 211
Okres Ružomberok	36 640 055	90 074 742	28,91%	126 714 797
podiel obce na okrese v %	32,40%	42,55%		39,61%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

V priebehu rokov 2015 až 2022 sa výmera poľnohospodárskej pôdy v katastri obce Liptovská Osada znížila o 80 792 m² najmä v položke Trvalé trávnaté porasty a Záhrady na úkor nárastu Lesných pozemkov, z dôvodu náletových drevín na pasienkoch premenených na les a nárastu Zastavaných plôch a nádvorí z dôvodu urbanizácie na pasienkoch.

Z poľnohospodárskej pôdy majú v roku 2022 **najväčšiu výmeru** (až 95,13%-ný podiel na celkovej výmere) **Trvalé trávnaté porasty**, pričom Orná pôda zaberá len 3,54%. V obci nie sú evidované žiadne ovocné sady.

VÝMERA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovská Osada k 31.12.2022 (v m ²)					
Druh poľnohospodárskej pôdy (PP)	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Orná pôda	422 435	420 641	3,54%	- 1 794	- 0,42%
Záhrada	163 206	157 251	1,32%	- 5 955	- 3,65%
Ovocný sad	0	0	0,00%	0	0

VÝMERA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovská Osada k 31.12.2022 (v m²)

Druh poľnohospodárskej pôdy (PP)	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Trvalý trávny porast	11 367 238	11 294 195	95,13%	- 73 043	- 0,64%
Poľnohospodárska pôda - celkom	11 952 879	11 872 087	100%	- 80 792	- 0,68%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Z nepoľnohospodárskej pôdy majú v roku 2022 **najväčšiu výmeru** (až 95,36%-ný podiel na celkovej výmere) **Lesné pozemky** s prevažne smrekovými lesmi, pričom Zastavaná plocha a nádvoría zaberá len 2,42%.

VÝMERA NEPOĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovská Osada k 31.12.2022 (v m²)

Druh nepoľnohospodárskej pôdy (NPP)	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Lesný pozemok	36 492 970	36 544 858	95,36%	51 888	0,14%
Vodná plocha	247 232	247 108	0,64%	- 124	- 0,05%
Zastavaná plocha a nádvorie	892 167	929 011	2,42%	36 844	4,13%
Ostatná plocha	609 963	602 147	1,57%	- 7 816	- 1,28%
Nepoľnohospodárska pôda - celkom	38 242 332	38 323 124	100%	80 792	0,21%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE

Počtom obyvateľov podľa Sčítania obyvateľov v roku 2021 (ďalej ako SOBD2021) patrí obec Liptovská Osada medzi obce veľkostnej skupiny 1 000 až 1 999 obyvateľov a **na počte obyvateľov okresu Ružomberok sa podieľa 2,82%-ami**. Priemerný vek je o čosi nižší ako v okrese Ružomberok.

Územie	Základné údaje k 1.1.2021		
	Priemerný vek	Hustota (os/km ²)	Počet obyvateľov
Liptovská Osada	41,69	32,21	1 617
okres Ružomberok	42,72	216,29	57 392
podiel na okrese v %	-	-	2,82%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

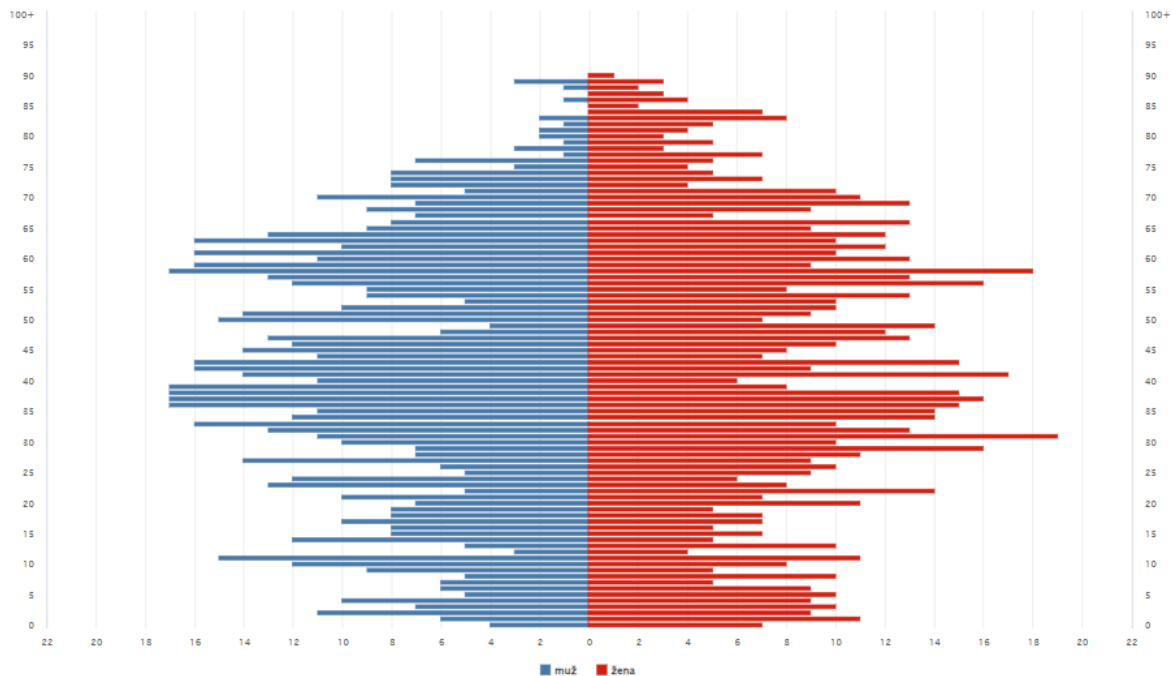
Pohlavie: V obci Liptovská Osada žije len o 27 žien viac ako mužov (1,68% obyvateľov), čo je porovnateľné s priemerom v okrese Ružomberok, kde prevláda o 2,54% viac žien ako mužov.

Územná jednotka	Spolu	Muži	Ženy
Liptovská Osada	1 617	795	822
podiel v %	100%	49,16%	50,84%
okres Ružomberok	57 392	27 967	29 425
podiel v %	100%	48,73%	51,27%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021) ,Z01_01_OK_SK0318_OB

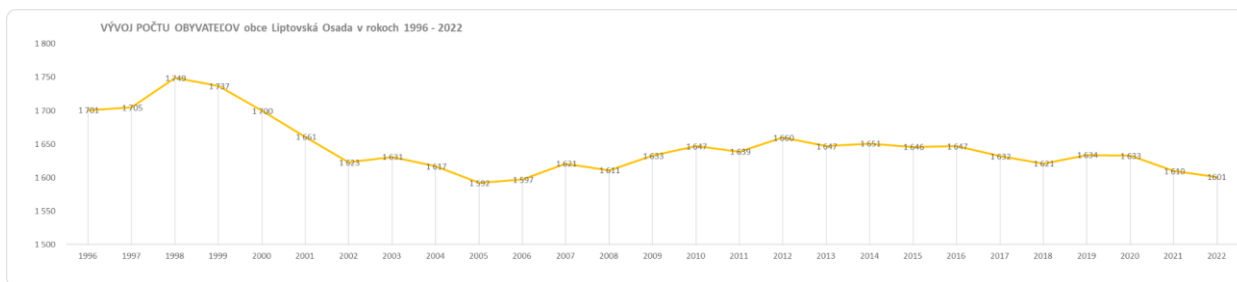
Ako ukazuje tento graf v obci Liptovská Osada je viac žien ako mužov vo veku 31 a 58 rokov.

Počet obyvateľov podľa jednotiek veku v obci Liptovská Osada k 1. 1. 2021



Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

Obec Liptovská Osada patrí medzi obce okresu Ružomberok, kde **počet obyvateľov od roku 1998 mierne klesá**. Z najvyššej hodnoty v roku 1998 (1 749 obyvateľov) klesol do roku 2008 na hodnotu 1 611 obyvateľov. Od roku 2008 sa začal počet obyvateľov opäť zvyšovať, až do roku 2014, kedy dosiahol hodnotu 1 651 obyvateľov. Od tohto roku sa počet postupne pozvoľna znižuje, až na súčasných 1 601 obyvateľov (rok 2022). Pokles od roku 1998 predstavuje 8,5%.



Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7006rr

Kým celkový prírastok obyvateľstva v roku 1996 predstavoval pokles 3 obyvateľov, v roku 2006 to bol nárast o 5 obyvateľov. Nárast pokračoval až do roku 2019, kedy sa celkový prírastok obyvateľstva vyšplhal na 13 osôb. Od roku 2019 však celkový prírastok obyvateľstva už len klesal, a to aj v položke prirodzeného prírastku obyvateľstva aj napriek pozitívnemu migračnému saldu v roku 2020 a 2021.

CELKOVÝ PRÍRASTOK OBYVATEĽSTVA obce Liptovská Osada v rokoch 1996 - 2022

Ukazovateľ	1996	2006	2014	2016	2019	2020	2021	2022
Živonarodení	17	16	12	19	18	11	14	18
Zomretí	22	15	11	15	19	22	30	21
Prirodzený prírastok obyvateľstva	- 5	1	1	4	- 1	- 11	- 16	- 3
Migračné saldo	2	4	3	- 3	14	10	9	- 6
Celkový prírastok obyvateľstva	- 3	5	4	1	13	- 1	- 7	- 9

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7105rr

Vekové zloženie: Obec Liptovská Osada disponuje **69,2% obyvateľov v produktívnom veku**, pričom skupina obyvateľov v poproduktívnom veku (seniori) má o 20 obyvateľov viac ako v predproduktívnom veku (deti a mládež).

Územná jednotka	Spolu	Predproduktívny vek (0-14 rokov)	Produktívny vek (15-64 rokov)	Poproduktívny vek (65 a viac rokov)
Liptovská Osada	1 617	239	1 119	259
podiel v %	100%	14,78%	69,2%	16,02%
okres Ružomberok	57 392	85 455	38 546	10 302
podiel v %	100%	14,89%	67,16%	17,95%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_03_OK_SK0318_OB

Vzdelanie: Čo sa týka vzdelanostnej úrovne v obci, približné hodnoty má ukončené úplné stredné vzdelanie s maturitou (27,21%) spolu so stredným odborným učňovským vzdelaním (25,6%), pričom vysokoškolské vzdelanie má ukončených len 12,86% obyvateľov obce.

Územná jednotka	Spolu	bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0-14 rokov	Základné	stredné odborné (učňovské) (bez maturity)	úplné stredné (s maturitou)	vyššie odborné	vysokoškolské	bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	nezistené
Liptovská Osada	1 617	164	245	414	440	89	208	2	55
podiel v %	100%	10,14%	15,15%	25,6%	27,21%	5,51%	12,86%	0,12%	3,41%
okres Ružomberok	57 392	6 015	9 335	12 337	15 017	3 059	9 935	111	1 583
podiel v %	100%	10,48%	16,27%	21,5%	26,17%	5,33%	17,31%	0,19%	2,76%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_06_OK_SK0318_OB

Rodinný stav: V obci Liptovská Osada o 3,22% prevláda počet slobodných obyvateľov ako obyvateľov v manželstvom zväzku.

Územná jednotka	Spolu	slobodný, slobodná	žnatý, vydatá	rozvedený, rozvedená	vdovec, vdova	nezistené
Liptovská Osada	1 617	711	659	107	136	4
podiel v %	100%	43,97%	40,75%	6,62%	8,41%	0,25%
okres Ružomberok	57 392	25 257	23 249	4 542	4 233	111
podiel v %	100%	44,01%	40,51%	7,91%	7,38%	0,19%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_05_OK_SK0318_OB

Národnosť: V obci Liptovská Osada prevláda slovenská národnosť (94,93%), pričom z iných národností sa najviac objavuje česká národnosť (4 obyvatelia) a nemecká národnosť (2 obyvatelia). Obec neeviduje žiadneho občana rómskej národnosti.

Územná jednotka	Spolu	slovenská	česká	nemecká	moravská	rómska	iná	ostatné
Liptovská Osada	1 617	1 535	4	2	1	0	4	71
podiel v %	100%	94,93%	0,25%	0,12%	0,06%	0%	0,25%	4,39%
okres Ružomberok	57 392	54 518	216	69	5	36	96	2 203
podiel v %	100%	94,99%	0,38%	0,12%	0,01%	0,06%	0,17%	3,84%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_11_OK_SK0318_OB

Vierovyznanie: Výrazne dominantným vierovyznaním v obci Liptovská Osada je rímskokatolícke vierovyznanie u 79,34% obyvateľstva, čo je o 6,75% viac ako v okrese Ružomberok.

Územná jednotka	Spolu	bez vyznania	rímskokatolícke	evanjelické	gréckokatolícke	ostatné	nezistené
Liptovská Osada	1 617	226	1 283	18	1	18	71
podiel v %	100%	13,98%	79,34%	1,11%	0,07%	1,11%	4,39%
okres Ružomberok	57 392	9 644	41 659	1 994	368	166	2 622
podiel v %	100%	16,8%	72,59%	3,47%	0,64%	0,29%	4,57%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_15_OK_SK0318_OB

1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL

Územie obce Liptovská Osada bolo **osídlené už na prelome 11. a 12. storočia**. Vtedy tu vznikla **benediktínska pustovňa** (spomínaná ako Gothál, božie domčeky), okolo ktorej postupne vyrástla osada. Prvá písomná zmienka o nej sa datuje do roku 1288. Ďalšia písomná zmienka týkajúca sa územia dnešnej Liptovskej Osady je z roku 1340, v listine Karola Róberta I., v ktorej určoval chotár Ružomberka až po pustovňu, nachádzajúcu sa na sútoku Lúžňanky a Revúcej.

Obec sa postupne vyvíjala tak, že roku 1649 tu bol postavený drevený kostol. Cirkevne patrila osada pod Ružomberok, ale v roku 1752 sa osamostatnila s filiálkami Revúcej a Lúžna. **V 18. storočí bola v Liptovskej Osade zriadená stála stanica cisársko-kráľovskej pošty s dostavníkovou dopravou**, ktorá určila aj erb obce. V roku **1908 bola postavená úzkorozchodná železnica** na trase Ružomberok - Liptovská Osada - Korytnica, miestnymi obyvateľmi prezývaná Korytnička. Jej trasu dnes kopíruje náučný cyklistický chodník - Cyklokorytnička (otvorená v lete 2016), vedúca z Ružomberku do Korytnice. **V roku 1926 v obci vznikol zbor Cirkvi československej husitskej a bol postavený jediný kostol tejto cirkvi na území Slovenska**. Počas 2. svetovej vojny tu bola zhodená prvá paradesantná skupina na Slovensku, kapitána Veličku. Obec sa zapájala do **Slovenského národného povstania** a v obci bolo veliteľstvo 6. taktickej skupiny, pod vedením kapitána (neskôr generála) Vesela.

Symbole obce Liptovská Osada



Z histórie Liptovskej Osady sú známe tri pečatidlá, všetky zvyrazňovali skutočnosť, že v obci bola od 18. storočia stanica dostavníkovej pošty. Najstaršie pečatidlo je okrúhle, jeho kruhový opis znie SIG(illum). PO(sseddionis). OSZADA.A(d)LIKAVA, teda voľne preložené: "pečať obce Osada patriacej k Likave". Z kruhového opisu vidno, že obec bola súčasťou Likavského panstva. V strede pečatného poľa je zobrazený štvorzáprah koní ťahajúcich voz, pričom za zadným párom stojí pohonič vo vysokom klobúku a bičom poháňa kone. Kresba je doplnená letopočtom 1801. V priebehu 19. storočia si obec dala vyhotoviť ďalšie dve pečatidlá, roku 1807 ešte s latinským a v druhej polovici 19. storočia už s maďarským kruhovým opisom. Pečatné symboly zobrazovali v podstate ten istý motív, no pohonič už nestál za koňmi, ale sedel na voze - teraz už na dostavníku. Obec pri tvorbe svojho erbu rešpektovala podobu svojho najstaršieho symbolu, ktorý je celkom jedinečný, a to i v celoslovenskom kontexte.

Erb obce Liptovská Osada, vychádzajúci z historickej predlohy, má túto podobu: v červenom štíte po striebornom pruhu cesty cválajúci štvorzáprah strieborných koní v zlatej zbroji, ťahajúci zlatý voz, za druhým párom stojaci striebrodetý pohonič v zlatom klobúku, vo zdvihnutej pravici so zlatým krátkym bičiskom, z ktorého splýva strieborný, ľavošikmo sklonený zvlnený bič. Symboly Liptovskej Osady sú zapísané v Heraldickom registri SR pod signatúrou L-48/2000.

Najvýznamnejšie kultúrne pamiatky v obci:

- ❖ **Rímsko-katolícky kostol sv. Jána Krstiteľa:** Pôvodný drevený kostol z roku 1646. Keďže kapacitne nevyhovoval potrebám farnosti, v roku 1756 sa začala v obci stavba kamenného kostola, ktorá trvala do roku 1762. Kostol ostal v pôvodnej podobe do roku 1923, kedy bol rozšírený o bočné lode. V interiéri sa nachádza výmalba od V. Droppu z roku **1943**. Zariadenie je okrem lavíc novodobé. Fasády kostola sú členené **pilastrami**, veža je ukončená barokovou helmicou s laternou. Rímsko-katolícky kostol je zasvätený sv. Jánovi Krstiteľovi. Kostol je kapacitne a technicky vyhovujúci.
- ❖ **Kostol čs. cirkvi husitskej:** Ide o jednolodňovú modernistickú stavbu s prvkami **neogotiky** s polkruhovým ukončením presbytéria a vežou tvoriacou súčasť jej hmoty z roku **1928**. Autorom stavby je olomoucký **architekt Hubert Aust**. Ide o **jediný kostol tejto cirkvi na Slovensku**. Pred rokom **1989** sa plánoval v objekte zriadiť sklad, kvôli ktorému bola zbúraná jedinečná drevená gotizujúca **klenba**. V interiéri sa nachádza drevená **empora** nesená dvoma vyrezávanými stĺpmi. Fasáde dominuje kamenný neomietaný sokel. Fasáda je členená kamennými opornými piliermi. Stíhla prevýšená veža je ukončená atypickou ihlancovou helmicou. Ako dôsledok konfliktu vtedajšieho r. k. farára s diecéznym biskupom sa oddelila časť obyvateľstva v Liptovskej Osade od rímsko-katolíckej cirkvi a prešla so svojím kňazom k čs. cirkvi husitskej. Na základe tohto bol čs. štátom vybudovaný v roku 1930 kostol pre čs. husitskú cirkev. Malá časť obecnej komunity ostala v tejto cirkvi do roku 1939, kedy bola oficiálne rozpustená. Kostol je raritou v celom regióne. Táto stavba je dlhé roky nevyužívaná. Jeho technický stav je však nevyhovujúci. Má ošumelý vzhľad a momentálne nemá žiadne využitie. **Po vzájomnej dohode s predstavi-**

teľmi čs. husitskej cirkvi (v Bratislave) prešiel pod správu obce. Je potrebná jeho kompletná rekonštrukcia. V súčasnosti je objekt prázdny a uvažuje sa o jeho ďalšom využití. Mohol by sa tu zriadiť napríklad múzeum sakrálneho (insitného) umenia, galéria, vďaka dobrej akustike sa môžu organizovať koncerty, výstavy a pod. Čs. cirkev husitská mala podmienku dôstojného zachovania účelu tohto objektu.

- ❖ **Kostolík sv. Ondreja v Korytnici:** Kostolík z roku 1860 je jednoduchou stavbou s nadstavanou vežičkou a zvonom. Oltárny obraz znázorňuje sv. Ondreja. Kostolík sa ešte v súčasnosti využíva na bohoslužby. Technický stav tohto objektu je nevyhovujúci a tiež je nutná jeho rekonštrukcia.

V **registri národných kultúrnych pamiatok (NKP)** je evidovaných **sedem pamiatok** nachádzajúcich sa v katastrálnom území obce Liptovská Osada, z toho šesť je umiestnených v osade Korytnica - kúpele:

1. **Pamätník (pomník padlým účastníkom SNP):** 1 objekt v osade Korytnica - kúpele
2. **Pamätník (pamätník sovietskym parašutistom):** 1 objekt v osade Korytnica - kúpele
3. **Opevnenia guľometné (guľometné uzávery SNP):** 1 objekt v obci Liptovská Osada
4. **Dom liečebný s areálom (Liečebný ústav HYGEA):** 3 objekty v osade Korytnica - kúpele; Liečebný ústav Hygea je dvojpodlažná murovaná stavba s výrazným **rizalitom** s drevenými prvkami z obdobia okolo roku **1873**. Objekt bol upravovaný v roku **1953**. V súčasnosti objekt chátra.
5. **Dom pamätný a pamätná tabuľa:** 2 objekty v osade Korytnica - kúpele
6. **Dom ľudový:** 1 objekt v osade Korytnica - kúpele;
7. **Dom ľudový:** 1 objekt v osade Korytnica - kúpele

Súbor **ľudových** domov, ide o jednopodlažné troj či štvorpriestorové zrubové stavby na pôdoryse obdĺžnika so šindľovou či plechovou strechou z prelomu **19. a 20. storočia**. Strecha je riešená ako polovalbová či sedlová s podlomenicou. Štít býva niekedy ukončený **kuklou**.

Obec nemá schválené samostatné VZN s **miestnymi pamätihodnosťami**.

Na území obce **nie sú evidované žiadne divadlá, kiná, múzeá ani galérie**.

Obec má zriadenú **obecnú verejnú knižnicu** v budove základnej školy. Počet čitateľov sa priemerne pohybuje okolo 110 čitateľov ročne. Knižnica neprešla modernizáciou. Je potrebná výmena vybavenia a nákup knižničného systému na evidenciu. V obci je zriadená **aj farská knižnica** v cirkevnej správe.

VEREJNÁ KNIŽNICA v obci Liptovská Osada

Ukazovateľ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
počet knižničných jednotiek	5 515	8 390	6 962	8 639	8 794	5 524	4 448	4 525
počet čitateľov	102	107	113	120	128	117	120	nezistené

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [ku5008rr]

V obci sa nachádza **kultúrny dom**, v ktorom bola zrekonštruovaná moderná tanečná sála, vymenená strešná krytina, nové strešné fólie, odkvapový systém (rok 2012), následne sa realizovala rekonštrukcia multifunkčnej sály.

V obci Liptovská Osada sú aktívne **tri kultúrno - spoločenské spolky**. Jeden v oblasti folklóru (FS Osadaň), spevácky zbor (Osadský zbor sv. Jána Krstiteľa) a miestna skupina Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

PREHĽAD KULTÚRNYCH ORGANIZÁCIÍ A SPOLKOV v obci Liptovská Osada k 31.12.2022

Zameranie	Organizácia/Spolok	Členská základňa mládež / dospelý	Počet členov	Činnosť od roku
folklór, ľudové tradície	Folklórny súbor Osadaň	mládež/dospelý	50	
spevácky zbor	Osadský zbor sv. Jána Krstiteľa			2007
protifašistická tematika	MS SZPB (Miestna skupina Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov)	dospelý	20	

Zdroj: Interná evidencia obce

Významné osobnosti obce: Na spoločenskom a kultúrnom vývoji obce a (v niektorých prípadoch aj Slovenska) sa podieľali niektorí pôvodní alebo prechodne bývajúci obyvatelia. Každému z nich, ich životu a prínosu pre spoločnosť boli venované samostatné stránky v publikácii KTO JE KTO V LIPTOVSKÉJ OSADE, vydanej Obecným úradom v Liptovskej Osade.

Medzi najvýznamnejšie osobnosti obce patrí: (1) MUDr. Milan Buroš, CSc., (2) Valér Kováč (český architekt, sklársky výtvarník a grafik), (3) ThDr. Štefan Košťail (pápežský prelát, teológ, trpiteľ za vieru); (4) Doc. RNDr. Emil Šípka, CSc. (vysokoškolský pedagóg, genealog), (5) Ing. arch. Bohuslav Pernecký (ilustrátor, maliar a architekt), (6) Prof. Ing. Ján Kavan, CSc.(architekt), (7) Prof. RNDr. Emil Rajčan, DrSc. (vysokoškolský pedagóg). V obci pôsobili básnik a skladateľ duchovných piesní JOzef Cehuľa a urbanista a architekt Ján Kavan.

Žiadna z osobností však **nemá zriadenú pamätnú izbu.**

V obci sa každoročne organizuje **13 tradičných kultúrno - spoločenských podujatí:**

- ❖ Bursa: január, 300 účastníkov
- ❖ Ples športovcov: január, 100 účastníkov
- ❖ Ples červeného kríža: január, 100 účastníkov
- ❖ Stavanie májov: máj, 300 účastníkov
- ❖ Deň matiek: máj, 100 účastníčok
- ❖ Deň detí: jún, 200 účastníkov
- ❖ Pálenie Jánskych ohňov: jún, 300 účastníkov
- ❖ Mesiac úcty k starším: október, 70 účastníkov
- ❖ Uvítanie detí do života: december, 60 účastníkov
- ❖ Mikuláš: december, 200 účastníkov
- ❖ Vianočné trhy: december, 300 účastníkov

1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT

Športová činnosť sa v obci začala rozvíjať už v povojnovom období a to na báze dobrovoľnosti v športovej organizácii z názvom Sokol, z ktorej potom vznikla aj Telovýchovná jednota Tatran. Organizácia sa počas celej svojej histórie zameriavala **predovšetkým na futbal**, pretože v tom čase existoval v tejto organizácii len jeden oddiel a to futbalový. Až v 70-tych rokoch vznikol aj lyžiarsky oddiel. Vedenie oddielu zohňalo vlek a tento si svojpomocne postavili v lokalite Čepeľka a tiež prihlásili žiakov do okresnej lyžiarskej súťaže. Takže v tomto období Obec Liptovskú Osadu už nereprezentovali len futbalisti ale aj lyžiari.

Obec Liptovská Osada má pre športové vyžitie svojich občanov k dispozícii futbalové ihrisko, telocvičňu a lyžiarsky vlek v lokalite Čepeľka. Športové zázemie obci poskytuje aj rekreačný rezort Gothál (posilovňa, bazény, sauny, lezecká stena, tenisové kurty).

Obec poskytuje zázemie pre organizovaný šport **v desiatich športov**, ktoré fungujú pod **Obecným športovým klubom Tatran** (OŠK Tatran). Najviac členov má turistický oddiel (70 členov), lyžiarsky oddiel (50 členov) a oddiel Zumba rovnako 50 člennú členskú základňu.

PREHLAD ŠPORTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ŠPORTOVÝCH KLUBOV v obci Liptovská Osada k 31.12.2022

Šport	Športový klub	Členská základňa mládež / dospelý	Počet členov	Činnosť od roku
oddiel turistický	OŠK Tatran Liptovská Osada	mládež / dospelý	70 členov	
oddiel futbalový				
oddiel lyžiarsky		mládež	50 členov	
oddiel cyklistický		mládež/dospelý	20 členov	
oddiel stolnotenisový		mládež/dospelý	10 členov	
oddiel Jumping		mládež/dospelý	40 členov	
oddiel Zumba		mládež/dospelý	50 členov	
oddiel kulturistický		dospelý	5 členov	

PREHLAD ŠPORTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ŠPORTOVÝCH KLUBOV v obci Liptovská Osada k 31.12.2022

Šport	Športový klub	Členská základňa mládež / dospelý	Počet členov	Činnosť od roku
oddiel florbal		mládež	20 členov	
oddiel motocyklistický		mládež/dospelý	30 členov	

Zdroj: Interná evidencia obce

Tradičné športové podujatia, ktoré majú vysokú účasť sú najmä **Liptovský drevorubač**, organizovaný v máji s účasťou až 1 000 osôb, a **Sobota v ťahu**, organizovaná v lete (júl) za účasti približne 200 osôb.

1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU

V obci **chýba centrálné námestie** na stretávanie sa a oddych.

Mládež sa v obci neorganizuje v žiadnom mládežníckom klube.

Pre trávenie voľného času detí obec vybudovala **4 detské ihriská**, z toho dve sú vo vlastníctve obce. Na území obce nie je vybudovaný **žiadny náučný chodník**.

Územná jednotka	DETSKÉ IHRISKÁ		NÁUČNÉ CHODNÍKY	
	Existujúci počet	Z toho ihrísk vo vlastníctve obce	Dĺžka náučných chodníkov v m	Z toho chodníky vo vlastníctve obce
Liptovská Osada	4	2	0	0

Zdroj: Interná evidencia obce

2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE

V okrese Ružomberok sú dlhodobo **priemerné mesačné nominálne mzdy zamestnancov** vyššie ako v Žilinskom kraji (v roku 2022 o 31 Eur), pričom od roku 2016 vzrástli o 44%. **Miera evidovanej nezamestnanosti** sa v roku 2022 hýbala v okrese Ružomberok na úrovni 5,05%, pričom v Žilinskom kraji to bolo 4,63%.

EKONOMICKÉ UKAZOVATELE za okres Ružomberok				
Ekonomický ukazovateľ	2016	2022	2022/2016	
Miera evidovanej nezamestnanosti v %	8,76%	5,05%	-3,71%	-42,4%
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v Eur	991 €	1 428 €	437 €	44%

Zdroj: ŠÚSR, pr3108rr, np3110rr

Podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 je v **obci Liptovská Osada 46,13% obyvateľov ekonomicky aktívnych**, pričom prevládajú zamestnanci, ktorých je 6-krát viac oproti podnikateľom.

EKONOMICKY AKTÍVNE OBYVATEĽSTVO obce k 1.1.2021		
Územná jednotka	Počet	Podiel na celkovom obyvateľstve
Liptovská Osada	746	46,13%
okres Ružomberok	27 202	47,40%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Územná jednotka	Spolu	Zamestnanec	Podnikateľ	Nezistené	iné
Liptovská Osada	746	592	99	55	0
podiel v %	100,00%	79,36%	13,27%	7,37%	0%
okres Ružomberok	27 202	2 1248	3 663	2 213	78
podiel v %	100,00%	78,11%	13,47%	8,13%	0,29%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Za sledované obdobie rokov 2016 až 2021 **klesol počet podnikateľov v obci o 14,8%**, pričom poklesli najmä počty fyzických osôb podnikateľov (o 22,7%) a živnostníkov (o 20%), avšak početnosť právnických osôb vzrástla o 29,4%.

Územná jednotka	Fyzické osoby - podnikatelia			Živnostníci			Právnické osoby			PODNIKATELIA celkom						
	2016	2021	2021/2016	2016	2021	2021/2016	2016	2021	2021/2016	2016	2021	2021/2016				
Liptovská Osada	119	92	- 27	-22,7%	110	88	- 22	-20,0%	34	44	10	29,4%	263	224	- 39	-14,8%
okres Ružomberok	1 828	1 888	60	3,3%	1 703	1 729	26	1,5%	1 054	1 331	277	26,3%	4 585	4 948	363	7,9%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:og3011rr, VBD_SK_WIN:og3008rr

2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSELE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE

Obcou Liptovská Osada prechádza cesta I. triedy I/59, ktorá zabezpečuje pravidelné autobusové spojenie s mestami Ružomberok a Banská Bystrica, ktorých podniky predstavujú zamestnanosť pre menej ako polovicu obyvateľstva. Až 65 % produktívneho obyvateľstva odchádza za prácou mimo sídla. Blízkosť rekreačného strediska s celoročným využitím Donovaly poskytuje ďalšie pracovné možnosti pre miestnych ľudí. V minulosti boli prevádzkované **Kúpele Korytnica**, čo znamenalo väčšie pracovné možnosti. V súčasnosti nie sú v prevádzke.

Hospodárska základňa obce sa opiera o **poľnohospodársku výrobu**, ktorá má v tomto regióne silné tradície. Obyvateľstvo obce sa po stáročia venovalo najmä chovu oviec, hovädzieho dobytky a s tým spojenými poľnohospodárskymi činnosťami. V súčasnosti v týchto tradíciách pokračuje aj **Poľnohospodárske družstvo (PD) Liptovská Osada**, ktoré sídli v samostatnom areáli v južnej časti obce. Stav zariadení a budov PD je vyhovujúci. V rámci živočíšnej výroby je PD zamerané na chov hovädzieho dobytky. Má vybudované všetky inžinierske siete vrátane kanalizácie a malej ČOV a betónové komunikácie.

Výrobná činnosť v obci je nedostatočná a málo diverzifikovaná. V domácom prostredí sa občania zamestnávajú najmä v poľnohospodárstve, lesníctve, školstve, zdravotníctve. V obci sídli aj firmy, ktoré zabezpečujú zemné práce, výstavbu obytných a neobytných budov, drevospracujúce služby a pod.

V obci sa nachádzajú **služby** ako sú: odbytové strediská, ubytovacie zariadenia rôzneho štandardu alebo menšie služby ako kadernícke a kozmetické služby. K dispozícii je **6 predajní potravín**, z toho 2 predajne COOP Jednota.

V obci možno nájsť aj **jednu čerpaciu stanicu** pohonných hmôt.

Obec Liptovská Osada nemá zriadený **obecný podnik** ani sociálny podnik.

Najvýznamnejšie podnikateľské subjekty so sídlom v obci Liptovská Osada sú uvedené v prehľadnej tabuľke.

Oblasť podnikania	Podnikateľ	Remeselníci	Poľnohospodári, farmári a SHR
Stavebná činnosť	Bachbau (stavebniny)		
Kovovýroba	BOBELL s. r. o (výroba a montáž hliníkových dielcov)		
Potravinárstvo	<ul style="list-style-type: none"> ❖ AMOS – SERVICES (plnička minerálnych vôd Korytnica) ❖ 2 predajne COOP Jednota ❖ 4 predajne potravín 		Poľnohospodárske družstvo Lipt. Osada (živočíšna farma)
Doprava a logistika	EMI Dubovský, s.r.o		
Iné služby	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Petrolka (čerpacia stanica) ❖ Yvex s.r.o (biomasa) 		

Zdroj: Interná evidencia obce

Ekonomická aktivita: V obci Liptovská Osada bolo k 1.1.2021 evidovaných 642 pracujúcich v produktívnom veku (39,70%) a 75 pracujúcich dôchodcov (4,64%). Nepracujúcich dôchodcov obec evidovala 334 obyvateľov (20,66%) a až **90 obyvateľov (5,57%) bolo evidovaných ako nezamestnaných**. V domácnosti na materskej, rodičovskej dovolenke alebo dobrovoľne (osoba v domácnosti) zotrvalo 115 osôb (7,11%).

Územná jednotka	Spolu	pracujúci (okrem dôchodcov)	pracujúci dôchodca	dôchodca	osoba v domácnosti	osoba na materskej dovolenke	osoba na rodičovskej dovolenke	nezamestnaný	dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	žiak ZŠ	žiak SŠ	študent VŠ	iná	nezistené
Lipt.Osada	1617	642	75	334	86	6	23	90	107	137	62	35	4	16
podiel v %	100%	39,70%	4,64%	20,66%	5,32%	0,37%	1,42%	5,57%	6,62%	8,47%	3,83%	2,16%	0,25%	0,99%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_16_OK_SK0318_OB

Kategórie zamestnania: V obci Liptovská Osada bolo k 1.1.2021 najviac zamestnancov evidovaných na pracovných pozíciách Pracovník v službách a obchode (18,7%), Špecialista (14,84%) a Technik a odborný pracovník (13,29%).

Územná jednotka	Spolu	Príslušníci ozbrojených síl	Zákonnodarcovia, riadiaci pracovníci	Špecialisti	Technici a odborní pracovníci	Administratívni pracovníci, úradníci	Pracovníci v službách a obchode	Kvalifikovaní robotníci a remeselníci	Operátori a montéri strojov a zariadení	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Nezistené
Lipt. Osada	647	8	21	96	86	33	121	75	76	40	91
podiel v %	100%	1,24%	3,25%	14,84%	13,29%	5,1%	18,7%	11,59%	11,75%	6,18%	14,06%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_18_OK_SK0318_OB

Odvetvie klasifikácie ekonomických činností (OKEČ): V obci Liptovská Osada bolo k 1.1.2021 najviac pracujúcich evidovaných vo Veľkoobchode a maloobchode (14,48%), v Priemyselnej výrobe (11,93%) a vo Verejnej správe a obrane (9,38%).

OKEČ	početnosť	podiel v%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	32	4,29%
Ťažba a dobývanie	1	0,13%
Priemyselná výroba	89	11,93%
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	1	0,13%
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	10	1,34%
Stavebníctvo	61	8,18%
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	108	14,48%
Doprava a skladovanie	37	4,96%
Ubytovacie a stravovacie služby	38	5,09%
Informácie a komunikácia	8	1,07%
Finančné a poisťovacie činnosti	11	1,5%
Činnosti v oblasti nehnuteľností	6	0,80%
Odborné, vedecké a technické činnosti	20	2,68%
Administratívne a podporné služby	20	2,68%
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	70	9,38%
Vzdelávanie	39	5,23%
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	60	8,04%
Umenie, zábava a rekreácia	6	0,80%
Ostatné činnosti	12	1,61%
Nezistené	117	15,68%
Spolu	746	100%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_19_OK_SK0318_OB

2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU

Obec Liptovská Osada je členom oblastnej organizácie cestovného ruchu Región Liptov, cez ktoré ovplyvňuje rozvoj cestovného ruchu v regióne Liptov. Je tiež členom, MAS Dolný Liptov a Asociácie horských sídiel.

Obec sa profiluje a zviditeľňuje skôr ako športovo založená obec, ktorá zachováva ľudové tradície cez FS Osadaňan. Pomerne málo sa venuje propagácii svojho kultúrno - historického dedičstva. Návštevníkmi obce sú najčastejšie **návštevníci rezortu Gothál**. V minulosti boli zdrojom návštevnosti obce aj **Kúpele Korytnica**, ktoré sú aktuálne v dezolátnom stave. Je však možné čerpať minerálne pramene, ktoré sú pekne upravené a zrekonštruované. Viacerí návštevníci obce sem prichádzajú aj ako **chalupári alebo chatári**. Ubytovaní v obci vyhľadávajú v lete **pešiu horskú turistiku** v Nízkyh Tatrách a vo Veľkej Fatre a v zime **lyžovanie** v okolitých obciach (Liptovská Lúžna, Liptovské Revúce, Donovaly).

PREHĽAD PRIMÁRNEJ PONUKY CESTOVNÉHO RUCHU obce Liptovská Osada k 31.12.2022

Zložka ponuky	PRÍRODA	KULTÚRA A HISTÓRIA	ŠPORT	ATRAKcie
Liptovská Osada	Prírodná pamiatka Žiar	Kostol Československej cirkvi Husitskej	Liptovský drevo-rubač	vodný rezort Gothál
	Prírodná pamiatka Strž	Kostol sv. Jána Krstiteľa s maľbami Vladimíra Droppu	Sobota v ťahu	Kostol ako vyhliadková veža
		Pamätné guľometné hniezdo (NKP)		
		Korytnica Liečebný ústav Hygea (NKP)		
		4 kaplnky		

Zdroj: Interné spracovanie obce

V obci bol v roku 2015 vybudovaný **rezort Gothál** ponúkajúci ubytovanie, šport a relax. Ubytovanie je v apartmánach a moderne zariadených tradičných chalupách. Na relax je určený **Vodný svet s tromi bazénmi**, v ktorom je

okrem plávania dostupný aj wellness, sauny a masáže. Športu slúžia vonkajšie aj vnútorné ihriská. Deti môžu využiť detský bazén s príjemnou teplotou 34 °C. Zaplávať sa dá v 25-metrovom plaveckom bazéne s teplotou cca 27 °C a od-dýchnuť v relaxačnom bazéne, ktorý okrem hrejivých 35 °C ponúka aj niekoľko ďalších atrakcií. K dispozícii tu sú aj tri druhy sáun - parná, fínska, sanárium; infrasauna, solárium, floating – simuláciu Mŕtveho mora, vírivka, masáže, rozličné kozmetické procedúry a relaxačné ležadlá. V rezorte sa nachádza aj posilňovňa, lezecká stena a tenisové kurty.

KÚPELE KORYTNICA: Ako kúpeľná osada obce Liptovská Osada ležia v južnej časti **okresu Ružomberok**, pod západným svahmi **Prašivej**, v hlbokéj nízkotatranskej doline obkľúčenej lesmi, v nadmorskej výške 850 m n. m. Kúpeľníctvo tu má bohatú históriu, s doloženými počiatkami už v 16. storočí. Minerálna voda z Korytnice získala v minulosti **medaily na svetovej výstave 1873 vo Viedni a 1904 ako jediná európska minerálna voda na svetovej výstave v americkom St. Louis**. Do roku 1974 premávala do kúpeľov úzkorozchodná železnica vybudovaná v roku 1908. V kúpeľoch sa okrem iného liečili aj cisár **František Jozef** a **Ľudovít Štúr**. Kúpele boli v deväťdesiatych rokoch počas **vlády Vladimíra Mečiara sprivatizované**. V roku 2002 sa kúpele dostali do **konkurzu** a odvtedy chátrajú.

Z prameňa Vojtech v kúpeľoch Korytnica vyviera s teplotou 5,4°C **najchladnejšia minerálna voda zo všetkých slovenských prameňov**.

V roku 2013 kúpil plničku minerálnej vody Korytnica, ako aj časť tamojšieho areálu francúzsky podnikateľ s chorvátskymi koreňmi Zlatko Banovic, ktorý vlastní firmu AMOS-SERVICES, s.r.o. Postupne zrekonštruoval pramene, takže **verejnosti je prístupných päť prameňov: Vojtech I., Vojtech II., Žofia, Jozef a Anton**. Súčasťou areálu je detské ihrisko a parkovisko. Zaujímavosťou si môžu bezplatne naberať neobmedzené množstvo minerálnej vody zo zrekonštruovaných prameňov.

Začiatkom júna 2016 otvorili penzión Svätopluk, ktorý vytvorili rekonštrukciou nevyužitej budovy bývalej pošty a kaviarne. V penzióne bola aj reštaurácia, ktorá pripravovala, okrem iných, rôzne špeciality na grile. V penzióne sa mohlo ubytovať asi 50 osôb, a to vrátane prístelkov. V súčasnosti sú penzión aj reštaurácia zatvorené.

Do Korytnice vedú **dve cyklotrasy vhodné aj na pešiu turistiku:** (1) Ružomberok - Korytnica a (2) Donovaly - Korytnica. Trasa vedúca z Ružomberka (**Cyklokorytnička**) bolo novootvorená v lete 2016 a slúži aj ako náučný chodník aj pre rodiny s deťmi.

UBYTOVACIE KAPACITY: Z analýzy údajov na portáloch Megaubytovanie.sk a Booking.com a zdieľaných informácií cez Google Maps sme zistili, že v **obci je k dispozícii 20 ubytovacích zariadení:** Rezort Gothál chalupy, Penzión Osada, Chata Daniela, Privat Lujza, Sedliacka drevenica, Romantická drevenica, Privat Silvan, Chalupa Matej, Penzión Poľana, Chalupa pod Skalou, Božie domčeky, Hacienda Maroš, Penzión Haluška, Chata Delstan, Chata pod Prašivou, Chata Miško, Chalupa pod lipou, Chata u kmotra, drevenica Viktória, Turistická ubytovňa Osada.

Podľa oficiálnej štatistickej evidencie je v obci Liptovská Osada v roku 2022 evidovaných **9 ubytovacích zariadení so 734 lôžkami**, čo je oproti roku 2019 pred COVID-om pokles o 2 ubytovacie zariadenia, a zároveň zníženie počtu lôžok o 14 lôžok.

Údaje o počte ubytovaných návštevníkov a prenocovaní Štatistický úrad SR uviedol ako utajované informácie.

PREHĽAD VÝKONOV CESTOVNÉHO RUCHU v obci Liptovská Osada za obdobie rokov 2017 - 2022						
Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkový počet ubytovacích zariadení	6	11	11	10	11	9
Celkový počet izieb	42	142	187	176	180	180
Celkový počet lôžok (vrátane kempingových miest)	135	443	748	709	721	734
Počet návštevníkov	nezistené	nezistené	nezistené	nezistené	nezistené	nezistené
Počet prenocovaní	nezistené	nezistené	nezistené	nezistené	nezistené	nezistené

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, cr3809qr

V roku 2022 eviduje obec Liptovská Osada 13 platiteľov dane z ubytovania, ktorí od roku 2020 platia sadzbu dane z ubytovania vo výške 1 Eur za prenocovanie, kým ešte v roku 2017 to bolo 0,20 Eur. Najvyššiu daň obec vybrala v roku 2020 na úrovni 33 tis. Eur, pričom išlo o pandemický rok. V roku 2022 to bolo 25 tis. Eur.

PREHĽAD VYBRANEJ DANE Z UBYTOVANIA v obci Liptovská Osada za obdobie rokov 2017 - 2022

Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vybraná daň z ubytovania ročne v Eur	1 357 €	9 031 €	19 951 €	32 994 €	19 493 €	25 379 €
Sadzba miestnej dane v Eur	0,20 €	0,20 €	0,70 €	1 €	1 €	1 €
Počet platiteľov dane	9	11	13	13	13	13

Zdroj: Interná evidencia obce

2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO

V katastri obce Liptovská Osada hospodária **dve pozemkové spoločnosti**: Osadský urbársky spolok PS Liptovská Osada (1400 podielnikov) a Združenie vlastníkov lesných pozemkov Pozemkové spoločstvo Liptovská Osada (600 podielnikov). Obidve vznikli v roku 1996.

Osadský urbársky spolok, pozemkové spoločstvo Liptovská Osada v roku 2022 zvýšila zisk o 19 % na 18 375 € a tržby jej klesli o 15 % na 166 757 €. Zamestnáva 10 - 19 zamestnancov.

Združenie vlastníkov lesných pozemkov Pozemkové spoločstvo Liptovská Osada sa v roku 2022 dostala do straty z 9 309 € na -6 315 € a tržby jej klesli o 94 % na 5 155 €.

3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY

3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ

Obec Liptovská Osada má spracovaný Územný plán z roku 2017, k nemu sú už aj schválené aj štyri Zmeny a doplnky (dodatky). Zatiaľ nový územný plán neplánuje.

- ❖ Doplnok č. 1: Vyhliadková veža - Donovaly Goimpex
- ❖ Doplnok č. 2: Zvýšenie výšky zástavby - Gothál
- ❖ Doplnok č. 3: Rozšírenie IBV v obci Liptovská Lúžna (3 rodinné domy)
- ❖ Doplnok č. 4: Zipline Donovaly Nová Hoľa - Goimpex
- ❖ Doplnok č. 5: Korytnica - zvýšenie výška zástavby - nedokončený
- ❖ Doplnok č. 6: Rozšírenie IBV v obci Liptovská Lúžna (1 rodinný dom) - obstarávanie doplnku prebieha.

3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Služieb, ktoré sa týkajú starostlivosti o životné prostredie z úrovne miestnej samosprávy je niekoľko. Dôležitosť tejto témy narastá najmä v súvislosti s hroziacou **klimatickou zmenou**, čo prináša viaceré výzvy pre obce a mestá v oblasti najmä zadržiavania vody v krajine a hospodárenia s vodou formou tzv. zelenej a modrej infraštruktúry.

Medzi hlavné kompetencie, ktorými sa miestna samospráva zaoberá patrí: **(1) Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá, (2) Protipovodňové opatrenia, (3) Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie, (4) Odpadové hospodárstvo, (5) Environmentálne vzdelávanie.**

Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá: V obci sú evidované štyri parky s celkovou rozlohou cca 250 m². Obec pasportizáciu stave verejnej zelene zatiaľ nerealizovala. Obec sa v rámci údržby verejnej zelene a verejných priestranstiev stará aj o **obecný cintorín** s 891 hrobovými miestami.

Územná jednotka	VEREJNÁ ZELEŇ a VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ					
	Výmera plôch verejnej zelene v m ²	Výmera verejných priestranstiev v m ²	Počet parkov a parčíkov	Počet verejných záhonov	Počet stromov verejnej zelene	Počet lavičiek
Liptovská Osada	250		4			

Zdroj: Interná evidencia obce

Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie: Obec je zásobovaná vodou z **obecného vodovodu, ktorý spravuje Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a. s.** Vodovod je napojený na skupinový vodovod Liptovská Osada - Biely Potok - Ružomberok, zásobovaný vodou zo zachytených prameňov v katastri obce Liptovská Osada. Stav vodovodu je dobrý. Obec je napojená privádzacom vedením od vodojemu smerom k areálu Poľnohospodárskeho družstva, odkiaľ je vedený do obce. Ďalší rozvoj obce o nové lokality pre výstavbu si vyžiada už iba rozšírenie vodovodných radov s naviazaním na existujúcu okružovú sieť.

Kanalizácia je v obci vybudovaná len čiastočne. Zo 664 domov má kanalizačnú prípojku vybudovanú len 110 domov (16,6%). Oproti roku 2015 sa počet kanalizačných prípojok navýšil o 45 prípojok. V súčasnosti kanalizácia absentuje na 80% územia Liptovskej Osady. V roku 2012 sa na kanalizáciu pripojilo aj zdravotné stredisko a základná škola s materskou školou. Verejná kanalizačná sieť je pripojená na ČOV.

VEREJNÝ VODOVOD A KANALIZÁCIA v obci Liptovská Osada		2015	2022	abs. zmena 2022/2015	zmena v %
Verejná kanalizácia	Počet prípojok	65	110	45	69,23%
	Dĺžka kanalizačnej siete v km	1,1	2,8	1,7	154,54%
	Počet napojených obyvateľov obce	-	-	-	-
	Podiel napojených obyvateľov obce (v %)	10%	30%	20%	200%
Verejný vodovod	Počet prípojok	1 600	1 600	0	0%
	Dĺžka vodovodnej siete v km	-	-	-	-
	Počet napojených obyvateľov obce	0	0	0	0%

VEREJNÝ VODOVOD A KANALIZÁCIA v obci Liptovská Osada	2015	2022	abs. zmena 2022/2015	zmena v %
Podiel napojených obyvateľov obce (v %)	100%	100%	0	0%

Zdroj: Interná evidencia Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s.

Odpadové hospodárstvo: Téma znižovania množstva komunálneho odpadu na skládkach a zvyšovania miery separovania odpadov prípadne opätovného použitia odpadov bude v nasledujúcich rokoch ešte viac zdôrazňovaná.

Z infraštruktúry odpadového hospodárstva má obec Liptovská Osada od roku 2022 **novovybudovaný zberný dvor aj s vlastnou obecnou kompostárňou.**

~~Momentálne sa v obci už nenachádza žiadna čierna skládka.~~

INFRAŠTRUKTÚRA ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA NA ÚZEMÍ OBCE k 31.12.2022

Samospráva	Skládka odpadov	Zberné dvory	Zariadenia na zhodnocovanie odpadov	Zariadenia na zneškodňovanie odpadov	Kompostárne	Bioplynové stanice	Zariadenia na prípravu na opätovné použitie
Liptovská Osada	Nie	áno	nie	Nie	áno	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

Dlhodobým zmluvným partnerom obce v oblasti zneškodňovania zložiek komunálneho odpadu sú spoločnosti **Ľupčianka s.r.o.** (plasty, sklo) a spoločnosť **OZO a.s.** (zmesový komunálny odpad, drobný stavebný odpad). Biologicky rozložiteľný odpad si obec kompostuje v obecnej kompostárni.

PARTNERI ZNEŠKODŇOVANIA ZLOŽIEK KOMUNÁLNEHO ODPADU v obci Liptovská Osada k 31.12.2022

Zložka odpadu	Číslo z katalógu odpadov	Vytriedené množstvo (v tonách)	Názov spoločnosti
Zmesový komunálny odpad	20 03 01	265,074	OZO, a.s.
Plasty	20 01 39	36,113	Ľupčianka
Drobný stavebný odpad	20 03 08	10,72	OZO, a.s.
Sklo	20 01 02	56,306	Ľupčianka
Papier a lepenka	20 01 01	16,015	BRASK, s.r.o.
Biologicky rozložiteľný odpad	20 02 01	99,99	Liptovská Osada
Kovy - železo a oceľ	20 01 40 05	41,866	Máριο Ondřík, ŽP EKO QELET a.s., DRU SUR, s.r.o., KOVOT s.r.o., BRASK s.r.o.
Iné komodity		62,066	
ODPAD spolu		526,084	

Zdroj: Ročný výkaz o komunálnom odpade za rok 2022

Obec Liptovská Osada medzi rokmi 2020 a 2022 **zvýšila úroveň vytriedenia odpadu** o 17,8% na úroveň 49,64%, len mierne nad úroveň okresu Ružomberok, k čomu jej určite výrazne dopomohol novovybudovaný zberný dvor. V obci sa v roku 2022 vytriedilo **na obyvateľa 325,35 kg komunálneho odpadu ročne.**

ÚROVEŇ VYTRIEDENIA KOMUNÁLNYCH ODPADOV v %

Samospráva	2019	2020	2021	2022	zmena 2022/2019	
					abs.	v %
Liptovská Osada		42,14%	48,95%	49,64%	7,5%	17,80%
okres Ružomberok	40,16%	43,98%	48,62%	49,29%	9,13%	22,70%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [zp3002rr]; údaje za okres získané zo stránky www.ruzomberok.sk¹

Environmentálne vzdelávanie: Obec **nemá uzatvorenú žiadnu spoluprácu** s organizáciami mimovládneho sektora alebo štátnymi organizáciami, s ktorými by pravidelne organizovala na materskej a základnej škole alebo

¹ www.ruzomberok.sk/informacie-o-komunalnom-odpade-vplyvujuce-zo-zakona.html

pre verejnú vzdelávaciu aktivitu v oblasti zvyšovania environmentálneho povedomia alebo v šírení osvetu v starostlivosti o životné prostredie.

3.3 DOPRAVA

V obci **neexistuje vlakové spojenie**. Kedysi tu bývala železničná trať spájajúca Ružomberok – Korytnické kúpele, nazývaná Korytnička. Trať sa však musela v roku 1974 zrušiť kvôli cestnej doprave.

V súčasnosti ňou prechádza v severo južnom smere cesta medzinárodného systému **cesta I. triedy I/59 Banská Bystrica - Ružomberok**. Pre autobusovú dopravu sú vybudované samostatné zastávkové pruhy. Popri tejto ceste v intraviláne nie sú vybudované chodníky. Cesta je veľmi frekventovaná. Ročne po nej prejde cca 100 000 motorových osobných a nákladných vozidiel. Cestná prevádzka spôsobuje hlučnosť a prašnosť. Rýchlosť v obci je obmedzená na 40 km/h. Časté nedodržiavanie rýchlosti v obci ohrozuje bezpečnosť chodcov, hlavne detí. Cesta I/59 je dlhá 5 km a je v nevyhovujúcom stave.

Do kategórie hlavných ciest v rámci intravilánu patria komunikácie III. triedy Liptovská Osada - Liptovské Revúce a Liptovská Osada - Liptovská Lúžna v dĺžke 5 km. Popri týchto cestách nie sú vybudované pešie chodníky. Asfaltový zvršok na štátnej ceste III. triedy Liptovská Osada - Liptovská Lúžna v intraviláne obce bol naposledy rekonštruovaný v roku 2005.

Územná jednotka	CESTNÁ INFRAŠTRUKTÚRA		
	Cesty I. triedy (v m)	Cesty II. triedy (v m)	Cesty III. triedy (v m)
Liptovská Osada	5 000	0	5 000

Zdroj: Interná evidencia obce

Miestne komunikácie, ktoré spravuje samotná obec sú v dĺžke 8 km, pričom polovica z nich je v nevyhovujúcom stave a vyžaduje si rekonštrukciu. Obec by odhadom potrebovala dobudovať aj 2,5 km nových úsekov miestnych komunikácií.

Okrem miestnych komunikácií spravuje obec **2 km peších chodníkov a 100 parkovacích miest**.

V obci **chýbajú parkoviská** a súčasne sú poznačené výtlkmi. Parkovanie a odstavovanie vozidiel je riešené na obecných pozemkoch, prípadne popri cestných komunikáciách, a preto je potrebné pripraviť priestory na ďalšie parkovacie miesta.

Územná jednotka	MIESTNE KOMUNIKÁCIE (MK)				CHODNÍKY		PARKOVACIE MIESTA		
	Počet úsekov	Celková dĺžka (v m)	MK v nevyhovujúcom stave (v m)	Potreba nových MK (v m)	Odhad nákladov (v Eur)	Existujúce (v km)	Potreba nových (v m)	Existujúce miesta (počet)	Chýbajúce miesta (počet)
Liptovská Osada	22	8 000	4 000	2 500	nie je odhad	2	nie je odhad	100	nie je odhad

Zdroj: Interná evidencia obce

Obcou, alebo v jej blízkosti vedú:

❖ 2 cykloturistické trasy v dĺžke 5 km:

- ❖ Ružomberok - Vlkolínce - Jazierce - Korytnica - Donovaly - Liptovská Osada - Ružomberok (80 km)
- ❖ Ružomberok - Bešeňová - Partizánska Ľupča - Železné - Liptovská Osada - Ružomberok (60 km)

❖ 3 pešie turistické trasy:

- ❖ Liptovská Lúžna - Ráztocké sedlo – Salatín,
- ❖ Liptovská Lúžna - sedlo Pod Skalkou - Veľká Chochuľa - Malá Chochuľa – Prašivá - Hiadel'ské sedlo,
- ❖ Korytnica - Hiadel'ské sedlo – Hiadel'.

Intenzita využívania cyklotrás a turistických trás by sa v okolí obce mohla podstatne zvýšiť zabezpečením širšej publicity, vydaním turistických máp, publikácií a vybudovaním informačného systému.

CYKLOMOBILITA				
Územná jednotka	Značené cyklotrasy počet	Značené cyklotrasy (v m)	Cyklochodníky - zrealizované (v km)	Cyklochodníky - v príprave (v km)
Liptovská Osada	2	5 000	0	0

Zdroj: Interná evidencia obce

Na prospech občanov obce Liptovská Osada zabezpečuje Žilinský samosprávny kraj službu vo verejnom záujme prostredníctvom dodávateľskej dopravnej spoločnosti ARRIVA LIORBUS, a.s. službu **prímestskej autobusovej dopravy**, a to na **3 autobusových linkách** (jedna smeruje do Liptovských Revúc, jedna do Liptovskej Lúžnej a tretia do Banskej Bystrice cez Donovaly).

PREHĽAD SPOJOV PRÍMESTSKEJ AUTOBUSOVEJ DOPRAVY v roku 2022			
Územná jednotka	Počet liniek	Číselné označenie linky/liniek, ktorá jazdí do obce	Počet autobusových zastávok
Liptovská Osada	3	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 508401 - Ružomberok - Liptovská Osada - Liptovské Revúce ❖ 508402 - Ružomberok - Liptovská Osada - Liptovská Lúžna ❖ 508403 - Ružomberok - Donovaly - Banská Bystrica 	5

Zdroj: Interná evidencia obce

3.4 ENERGETIKA

Obec Liptovská Osada je **kompletne elektrifikovaná** a napojená na 7 trafostaníc. Rozvod elektrickej energie z distribučných trafostaníc k odberateľom je prevažne vzdušného vedenia. Pre ďalší rozvoj obce bude potrebné vybudovať novú stožiarovú transformovňu a jednu z existujúcich zrekonštruovať a zvýšiť jej výkon.

Obec Liptovská Osada **nie je plynofikovaná** a dominantným zdrojom vykurovania u 78,08% domácností je **pevné palivo**, ktoré je zdrojom lokálneho znečistenia ovzdušia. V obci je zavedený aj teplovod na biomasu od spoločnosti Yvex s.r.o..

Územná jednotka	Spolu	Plyn	Elektrina	Kvapalné palivo	Pevné palivo	Solárna energia	Iný	Žiadny	Nezistený
Liptovská Osada	739	0	89	0	577	0	57	11	5
podiel v %	100,00%	0%	12,04%	0%	78,08%	0%	7,71%	1,49%	0,68%
okres Ružomberok	23 287	6 208	2 366	39	8 391	25	5 797	192	269
podiel v %	100,00%	26,66%	10,16%	0,17%	36,03%	0,11%	24,89%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_10_OK_SK0318_OB

Dominantným typom kúrenia je **ústredné lokálne kúrenie**, ktoré sa v obci vyskytuje v 59,34% domácností. Druhým najrozšírenejším typom je samostatné vykurovacie teleso (27,61%).

Územná jednotka	Spolu	Ústredné kúrenie diaľkové	Ústredné kúrenie lokálne	Etážové kúrenie	Samostatné vykurovacie teleso	Iný	Bez kúrenia	Nezistený
Liptovská Osada	739	44	432	20	201	26	11	5
podiel v %	100,00%	5,95%	58,46%	2,71%	27,2%	3,52%	1,49%	0,68%
okres Ružomberok	23 287	7 768	10 501	486	3 287	783	192	270
podiel v %	100,00%	33,36%	45,09%	2,09%	14,12%	3,36%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_09_OK_SK0318_OB

Verejné osvetlenie prešlo v roku 2017 **modernizáciou** na šetrnejšie osvetlenie s LED technológiou.

Územná jednotka	Verejné osvetlenie s LED technológiou	Rok modernizácie	Poznámka
Liptovská Osada	áno	2017	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec **má zateplené všetky budovy**, ktoré má vo svojom vlastníctve.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	z toho zateplených	Poznámka
Liptovská Osada	5	5	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Obecný úrad, ❖ Zariadenie opatrovateľskej služby, ❖ ZŠ s MŠ ❖ Zdravotné stredisko ❖ Obecné nájomné bytovky

Zdroj: Interná evidencia obce

3.5 ŠKOLSTVO

V obci Liptovská Osada pôsobí **základná škola s materskou školou (ZŠ s MŠ)**. Základná škola má **obidva stupne** (1-9.ročník). Súčasťou areálu školy je aj telocvičňa. Budova základnej a materskej školy bola postavená v roku 2003. ZŠ s MŠ slúži aj pre dve spádové obce Liptovské Revúce a Liptovskú Lúžnu.

V budove ZŠ s MŠ je zriadená **jedáleň** s kapacitou 300 jedál denne. V budove sa nachádza aj **Školský klub detí** a je zabezpečená aj krúžková činnosť, kde si môžu žiaci vybrať z nasledovných možností: netradičné športové hry, slovenský jazyk hrou, monitor – SJ, florbalový krúžok, anglický jazyk, basketbal, pohybové hry, výtvarná výchova.

ZŠ s MŠ v Liptovskej Osade je napojená na internet. Má kompletne vybavenú počítačovú učebňu. Časť školy je prebudovaná na školu v prírode s kapacitou 50 žiakov.

Vývoj počtu detí v **materskej škole** bol v sledovaných rokoch 2015-2022 pomerne stabilný, pribudli len 2 deti a celkovo bolo v roku 2022 v MŠ evidovaných **66 detí na 5 pedagógov** (13,2 dieťaťa na jedného pedagóga).

Vývoj počtu detí v **základnej škole** bol v sledovaných rokoch 2015-2022 taktiež stabilný, pokles bol len o 1 žiaka. V roku 2022 chodilo na ZŠ v obci **135 detí a pôsobilo tu 15 pedagógov** (9 žiakov na jedného pedagóga).

PREHĽAD O ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH v obci Liptovská Osada za roky 2015 - 2022									zmena 2022/2015	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	abs.	v %
Materská škola										
počet tried	3	2	2	2	2	3	3	3	0	0
počet žiakov	64	45	43	41	42	55	59	66	2	3,13%
počet pedagógov	6	4	4	4	4	5	5	5	-1	-16,67%
Základná škola 1.-9.ročník										
počet tried	9	9	9	12	9	9	9	9	0	0
počet žiakov	136	140	138	144	136	128	124	135	-1	-0,74
počet pedagógov	14	14	14	11	12	13	15	15	1	7,14%

Zdroj: ŠÚSR, sv5002rr

V **Národnom meraní Testovanie 9** u žiakov 9. ročníka základnej školy v školskom roku 2021/2022 dosiahli žiaci ZŠ s MŠ Liptovská Osada **podpriemerné výsledky v testovaní matematiky aj v testovaní Slovenský jazyk a literatúra**.

Národné meranie - Testovanie 9		
Územná jednotka	Slovenský jazyk a literatúra	Matematika
ZŠ s MŠ Liptovská Osada	44,5%	34,2%
Slovensko	59,1%	53,2%

Zdroj: NÚCEM

3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY

V obci Liptovská Osada je vybudované **zdravotné stredisko**, ktoré zastrešuje niektoré služby aj pre Liptovskú Lúžnu a Liptovské Revúce. Budova zdravotného strediska bola postavená v roku 1987 so zámerom výstavby dvojvodového strediska pre Liptovskú Osadu a obec Liptovská Lúžna. V rámci tohto strediska pôsobia pracovníci: (1) všeobecný obvodný lekár, (2) obvodný pediater, (3) obvodný gynekológ a prenatálna starostlivosť, (4) obvodný zubný lekár, (5) detský lekár. Lekáreň je zriadená v objekte zdravotného strediska.

V zdravotnom stredisku sa nachádza **rehabilitačné pracovisko** slúžiace pre spádovú oblasť Liptovské Revúce, Liptovská Lúžna a Liptovská Osada. V budove sídli **rýchla záchranná služba FALCK**, tiež aj pre spádovú oblasť.

V rámci realizovanej prestavby zdravotníckeho strediska na polyfunkčnú budovu je v hornej časti objektu vybudovaných 17 bytových jednotiek. Ambulancie lekárov zostali na nižších poschodiach.

PREHLAD O POSKYTOVANÝCH ZDRAVOTNÝCH SLUŽBÁCH v roku 2022

Územná jednotka	Zdravotné stredisko	Aké ambulancie sú poskytované v zdravotnom stredisku
Liptovská Osada	áno	gynekológ, zubár, všeobecný lekár, detský lekár, lekárneň, záchranná služba

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovská Osada poskytuje v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách poskytuje **tri sociálne služby**, a to: (1) Opatrovateľskú službu v prirodzenom domácom prostredí klienta, (2) Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb Nádej (DSS) a (3) Denné centrum pre seniorov s jedálňou.

Liptovská Osada poskytuje **opatrovateľskú službu v domácom prostredí** pre 22 klientov a prevádzkuje **zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb „Nádej“** s lôžkovou časťou a kapacitou 21 lôžok. Zariadenie je zriadené obcou a nachádza sa vedľa kostola v centre obce. Služi aj pre spádovú oblasť Liptovská Lúžna a Liptovské Revúce.

Obec Liptovská Osada okrem poskytovania opatrovateľskej služby v zariadení opatrovateľskej služby Nádej zabezpečuje podľa zákona 448/2008 Z.z. o sociálnych službách opatrovateľskú službu priamo v byte pre tých občanov, ktorí majú trvalý pobyt na území obce, a ktorí pre svoj nepriaznivý zdravotný stav potrebujú pomoc inej osoby.

PREHLAD O POSKYTOVANÝCH SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH v roku 2022 v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách

Územná jednotka	Opatrovateľská služba – v prirodzenom (domácom) prostredí klienta	Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb (DSS)	Denné centrum pre seniorov s jedálňou	Detské jasle	Komunitné centrum	Útulok pre občanov bez prístrešia	Zariadenie núdzového bývania	Nocľaháreň	Denný stacionár pre seniorov a zdravotne znevýhodnené osoby
Liptovská Osada	áno	áno	áno	nie	nie	nie	nie	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

V zariadení opatrovateľskej služby sú zriadené **priestory pre Klub seniorov**, ktorý prevádzkuje V roku 2022 v ňom bolo organizovaných 40 dôchodcov, pričom v roku 2015 to bolo 37 dôchodcov. Celkovo z 344 evidovaných dôchodcov podľa SOBD2021 je v Klube seniorov organizovaných len 11,6% dôchodcov žijúcich v obci.

POČTY SENIOROV ORGANIZOVANÝCH V KLUBE SENIOROV v obci Liptovská Osada v rokoch 2015 - 2022

Sociálna služba	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	zmena 2022/2015
Počet dôchodcov organizovaných v Klube seniorov	37	40	38	41	36	39	37	40	3

Zdroj: Interná evidencia obce

3.7 BÝVANIE

V obci Liptovská Osada je podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021) evidovaných 664 domov a 739 bytov s priemernou podlahovou plochou 107,54 m², z čoho väčšina bytov je umiestnená v rodinných domoch a 84 bytov je umiestnených v 11 bytových domoch. Len 64,55 % je obývaných obyvateľmi s trvalým pobytom v obci nakoľko v obci sa nachádza rekreačná osada Gothál, kde sú nehnuteľnosti vlastnené za účelom rekreačného prenájmu.

Územná jednotka	Počet domov	z toho		Počet bytov	z toho			Priemerná podlahová plocha bytu v m ²	Obývanosť s trvalým pobytom
		rodinné domy	bytové domy		v rodinných domoch	v bytových domoch	obecné byty		
Liptovská Osada	664	595	11	739	597	84	12	107,54	64,55%
okres Ružomberok	14 483	13 137	683	23 287	13 324	9 091	619		76,79%
podiel na okrese v %	4,58%			3,17%					

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_01_OK_SK0318_OB, Z02_01_OK_SK0318_OB

Od roku 2015 do roku 2022 bola v obci Liptovská Osada vybudovaná **nová štvrť s názvom Sekanice 2**, kde sa postavilo 6 rodinných domov s 18 obyvateľmi. Plánuje sa výstavba **IBV "Za Turňou"** - severne od obce pre cca 70 rodinných domov. V súčasnosti sa pripravuje dokumentácia na vydanie územných rozhodnutí na inžinierske siete.

Aktuálne obec k 31.8.2023 eviduje **6 žiadostí o stavebné povolenie** na rodinné domy.

Obec poskytuje **27 nájomných obecných bytov**.

3.8 BEZPEČNOSŤ

Obec Liptovská Osada **nemá zriadenú obecnú políciu**, v prípade potreby spolupracuje so štátnou políciou, ktorá má stálu prevádzku v obci Liptovská Osada. Bezpečnosť majetku občanov a situáciu v obci monitoruje **kamerový systém**, konkrétne 6 kamier napojených na pult centrálnej ochrany lokalizovaný na Obecnom úrade.

Dopravná nehodovosť: Obec nemá informácie o nehodovosti na ceste I/59.

V obci pôsobí v objekte hasičskej zbrojnice **Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ)** s 30 členmi. Má k dispozícii hasičské auto Tatra a Iveco, protipožiarny prívies a zrekonštruovanú hasičskú zbrojnicu. Nevyhnutne by potrebovali dokúpiť štvorkolku.

Protipovodňové opatrenia: Obec ako protipovodňové opatrenie zvýšila koryto rieky, na toku Korytničky v lokalite Krivý kút, pomocou oporného múra o 200 metrov v roku 2020 z vlastných zdrojov obce.

Civilná ochrana: Obec zabezpečuje **civilnú ochranu** v zmysle platnej legislatívy. Má nové automatické sirény, ktoré pravidelne skúša. Vykonávajú sa pravidelné školenia cez Okresný úrad v Ružomberku.

4 SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH

4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY

Obecné zastupiteľstvo v Liptovskej Teplej má **9 poslancov**. Popri obecnom zastupiteľstve pôsobia **3 poradné komisie**:

- ❖ Komisia územného plánovania, finančnej, správy obecného majetku, podnikania, obchodu, služieb a cestovného ruchu (3 členovia),
- ❖ Komisia sociálna, bytová, kultúry, vzdelávania, mládeže, športu a zdravia (3 členovia)
- ❖ Komisia na prešetrovanie sťažností, ktorá smeruje na hlavnú kontrolórku obce pri výkone samosprávnej pôsobnosti obce, riešenia priestupkov, verejného poriadku a životného prostredia (3 členovia).

Na obecnom úrade pracuje **30 zamestnancov**, okrem starostu obce. Ide o **jeden z najväčších obecných úradov v okrese Ružomberok**.

Obec **nemá žiadne partnerské obce** na Slovensku ani v zahraničí. Doteraz nerealizovala žiadne projekty s cezhraničnými partnermi.

Obec je členom **piatich regionálnych partnerstiev**: (1) miestnej akčnej skupiny OZ "Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov", (2) Klastra Liptov - združenia cestovného ruchu, (3) Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS), (4) Združenie obcí Regionálne vzdelávacie centrum Martin, (5) Asociácie horských sídiel.

V obci pôsobia **štyri aktívne združenia**: (1) Jednota dôchodcov Slovenska, (2) Obecný športový klub TATRAN Liptovská Osada, (3) ZRPŠ pri ZŠ s MŠ Liptovská Osada, (4) Miestny spolok Slovenský červený kríž (SČK) Liptovská Osada.

4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE

Obec Liptovská Osada netvorí rozpočet v štruktúre programového rozpočtu, ani nevyčleňuje časť rozpočtu na participatívny rozpočet.

Obec v roku 2022 hospodárila s ročným rozpočtom na úrovni **1,05 mil. Eur**, z čoho 20,89% vynakladala na kapitálové výdavky. Priemerný výdavok na obyvateľa predstavuje 651,74 Eur, čo je **priemerná výška hodnoty výdavku na obyvateľa na území okresu Ružomberok**.

PREHĽAD VÝDAVKOV OBCE za rok 2022						
Územná jednotka	Bežné výdavky (BV)	Kapitálové výdavky (KV)	Finančné operácie (FO)	SPOLU	Počet obyvateľov	Suma výdavku na obyvateľa
Liptovská Osada	802 297,90 €	220 202,29 €	31 369,19 €	1 053 869,38€	1 617	651,74 €
podiel v %	76,10%	20,89%	2,97%	100,00%		

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovská Osada vynaložila od roku 2017 do roku 2022 až **0,56 mil. Eur na investície**, ktoré vykazovala ako kapitálové výdavky. Išlo o investície do rekonštrukcie budov, nákupu pozemkov a kostola, vybudovanie multifunkčného ihriska, projektové dokumentácie, prístavbu hasičskej zbrojnice, zateplovanie, nákup techniky, výstavbu oddychovej zóny a parku. V roku 2022 bol najväčšou investíciou zriadenie zberného dvora zo zdrojov Ministerstva životného prostredia SR, Operačného programu Kvalita životného prostredia.

PREHLAD KAPITÁLOVÝCH VÝDAVKOV obce Liptovská Osada za roky 2017 - 2022		
Rok	Kapitálové výdavky v Eur	Špecifikácia investícií
2017	140 688,01 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ územný plán obce, ❖ nákup kostola, ❖ rekonštrukcia budovy kino, ❖ asanácia fary, ❖ zateplenie OU, ❖ multifunkčné ihrisko pri ZŠ, ❖ projektová dokumentácia, ❖ výstavba parku oddychu,
2018	61 009,08 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ prístavba hasiči, ❖ zberný dvor, ❖ kosačka, ❖ nákup traktora s príslušenstvom, ❖ projektové dokumentácie, ❖ nákup pozemkov, ❖ rekonštrukcia budovy kino, ❖ výstavba nádvoria, ❖ výstavba oddychového parku,
2019	34 716,09 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ prístavba hasiči, ❖ zametač, ❖ chodník Lúžňanská, ❖ nákup pozemkov, ❖ čistiaci stroj, ❖ rekonštrukcia budovy obecne kino, ❖ výstavba nádvoria pri OÚ, ❖ výstavba parku oddychová etapa 2.,
2020	73 199,22 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštrukcia hasičskej zbrojnice, ❖ rekonštrukcia hasičskej striekačky, ❖ strecha Požiarnej zbrojnice, ❖ zberný dvor ❖ cyklotrasa, ❖ kostol, ❖ ZOS rekonštrukcia, ❖ ZOS čerpadlá, ❖ výťah ZŠ, ❖ chodník ul. Lúžňanská, ❖ nákup pozemkov, ❖ rekonštrukcia kino, ❖ výstavba nádvoria OU, ❖ výstavba parku oddychu 2. etapa
2021	37 660,02 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zberný dvor, ❖ vodovod a kanalizácia, ❖ ZOS čerpadlá, ❖ rekonštrukcia kostola, ❖ výstavba nádvoria pri OU - veža,
2022	220 202,29 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zberný dvor
CELKOM	567 474,71 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Za obdobie rokov 2017 - 2022 získava obec Liptovská Osada na dotáciách priemerne ročne sumu 690 tis. Eur, z čoho približne 70% predstavovali dotácie na krytie bežných výdavkov ZŠ s MŠ. Výnimkou je napríklad rok 2017, kedy obec získal dotáciu na nákup kostola, výstavbu multifunkčného ihriska, alebo rok 2020 kedy získala dotáciu na strechu Požiarnej zbrojnice a výstavbu výťahu v základnej škole.

PREHĽAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Liptovská Osada za obdobie rokov 2017 - 2022

rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Prijatá dotácia v Eur	570 848,80 €	501 967,13 €	595 312,35 €	647 914,94 €	756 297,86 €	1 072 793,61€

Zdroj: Interná evidencia obce

V roku 2022 obec Liptovská Osada prijala z externých zdrojov 1,072 mil. Eur, z toho najviac na bežné výdavky ZŠ s MŠ (46%). Okrem dotácií na prenesený výkon štátnej správy získala dotácie na rekonštrukciu strechy na budove základnej školy (160 tis. Eur), na zriadenie zberného dvora (208 tis. Eur), na zariadenie opatrovateľskej služby (162 tis. Eur) a na odídencov z Ukrajiny (21 tis. Eur).

PREHĽAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH obce Liptovská Osada v roku 2022

Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
MDV SR	Stavebný poriadok	2 115,06 €	
UPSVaR RK	Deti v HN	5 635,50 €	motivačné, strava, školské potreby
MPSVaR	Zariadenie opatrovateľskej služby	161 794,40 €	
MV SR	bežné výdavky	3 054,77 €	matrika
MV SR	bežné výdavky	563,29 €	evidencia obyvateľstva
OÚ ŽP	Životné prostredie	163,55 €	
OÚ	Cestná doprava a pozemkové komunikácie	70,55 €	
MV SR	bežné výdavky	449 195,00 €	prenesené kompetencie škola
UPSVaR	bežné výdavky	3 842,80 €	aktivačná činnosť
MV SR	bežné výdavky škola	10 742,00 €	predškolská príprava
MV SR	bežné výdavky škola	18 809,00 €	vzdelávacie poukazy a asistent učiteľa
MF SR	voľby	4 276,60 €	voľby VÚC
MV SR	bežné výdavky škola	1 700,00 €	škola v prírode
MV SR	bežné výdavky škola	3 150,00 €	lyžiarsky kurz
Dotácia	Dotácia na sčítanie	4 425,50 €	
Dotácia	Dotácia na odídencov z Ukrajiny	21 614,13 €	
Environmentálny fond	Dotácia TKO	1 936,45 €	
Dotácia	Dotácia na referendum	7,40 €	
Dotácia	Energetický audit na budove Opatrovateľskej služby	11 605,20 €	
Dotácia	Strecha ZŠ s MŠ	160 000,00 €	
Kohézny fond	Zberný dvor	208 092,41 €	
CELKOM		1 072 793,61 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec **každoročne vyčleňuje finančné zdroje z obecného rozpočtu aj na dotácie pre organizácie a spolky**. Najviac bolo poskytnutých 31 tis. Eur v roku 2019. Počas Covid-u táto podpora klesla na 12,6 tis. Eur a v rokoch 2021 - 2022 sa mierne zvýšila. Dotácie sú určené pre Obecný športový klub Liptovská Osada - futbalový oddiel, lyžiarsky, turistický, stolnotenisový, basketbalový a floorbalový klub. Tak isto sú pravidelným prijímateľom sú ostatné športové oddiely - motoklub, zumba, jumping, cyklisti, kulturisti, joga. Podporené býva aj Združenie rodičov a priateľov školy ZRPŠ, Červený kríž a Jednota dôchodcov a i.

PREHĽAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Liptovská Osada za obdobie rokov 2017 - 2022

rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Poskytnutá dotácia v Eur	20 920,42 €	20 100,34 €	31 268,98 €	12 582,19 €	16 969,22 €	15 400,00€

Zdroj: Interná evidencia obce

Dotácie v roku 2022 boli vyčlenené pre tri aktívne subjekty v obci. Najviac získal Obecný športový klub Liptovská Osada (90,9%) a zvyšná suma bola rovnakou čiastkou rozdelená medzi dva subjekty: Klub dôchodcov a Červený kríž.

PREHĽAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH obce Liptovská Osada v roku 2022			
Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
OŠK Liptovská Osada	šport	14 000 €	príspevok na činnosť
Klub dôchodcov	komunitné	700 €	príspevok na činnosť
Červený kríž	komunitné	700 €	príspevok na činnosť
CELKOM		15 400 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovská Osada je vlastníkom a správcom **5 verejných budov** a všetky sú zateplené.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	Poznámka
Liptovská Osada	5	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Obecný úrad, ❖ Zariadenie opatrovateľskej služby, ❖ ZŠ s MŠ ❖ Zdravotné stredisko ❖ Obecné nájomné bytovky

Zdroj: Interná evidencia obce

Obecná školská infraštruktúra pozostáva z budovy Základnej školy s materskou školou. Budova je zateplená, boli na nej vymenené okná. K výmene osvetlenia na úsporné zatiaľ došlo len čiastočne. Kúrenie je zabezpečené kotlom na biomasu, pričom palivom je uhlie, drevo a štiepka. V budove zatiaľ nedošlo k inštalácii termohlavíc, ale bolo zrealizovaná automatická regulácia kúrenia. V budove sa nachádza aj jedáleň s kapacitou 300 jedál denne a školský klub. V škole je zriadená špeciálna trieda pre zdravotne znevýhodnené deti.

Budova Obecného úradu je zateplená, boli na nej vymenené okná. K výmene osvetlenia na šetrnejšie zatiaľ nedošlo. Kúrenie je prostredníctvom električky. Zdroj kúrenia bol nainštalovaný v roku 2017. V budove zatiaľ neboli nainštalované termohlavice, ale bola zrealizovaná automatická regulácia kúrenia.

Budova zariadenia opatrovateľskej služby bol čiastočne zateplená, boli na nej vymenené okná a čiastočne oli vymenené aj svietidlá za šetrnejšie. Kúrenie je v tejto budove zabezpečené kotlom na uhlie a drevo. V budove zatiaľ nedošlo k inštalácii termohlavíc ani k zrealizovaniu automatickej regulácie kúrenia.

4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM

Obec aktívne komunikuje s občanmi prostredníctvom **obecnej web stránky** www.liptovskaosada.com, ktorú prevádzkuje. Obec **vydáva vlastné noviny** s názvom "Náš domov".

Obec plánuje vybudovať **Turisticko-informačné centrum**.

Na informovanie v obci slúži **miestny rozhlas**, ktorý však nebol modernizovaný a funguje na technológii drôtového šírenia signálu. **Úradná tabuľa** obce nie je digitalizovaná. Obec má zriadené **miesto prvého kontaktu s občanom** priamo na Obecnom úrade.

Pokrytie telefónnej a mobilnej siete zabezpečujú T-Com, O2 a Orange. Optický kábel sa aktuálne buduje. Prenos televízneho signálu sa uskutočňuje prostredníctvom firmy Towercom. Ďalší televízny príjem je zabezpečený individuálne občanmi - pomocou vlastných antén alebo satelitných prijímačov.

V obci naďalej **pôsobí pobočka Slovenskej pošty**, a.s. a je tu umiestnený aj balíkobox PACKETA na individuálne vyzdvihovanie zásielok.

5 SWOT ANALÝZA

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
MIESTNY POTENCIÁL	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ hraničná a tranzitná obec; výhodná poloha obce v blízkosti mesta Ružomberok a rekreačného strediska Donovaly, ❖ obec sa nachádza pri rieke Revúca, ❖ má zrekonštruovaný kultúrny dom, ❖ obec s jedným z najväčších katastrálnych území v okrese Ružomberok (prevláda výmera lesných pozemkov na úrovni 72,8% výmery obce) - podiel na výmere okresu až 36,91%, ❖ obec leží v údolí medzi 2 národnými parkami NP Veľká Fatra a NP Nízke Tatry a je východiskovou obcou na viaceré túry, ❖ dve prírodné pamiatky v katastri obce (Strž, Žiar), ❖ obec sa zapájala aktívne do Slovenského národného povstania s čím súvisia 3 NKP a činnosť miestnej skupiny Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, ❖ 7 objektov NKP v kúpeľnej osade Korytnica vrátane Liečebného ústavu Hygea, ❖ jediný kostol československej cirkvi Husitskej na Slovensku z roku 1926 vo vlastníctve obce, ❖ rímsko - katolícky kostol sv. Jána Krstiteľa na pôdoryse dreveného kostola z roku 1646 s výmalbou od výtvarníka Vladimíra Droppu (1943); zázemie miestneho spevokolu, ❖ príbeh stanice cisársko - kráľovskej pošty s dostavníkovou dopravou z 18.st. znázornený v erbe obce, ❖ tradícia folklóru a 13 tradičných podujatí miestneho významu, na ktorých sa podieľa FS Osadaň, ❖ obec prevádzkuje obecnú knižnicu v priestoroch základnej školy, ❖ obec s futbalovou a lyžiarskou tradíciou, ❖ obec poskytuje zázemie pre 10 športov v OŠK Tatran; aktívny turistický oddiel (70 členov), lyžiarsky oddiel a Zumba oddiel (po 50 členov), ❖ v obci je organizované populárne podujatie Liptovský drevorubač pre 1000 účastníkov, ❖ lyžiarsky vleč Čepelka vo vlastníctve obce. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ mierny pokles obyvateľov obce od roku 1998 (o 8,5%), ❖ žiadny náučný chodník ani pamätná izba venovaná osobnostiam obce, ❖ chýba oficiálne schválený zoznam miestnych pamätihodností, ❖ nezrekonštruovaná knižnica, ❖ málo atraktívne kultúrne podujatie určené skôr pre miestnych obyvateľov ako turistov.
MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ súčasťou obce je kúpeľná osada Korytnica, ktorá začala poskytovať kúpeľnú starostlivosť v 16. storočí a na prelome 19. a 20. storočia bola minerálna voda dvakrát ocenená na svetových výstavách (1873 Viedeň a 1904 St.Louis), ❖ dostupných 5 upravených minerálnych prameňov na čapovanie pre verejnosť, ❖ plnička minerálnych vôd, ❖ 20 ubytovacích zariadení, ❖ 2 cyklotrasy, ktoré prepájajú Ružomberok s Donovalmi a 4 atraktívne pešie trasy, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 65% obyvateľov obce dochádza za prácou väčšinou do Ružomberka a na Donovaly, ❖ Kúpele Korytnica od roku 2002 chátrajú, ❖ z 20 ubytovacích zariadení je len 9 zariadení evidovaných Štatistickým úradom SR a 13 obcou ako platiteľia dane z ubytovania, ❖ chýbajúce turistické atrakcie, ❖ chýbajúca spolupráca s okolitými obcami s cieľom vytvorenia spoločného produktu cestovného ruchu, ❖ klesajúci počet podnikateľov a živnostníkov v obci - od roku 2016 o 14,8%, ❖ v obci chýbajú cyklochodníky; ❖ obec má slabé zázemie cyklomobility,

<ul style="list-style-type: none"> ❖ Cyklokorytnička ako cyklochodník po telese úzkorozchodnej železnice z roku 1908 (Ružomberok - L.Osada - Korytnica), ❖ žiadni samostatne hospodáriaci roľníci evidovaní v obci, ❖ vybudovaný rekreačný rezort Gothál s vodným svetom a športoviskami a ubytovacími kapacitami, ktorí zmenil charakter obce na turistickú, ❖ Poľnohospodárske družstvo Liptovská Osada ako významný miestny zamestnávateľ, ❖ dve Pozemkové spoločenstvá spolu s 2000 členmi. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec nemá vlastný sociálny ani obecný podnik, ❖ obec zatiaľ neprevádzkuje Turistické informačné centrum.
--	---

MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY

<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec prevádzkuje dvojstupňovú ZŠ s MŠ so stabilným počtom detí a s triedou integrovaných detí (slúži aj okolitým obciam), ❖ obec eviduje 4 verejné parky a parčíky a 4 detské ihriská, ❖ obec má podobnú úroveň triedenia komunálneho odpadu ako okres Ružomberok, ❖ obec poskytuje tri sociálne služby - opatrovateľská starostlivosť v domácom prostredí pre 22 klientov, Domov sociálnych služieb Nádej pre 21 klientov a Klub seniorov, ❖ obec prevádzkuje zdravotné stredisko s 5 lekármi, lekárnou a sídlom záchranej služby Falck, ❖ 10% seniorov v obci je organizovaná cez Jednotu dôchodcov v Klube seniorov (40 seniorov), ❖ v obci bola od roku 2015 postavená jedna obytná štvrť Sekanice 2 so 6 novými rodinnými domami pre 18 obyvateľov; obec má plán budovať novú štvrť "Za Turňou" pre 70 rodinných domov, ❖ obec prevádzkuje 27 obecných nájomných bytov pre stabilizovanie mladých rodín, ❖ od roku 2022 vybudovaná obecná kompostáreň a zberný dvor, ❖ žiadna čierna skládka, ❖ miestna firma s teplovodom a kotelňou na biomasu (Yvex), ❖ všetkých 5 verejných budov je zateplených, ❖ verejné osvetlenie prešlo kompletnou rekonštrukciou na úspornú technológiu v roku 2017, ❖ obec je akcionárom Vodárenskej spoločnosti Ružomberok, ktorá spravuje obecný vodovod s vlastným vodným zdrojom. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ stredom obce prechádza v 5 km úseku veľmi frekventovaná cesta I. triedy I/59 (Ružomberok - Banská Bystrica) s intenzitou dopravy 100 tis. vozidiel ročne; je zdrojom hluku a prašnosti; ❖ cesta I. a III. triedy v nevyhovujúcom stave; chýbajú pešie chodníky popri cestách I. a III. triedy (po 5 km); ❖ v obci chýba centrálny obecný priestor, pešie chodníky a parkovacie miesta vrátane centrálného parkoviska; ❖ polovica miestnych komunikácií (4 km) nie sú zrekonštruované, ❖ pasportizácia verejnej zelene nebola zrealizovaná, ❖ obec nie je odkanalizovaná na 80% územia; ani plynofikovaná, ❖ prevláda vykurovanie pevným palivom (78%) a lokálne ústredné kúrenie bytov (58,5%), ❖ slabé využívanie OZE na vykurovanie a výrobu energie, ❖ podpriemerné výsledky Základnej školy v monitoringu deviatokov NUCEM v školskom roku 2021/2022, ❖ neaktívna miestna mládež, ❖ slabé environmentálne povedomie a chýbajúca osвета.
---	--

SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH

<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec má schválený územný plán z roku 2017 so šiestimi doplnkami (štyri z toho sú schválené), ❖ na obecnom úrade pracuje 30 zamestnancov vrátane starostu, ❖ obec má vysporiadané pozemky, zrealizované projekty ROEP, ZRPS, projekt pozemkových úprav (prebehla komasácia), ❖ obec je členom piatich regionálnych združení: OOCR Región Liptov, MAS Dolný Liptov, ZMOS, RVC Martin, Asociácia horských sídiel, ❖ v obci je etablovaný Dobrovoľný hasičský zbor s 30 členmi a štyri aktívne záujmové združenia, ❖ hasičská zbrojnica bola zrekonštruovaná, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec netvorí programový ani participačný rozpočet, ❖ obec od roku 2017 investuje len 8 - 10% obecného rozpočtu formou kapitálových výdavkov a má pomerne nízky príjem na obyvateľa, ❖ v programovom období 2014 - 2020 obec nepodala žiadnu žiadosť o nenávratný finančný príspevok (NFP) zo zdrojov EŠIF, ❖ obyvatelia majú nízky záujem o veci verejné a na obecnej úrovni je pomerne slabá spolupráca, ❖ obec nemá uzatvorené žiadne cezhraničné partnerstvá, ani žiadnu partnerskú obec, ❖ obecný rozhlas nebol modernizovaný.
--	---

<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec je úspešná v získavaní mimorozpočtových zdrojov, najmä zo zdrojov štátneho rozpočtu, ❖ obec má kamerový systém a v obci sídli pobočka štátnej polície. 	
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> ❖ finančné zdroje z EŠIF (Program Slovensko, IÚS VÚC, Plán obnovy a odolnosti), Program rozvoja vidieka, cezhraničná spolupráca INTERREG, ❖ podpora zelenej tranzície a dekarbonizácie v EÚ a prechodu na obnoviteľné zdroje energie, ❖ podpora digitalizácie verejných služieb v EÚ, ❖ podpora komunitného organizovania a zapájania verejnosti do spravovania vecí verejných, ❖ štátna sociálna politika pre sociálne ohrozené skupiny, ❖ nárast využívania internetu a sociálnych sietí na komunikáciu s občanmi, ❖ rozvoj obecnej a mimoobecnej spolupráce - budovanie partnerstiev s podnikateľských a neziskovým sektorom a inými samosprávami (susedné obce, samospravy v regióne aj mimo neho), ❖ nárast digitálnych zručností a environmentálneho povedomia občanov, ❖ rastúci záujem Slovákov o cestovanie po Slovensku, ❖ rozvoj práce z domu a na diaľku. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ starnutie populácie na Slovensku, ❖ vysoká byrokratická záťaž pri čerpaní eurofondov, ❖ nízka miera decentralizácie kompetencií, právomocí a financií na obce - chýbajúce vlastné zdroje na rozvoj obce, ❖ historicky najnižšia miera dôvery občanov v štát a vymožiteľnosť práva, ❖ nestabilné legislatívne prostredie a časté zmeny zákonov, ❖ odchod mladých ľudí z vidieka do mesta prípadne do zahraničia za štúdiom a prácou, ❖ globálna zmena klímy a klimatické ohrozenia (zvyšovanie teplôt, sucho, extrémne zrážky, veterné smršte, ai) - privalové dažde a lokálne záplavy spôsobené zmenou klímy aj nadmernými výrubmi, ❖ priemyselné znečisťovanie ovzdušia a prostredia ako MONDI SCP Ružomberok, ❖ energetická a ekonomická kríza a výrazne rastúce výdavky domácností a životné náklady jednotlivcov, ❖ rýchle životné tempo, pasívne trávenie voľného času v rodinách, uzatváranie sa do seba a svojich rodín, ❖ nízka miera angažovania sa v komunitách, ❖ zmenené návyky detí a mládeže - rastúce trávenie voľného času na internete.

**STRATEGICKO -
PROGRAMOVÁ
ČASŤ**

STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ

Pri spracovaní strategicko - programovej časti sme vychádzali aj z **predošlého PHSR obce Liptovská Osada na roky 2016-2020** a jeho plnenia, ktorý mal stanovené nasledovné ciele.

Vízia do roku 2025		Želáme si, aby v roku 2025 bola obec Liptovská Osada:			
		<ul style="list-style-type: none"> ❖ turisticky atraktívna, ❖ investične aktívna, ❖ s rekonštruovanými kultúrno-spoločenskými objektami, ❖ odkanalizovaná. 			
CIEĽ	Opatrenie	Aktivita (R = realizované, ČR = čiastočne realizované, N = nezrealizované)	R	ČR	NR
1. Znížiť znečistenie životného prostredia	1.1: Dobudovať technickú infraštruktúru	1.1.1: Dobudovať kanalizáciu v 75% obce			x
		1.1.2: Vybudovať zberný dvor	x		
		1.1.3: Realizovať atraktívnu kampaň na tému životné prostredie			x
		1.1.4: Dobudovať vodovodnú sieť	x		
		1.1.5: Rekonštruovať obecný rozhlas			x
2. Zvýšiť bezpečnosť dopravy v obci	2.1: Dobudovať dopravnú infraštruktúru	2.1.1: Dobudovať miestne komunikácie – v dĺžke 1,5 km		x	
		2.1.2: Rekonštruovať miestne komunikácie – 1 km		x	
		2.1.3: Vybudovať cyklotrasu do Korytnice a okolia – 7 km		x	
		2.1.4: Dobudovať chodníky – 500m		x	
		2.1.5: Rekonštruovať existujúce parkoviská – 3 000 m ²		x	
		2.1.6: Vybudovať nové parkovacie miesta – 2 000 m ²		x	
3. Vytvoriť podmienky na zvýšenie počtu turistov v obci	3.1: Revitalizovať a dobudovať atraktívne miesta oddychu a cestovného ruchu	3.1.1: Revitalizácia námestia – 400m ²			x
		3.1.2: Vybudovať futbalové ihrisko	x		
		3.1.3: Dobudovať lyžiarsky vlek a areál Čepelka			x
		3.1.4: Zriadiť turisticko - informačné centrum			x
		3.1.5: Rekonštrukcia turisticky zaujímavých objektov (Kostol čs. cirkvi Husitskej)		x	

Zdroj: PHSR obce Liptovská Osada na roky 2016 - 2020

Podkladom pre vypracovanie strategicko-programovej časti PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030 je analytická časť tohto strategického dokumentu a strategicko-programová časť predchádzajúceho PHSR obce Liptovská Osada na roky 2016-2020. Ako uvádza prehľadná analýza plnenia navrhnutej rozvojovej stratégie na roky 2016-2020 obce Liptovská Osada (tabuľka vyššie), viaceré navrhnuté opatrenia a aktivity **v predošlom PHSR obce skôr neboli realizované, alebo len čiastočne realizované**, a preto sú mnohé pre obec naďalej aktuálne aj pre obdobie rokov 2023 až 2030.

Analytická časť tohto strategického dokumentu PHSR obce na roky 2023 - 2030 identifikovala hlavný rozvojový potenciál obce jeho limity a trendy rozvoja, ktoré vyplývajú predovšetkým z nastavenia podporných nástrojov politiky EÚ pre stimulovanie regionálneho rozvoja z úrovne EÚ, najmä pre čerpanie EŠIF pre roky 2021-2027 v Programe Slovensko. Túto strategicko - programovú časť sme na princípe kaskádového strategického programovania napojili na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja / IÚS VÚC Žilinský samosprávny kraj 2021+.

Strategicko-programová časť PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030 obsahuje návrh "Stromu cieľov" zloženého z nasledovných častí:

1 vízie a 1 hlavného cieľa	4 strategické ciele v 4 prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu (2) Podpora miestnej ekonomiky (3) Rozvoj miestnych služieb (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	20 špecifických cieľov	55 opatrení
---------------------------------------	--	-------------------------------------	-----------------------

Dôležitým zdrojom informácií pre stanovenie cieľov, opatrení a typových aktivít PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030 boli aj osobné stretnutia so starostom obce a poslancami obecného zastupiteľstva obce Liptovská Osada.

Vízia rozvoja obce Liptovská Osada do roku 2030

(je prevzatá z predošlého PHSR nakoľko je naďalej aktuálna)

Obec Liptovská Osada by mala byť do roku 2030 atraktívnejšia pre všetkých svojich obyvateľov a návštevníkov tým, že bude odkanalizovaná, bude poskytovať zmodernizovanú športovú infraštruktúru a vybavenie, zelené, upravené a bezpečné verejné priestory a miestne komunikácie, zrekonštruované kultúrno - spoločenské objekty s atraktívnymi službami a pre svoj rozvoj využije blízkosť strediska Donovaly a kúpeľov Korytnica.

Hlavný cieľ

Ďalší rozvoj obce Liptovská Osada a naplnenie vízie jej rozvoja do roku 2030 bude podmienený schopnosťou samosprávy a aktérov územnej spolupráce koordinovane reagovať na príležitosti a výzvy, ktorým obec bude čeliť v nasledovných prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu, (2) Podpora miestnej ekonomiky, (3) Rozvoj miestnych služieb a (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných.

Priorita	Strategický cieľ	Špecifické ciele (počet)
PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1. Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrno - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.	4
PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2. Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.	4
ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3. Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídla na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.	9
LEPŠIE SPRÁVOVANIE OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	4. Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.	3

Každý strategický cieľ má definované špecifické ciele, ktoré sú uvedené v prehľade nižšie. Každý špecifický cieľ má definované opatrenia, ich typové aktivity a kľúčové indikátory úspechu.

Priorita	Špecifický cieľ	Opatrenie (počet)
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	3
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	2
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	3
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	4
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	2
	3.2 Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	4
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	1
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	5
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	2
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VEČÍ VEREJNÝCH	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	5
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	2
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	1
CELKOM	20	55

Zadefinovaných 20 špecifických cieľov strategickej časti PHSR obce sú napĺňané prostredníctvom **55 navrhnutých opatrení**. Každé opatrenie má v Prílohe č.2 definované typové aktivity, ktoré by obec v období rokov 2023 až 2030 mohla napĺňať.

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrne - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifické ciele	Opatrenie
1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1.1.1 Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy
	1.1.2 Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodenia ekosystémov a degradácie krajiny
	1.1.3 Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd
1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	1.2.1 Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci
	1.2.2 Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce
	1.2.3 Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu

1.3	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1.3.1	Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení
		1.3.2	Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít
1.4	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	1.4.1	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek
		1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifické ciele	Opatrenie
2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2.1.1 Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)
	2.1.2 Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov
2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2.2.1 Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti
	2.2.2 Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku
2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	2.3.1 Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)
	2.3.2 Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike
	2.3.3 Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho.
2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	2.4.1 Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť
	2.4.2 Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov
	2.4.3 Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov.
	2.4.4 Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov.

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.

Špecifické ciele	Opatrenie
3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	3.1.1 Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja
	3.1.2 Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine
3.2 Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	3.2.1 Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine
	3.2.2 Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine
	3.2.3 Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov

		3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien
3.3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	3.3.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou
3.4	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla
		3.4.2	Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon
		3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry
		3.4.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce
		3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy
3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	3.5.1	Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania
		3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE
3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3.6.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení
		3.6.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov
		3.6.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inkluzívne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania
3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	3.7.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci
		3.7.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu
		3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia
		3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce
3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3.8.1	Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu
		3.8.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón
		3.8.3	Prípravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)
3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií
		3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiagnúť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifické ciele	Opatrenia
4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	4.1.1 Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát
	4.1.2 Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce

		4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie
		4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov
		4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi
4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	4.2.1	Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám
		4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samosprávy a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom
4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce

Kľúčové priority obce Liptovská Osada na roky 2023 – 2030 napĺňania opatrení strategickej časti PHSR sme zadefinovali tak, že sme Zásobník projektov uvedený v Prílohe č.1 tohto dokumentu, previazali na Opatrenie PHSR obce podľa **tematického zamerania projektu**. Takto sme určili počet projektov v danom tematickom opatrení a následne urobili poradie opatrení s najvyšším počtom projektov. Prehľadné tabuľky nižšie uvádzajú kľúčové priority obce Liptovská Osada pre obdobie rokov 2023 až 2030, dané počtom projektov v každom z opatrení navrhnutého PHSR obce.

SUMARIZÁCIA STRATEGICKÝCH PRIORÍT obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030

Priorita	Zameranie	Opatrenie	Počet projektov
1	Ochrana vôd , zásobovanie pitnou vodou a odkanalizovanie	1.1.3	3 projekty
1	Zelené riešenia pre verejné priestranstvá	3.1.2	3 projekty
1	Obnova a modernizácia miestnych komunikácií a dopravnej infraštruktúry	3.4.1	3 projekty

TEMATICKÉ ZAMERANIE projektov v Zásobníku projektov obce Liptovská Osada podľa Opatrení PHSR obce na roky 2023-2030

Číslo	Názov opatrenia PHSR obce	Počet projektov	Číslo projektu v Zásobníku
1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	3	1, 24, 25
1.2.1	Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci	1	2
1.2.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo činnosťou tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu	1	23
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	2	7, 9
2.3.1	Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)	2	18, 19
2.3.2	Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike	1	20
2.4.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov	1	17
3.1.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	3	8, 22, 28
3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel	3	3, 12, 26
3.4.2	Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	1	16
3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry	1	13
3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy	1	14

TEMATICKÉ ZAMERANIE projektov v Zásobníku projektov obce Liptovská Osada podľa Opatrení PHSR obce na roky 2023-2030

Číslo	Názov opatrenia PHSR obce	Počet projektov	Číslo projektu v Zásobníku
3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	2	10, 11
3.7.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci	1	21
3.8.3	Prípravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)	1	4
3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií	2	6, 15
4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	1	27
4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi	1	5
Celkový počet projektov v Zásobníku projektov		28	

Zdroj: Zásobník projektov obce Liptovská Osada

Strategicko-programová časť PHSR obce Huová na roky 2023 - 2030 je plne v súlade s PHSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+ .

SÚLAD STRATEGICKÝCH CIEĽOV v kľúčových strategických dokumentoch s PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030

PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030	PHSR Žilinský kraj 2021+
1. Plné využitie miestneho potenciálu	1. Inovácie a vzdelávanie, 2. Životné prostredie, 5. Identita a sebestačnosť
2. Podpora miestnej ekonomiky	1. Inovácie a vzdelávanie, 4. Sociálna stabilita, 5. Identita a sebestačnosť
3. Rozvoj miestnych služieb	1. Inovácie a vzdelávanie, 2. Životné prostredie, 3. Infraštruktúra, 4. Sociálna stabilita
4. Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	1. Inovácie a vzdelávanie, 3. Infraštruktúra, 5. Identita a sebestačnosť

**FINANČNO -
REALIZAČNÁ
ČASŤ**

FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ

VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASTI

Realizačno-finančná časť PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023-2030 je návodom na prácu s týmto strategickým dokumentom, podporuje jeho implementáciu v celom období platnosti a je východiskovým dokumentom pre relevantnosť jednotlivých projektových zámerov, ktoré sú súčasťou **projektového zásobníka a budú financované z interných alebo externých finančných zdrojov** v období platnosti tohto PHSR obce.

Súlada a previazanosť vypracovaného PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 – 2030 s PHSR/Integrovanou územnou stratégiou Žilinského samosprávneho kraja 2021+ ako aj Integrovanou územnou stratégiou UMR Liptov 2030 dáva PHSR obce Liptovská Osada dôležitosť ako jedného zo **základných pilierov územného partnerstva pri naplňaní oboch stratégií vyššej úrovne**.

Podmienkou kvalitnej implementácie PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030 bude jej **pravidelné vyhodnocovanie a sledovanie (monitorovanie) plnenia jednotlivých opatrení** na princípe participácie, spolupráce, partnerstva a komunikácie pri získavaní potrebných informácií a dát. To si vyžaduje nastavenie interných procesov obce pre zber a vyhodnocovanie dát a informácií a vytvorenie kapacít, ktoré tieto procesy implementácie budú strážiť a budú za ne zodpovedať. Podporou v tomto smere môže byť pre obec Liptovská Osada MAS Dolný Liptov, ktorý má skúsenosti s prípravou a implementáciou strategického dokumentu pre integrované územie, ktorého je obec Liptovská Osada členom.

Predchádzajúci PHSR obce Liptovská Osada na roky 2016-2020 ako program rozvoja obce, platný do 31.12.2020, bol vypracovaný v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a formálne schválený obecným zastupiteľstvom uznesením č. 7/2016 dňa 1. 4. 2016. PHSR bol len neformálne vyhodnocovaný a monitorovacie správy neboli predkladané na ročnej báze na vedomie poslancom obecného zastupiteľstva.

Riadenie rizík

Pri nastavovaní akejkoľvek stratégie je kľúčové zaoberať sa identifikáciou a analýzou rizík a ich dopadov na plnenie cieľov stratégie či už v pozitívnom, alebo negatívnom smere, a priebežne počas procesu monitorovania (v Správach o plnení PHSR) prijímať opatrenia, ktoré riziká minimalizujú alebo znižujú ich nežiadúci vplyv.

Pred prípravou PHSR obce sme identifikovali nasledovné riziká, ktoré môžu mať vplyv na jeho implementáciu.

Identifikované riziko	Opatrenie na zmiernenie
1. Nepochota socio-ekonomických partnerov zapojiť sa do spracovania a implementácie strategického dokumentu.	Priebežná komunikácia v procese spracovania a implementácie strategického dokumentu a výzvy k zapojeniu.
2. Nedostatok finančných zdrojov na zozbierané projektové zámery v zásobníku projektov.	Prepojenie dokumentu s IÚS ZASK a vzájomné zdieľanie zásobníkov projektov.
3. Chýbajúce kapacity pre implementáciu strategického dokumentu a získavanie externých zdrojov financovania.	Nábor interných a externých odborných kapacít na čiastočné pracovné pomery na výpomoc obci.

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Proces implementácie a vyhodnocovania PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023-2030

Implementácia, vyhodnocovanie a sledovanie plnenia PHSR obce na roky 2023-2030 bude prebiehať na ročnej báze, prostredníctvom zodpovedného pracovníka obecného úradu, starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva. Monitorovanie a vyhodnocovanie bude vykonávané formou prerokovania „Správy o implementácii PHSR na roky 2023-2030“. Sledované by malo byť plnenie **32 vybraných kľúčových indikátorov úspechu** pre jednotlivé opatrenia PHSR obce, ktoré sú ako povinné ukazovatele uvedené v strategicko – programovej časti tohto dokumentu.

System monitorovania PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023-2030

Východiskom pre stanovenie indikátorov na meranie dopadov opatrení PHSR v systéme monitorovania bol PHSR vyššieho stupňa, a to PHSR VÚC Žilinského samosprávneho kraja, ktorý vychádza z piatich cieľov politiky súdržnosti EÚ stanovených Európskou komisiou v roku 2018: (1) Inteligentnejšia Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva; (2) Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa; (3) Prepojenejšia Európa – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT; (4) Sociálnejšia Európa – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv; (5) Európa bližšie k občanom – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív. Je to aj z toho dôvodu, že na implementácii PHSR obce sa vo výraznej miere budú podieľať finančné zdroje z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF), ktorých smerovanie určuje Partnerská dohoda SR na roky 2021-2027 a Program Slovensko.

Ako uvádzame vyššie, systém monitorovania je zabezpečovaný aj cez **sledovanie kľúčových indikátorov úspechu** (ďalej ako “merateľné indikátory” alebo “indikátory”) navrhnutých pre jednotlivé opatrenia v strategicko-programovej časti tohto dokumentu. Indikátory sú zrozumiteľné a dobre sledovateľné a vyžadujú si zavedenie internej evidencie obce. Ku každému z indikátorov je uvedený zdroj pre čerpanie informácií. Niektoré indikátory majú uvedené východiskové hodnoty v analytickej časti tohto dokumentu. Vyhodnocovanie plnenia indikátorov bude súčasťou ročnej Správy o implementácii PHSR obce.

Sledované **merateľné indikátory v PHSR obce Liptovská Osada na roky 2016-2020** pre jednotlivé ciele predchádzajúceho PHSR 2016- 2020 neboli stanovené.

Pre PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030 sme stanovili **32 povinných merateľných ukazovateľov** ako **kľúčové indikátory úspechu** na úrovni špecifických cieľov. Okrem povinných ukazovateľov sme navrhli aj voliteľné ukazovatele v danom špecifickom celi. Povinné merateľné ukazovatele by obec mala sledovať na ročnej báze. Pri voliteľných ukazovateľoch si obec môže zvoliť či ich bude alebo nebude sledovať, prípadne či ich vyhodnotenie použije v Záverečnej správe plnenia PHSR obce na roky 2023 - 2030.

POVINNÉ MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLNENIA PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030

Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prírodných ekosystémov)	1. Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd 2. Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením	Vodárenská spoločnosť Interná evidencia obce
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3. Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne 4. Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách	Interná evidencia obce Rozpočet obce
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	5. Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne	Interná evidencia obce
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	6. Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne	Interná evidencia obce
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	7. Ekonomická aktivita obyvateľov ročne	ŠÚSR
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	8. Miera zamestnanosti vyjadrená v % 9. Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+	ŠÚSR a ÚPSVaR
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	10. Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne	Interná evidencia obce

POVINNÉ MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLNENIA PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030

Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	11. Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne	ŠÚSR
3. ROZVOJ Miestnych služieb	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	12. Vypracovaný a schválený územný plán obce 13. Plocha verejnej zelene v m² v priestoroch verejnej správy obce	Interná evidencia obce
	3.2 Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	14. Počet projektov adaptačných opatrení 15. Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne	Interná evidencia obce
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	16. Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky 17. Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok	Ročný výkaz o odpadoch
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	18. Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov 19. Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce 20. Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon	Interná evidencia obce
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	21. Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)	Interná evidencia obce
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	22. Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9	Zverejnené výsledky v národnom testovaní
	3.7 Zabezpečiť moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	23. Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci 24. Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci 25. Podiel obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít	Interná evidencia obce
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	26. Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)	Interná evidencia obce
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	27. Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok 28. Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci	Interná evidencia obce
4. Lepšie spravovanie vecí verejných	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	29. Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom 30. Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania	Interná evidencia obce
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	31. Modernizovaný obecný rozhlas	Interná evidencia obce

POVINNÉ MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLNENIA PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030

Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	32. Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci	Interná evidencia obce

Ako definuje zákonná norma a určuje prax v regionálnom rozvoji v systéme monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR obce sme stanovili **tri typy správ o plnení PHSR**.

SYSTEM MONITOROVANIA A HODNOTENIA PLNENIA PHSR OBCE

Priebežná ročná správa o plnení PHSR	Záverečná správa o plnení PHSR	Mimoriadna správa o plnení PHSR
1.1. - 28.2. príprava správy za predchádzajúci rok	Predložená k 28.2.2031.	V prípade mimoriadnej potreby aktualizácie PHSR

Priebežná ročná správa o plnení PHSR obce bude spracovaná jedenkrát ročne. Bude ju schvaľovať obecné zastupiteľstvo. Pre naplnenie zásad transparentnosti a otvorenosti verejnej správy bude táto správa zverejnená na webovom sídle obce a mala by obsahovať nasledovné časti:

1. Zhrnutie plnenia stratégie rozvoja v PHSR po špecifických cieľoch vrátane porovnania vývoja s predchádzajúcim rokom a plnenia stanovených opatrení v predchádzajúcom roku;
2. Prehľad projektov/aktivít za jednotlivé opatrenia realizovaných v danom roku a ich zhodnotenie ako súčasť plnenia Akčného plánu PHSR a vývoja v zásobníku projektov;
3. Hlavné zistenia a návrhy kľúčových aktivít na nasledujúci rok;
4. Zhodnotenie plnenia povinných kľúčových indikátorov úspechu.

Prvá správa o implementácii PHSR obce Liptovská Osada bude vypracovaná za rok 2024 najneskôr do 28.2.2025.

Záverečná hodnotiacia správa plnenia PHSR obce: Pred ukončením obdobia strategického dokumentu PHSR obce zostaveného na roky 2023 – 2030 by mala byť odborne spracovaná komplexná ex-post evaluácia zameraná na vyhodnotenie plnenia stratégie ako celku, ktorá bude základným vstupným podkladom pre tvorbu nového strategického dokumentu.

Komunikačná stratégia implementácie PHSR obce

Starosta obce, ako koordinátor implementácie PHSR, pravidelne komunikuje s partnerskými subjektmi na území obce a s osobami, ktoré sú zodpovedné za plnenie konkrétnych aktivít a realizáciu konkrétnych projektov v PHSR. Na komunikáciu s občanmi a partnermi využíva osobné stretnutia, verejné hovory, miestne médiá, profily na sociálnych sieťach a web stránku obce. Zapájanie občanov do implementácie PHSR a ich informovanie je kľúčové pre dosiahnutie podpory zo strany verejnosti pre konkrétne aktivity a projekty zahrnuté v PHSR.

Zásobník projektov a Akčné plány plnenia PHSR obce

Zásobník projektov obsahuje zoznam projektov, ktoré má obec vo výhľade realizovať v období rokov 2023 – 2030. Vznikol po konzultácii so starostom obce. Obsahuje aj tie projekty, s ktorými sa počíta do Integrovaných územných investícií (IÚI) VÚC Žilinský samosprávny kraj a UMR Liptov a tzv. integrovaných projektových balíčkov.

Integrované územné investície (IÚI) spoločne s **integrovanými projektovými balíčkami** sú kľúčovými nástrojmi synergie opatrení a aktivít implementácie integrovaných rozvojových stratégií, vytvárané podľa jednotného metodického rámca pre prípravu Integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021-2027. IÚI vznikajú prepojením minimálne jednej kľúčovej aktivity/projektu s jednou doplnkovou aktivitou/projektom zo zásobníka projektov, ktoré sú financované z EŠIF v programovom období 2021-2027 z Programu Slovensko. Ak je doplnková aktivita financovaná z iného zdroja ako EŠIF, napr. z CLLD stratégie, vlastných rozpočtov samospráv, projektov cezhraničnej spolupráce Interreg a pod., ide o integrovaný projektový balíček. Návrhy na vytváranie integrovaných územných investícií a integrovaných projektových balíčkov spoločne so socio-ekonomickými partnermi v obci by mali byť jednou z prioritných aktivít implementácie PHSR obce Liptovská Osada.

Akčný plán pre PHSR obce slúži na podporu realizácie PHSR obce Liptovská Osada a je previazaný so Zásobníkom projektov. Akčný plán a Zásobník projektov obsahujú nasledovné informácie:

- ❖ Číslovanie projektu;
- ❖ Názov a stručný popis projektu;
- ❖ Žiadateľ projektu;
- ❖ Odhadované náklady na realizáciu;
- ❖ Stav pripravenosti projektu (zámer/projekt v príprave/projekt v realizácii/dokončený projekt);
- ❖ Predpokladaný termín realizácie – previazanosť zásobníka projektov na Akčný plán;
- ❖ Väzba na opatrenie PHSR obce;
- ❖ Väzba na opatrenie Program Slovensko;

Zásobník projektov, ktorý je Prílohou č.1 tohto PHSR obce Liptovská Osada obsahuje **28 projektových zámerov**. Predbežná finančná hodnota zámerov nebola odhadnutá. Údaj bol poskytnutý len za dobudovanie obecnej kanalizácie vo výške 25 mil. Eur. Realizačné náklady boli odhadnuté u väčšiny projektov. Investične čiastočne pripravené sú štyri projekty.

V Akčnom pláne k PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030 sú jednotlivé projektové zámery zo Zásobníka projektov rozdelené na základe stavu pripravenosti a relevantnosti **do 3 časových období realizácie projektových zámerov**:

1. obdobie rokov 2023 – 2026: 9 projektov,
2. obdobie rokov 2026 – 2030: 9 projektov,
3. obdobie rokov 2023 – 2030: 10 projektov.

Práca s Akčným plánom a Zásobníkom projektov je priebežná. Zásobník projektov je permanentne otvorený a kontinuálne dopĺňaný a aktualizovaný o nové projektové zámery, čo má na zodpovednosti starosta obce. Tento tiež koordinuje spájanie projektov do balíkov tzv. **integrovaných územných investícií** (IUI) pre VÚC Žilinský kraj aj pre UMR Liptov. Komunikuje so žiadateľmi a garantmi projektových zámerov, aktualizuje stav pripravenosti projektov, ich odhadované náklady na realizáciu a termín realizácie o čom informuje v Priebežnej ročnej správe o plnení PHSR obce.

Pri rozhodovaní o podpore aktivít a projektov zo zásobníka projektov by mali mať prednosť tie, ktoré najpozitívnejšie prispievajú k napĺňaniu špecifických cieľov a opatrení definovaných v PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023-2030.

VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI

Zhodnotenie programového obdobia EŠIF 2014-2020 z pohľadu obce Liptovská Osada

Celková alokácia pre programové obdobie 2014-2020 v Slovenskej republike predstavovala k 31.12.2021 sumu 16,68 mld. Eur² pre: 6 hlavných operačných programov (Ľudské zdroje, Integrovaná infraštruktúra, Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program, Efektívna verejná správa a Technická pomoc), Operačný program Rybné hospodárstvo, Program rozvoja vidieka (PRV), Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, Rakúsko, Poľsko a Program spolupráce Interact III. Iniciatíva REACT-EU je balíčkom podpory Európskej komisie na eliminovanie dopadov pandémie COVID-19 bola **absorpcná schopnosť Žilinského samosprávneho kraja čerpať EŠIF** v programovom období 2014-2022³ na základe analýzy dostupných otvorených dát na portáli ITMS2014+ je pomerne nízka. V počte 2618 podaných žiadostí v sume 1,52 mld. Eur je na 6. mieste, v počte 1562 schválených žiadostí v sume 0,69 mld. Eur na 5. mieste. Pomerom schválených žiadostí voči podaným žiadosťiam bol ZASK na 3. mieste, pričom tento pomer predstavoval 59,7%. V Žilinskom kraji boli schválené žiadosti vo výške 998,99 Eur na obyvateľa, kým v najúspešnejšom Bratislavskom kraji to bolo 16 453,04 Eur na obyvateľa. Žilinský kraj sa tak radí k trom slovenským krajom s najnižšou čiastkou na obyvateľa. Najviac žiadostí bolo podaných v rámci OP Životné prostredie (613 žiadostí s úspešnosťou 58,7%) a najmenej v OP Efektívna verejná správa (16 žiadostí s úspešnosťou 56,25%). Najúspešnejšie žiadosti boli v OP Ľudské zdroje na úrovni 67,05% pri 348 schválených žiadosťiach. Najviac zamietnutých žiadostí bolo v programe cezhraničnej spolupráce Interreg V-A SK-CZ (80 zamietnutých žiadostí zo 116 podaných).

V obci Liptovská Osada nebola cez portál ITMS2014+ v programovom období 2014 – 2020 podaná žiadna žiadosť o NFP.

Dostupné finančné zdroje pre implementáciu PHSR obce

Podľa paragrafu 4 zákona č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja sa regionálny rozvoj financuje z viacerých zdrojov tzv. viaczdrojové financovanie:

- zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtovej kapitoly ministerstva investícií a z rozpočtových kapitol iných ministerstiev,
- zo štátnych účelových fondov,
- z rozpočtov vyšších územných celkov (VÚC)
- z rozpočtov obcí,
- z prostriedkov fyzických osôb,
- z prostriedkov právnických osôb,
- z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií,
- z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi,
- z iných prostriedkov, ak to ustanoví osobitný predpis.

Podľa tohto zákona doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie (ďalej ako EŠIF) poskytované podľa osobitných predpisov.

Programové obdobie EŠIF 2021-2027

PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023-2030 rieši problémy obce komplexne prostredníctvom všetkých 5 cieľov politiky súdržnosti EÚ a implementácia bude financovaná aj z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Komplementárnymi finančnými nástrojmi bude aj podpora opatrení prostredníctvom miestneho rozvoja vedeného komunitou (financovanie prostredníctvom EPFRV, Programu rozvoja vidieka v rámci nástroja LEADER) a tiež Plán obnovy a odolnosti, programy cezhraničnej spolupráce INTERREG a iné komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ.

²“Informácia o stave implementácie európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014-2020” (interná správa MIRRI)

³ Podľa prepočtov spracovateľov PHSR Žilinský kraj 2021+ k 7.1.2022.

React EÚ: Ide o pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území po pandémii koronavírusu v Európe ako rozšírenej reakcie na krízu a na opatrenia na zmiernenie a nápravu dôsledkov tejto krízy. Prispieje k zelenej, digitálnej a odolnej obnove hospodárstva. Slovensko by z európskeho protikrizového nástroja malo dostať až 780 miliárd Eur.

Plán obnovy a odolnosti: Jednotlivé komponenty programu majú vyviesť slovenskú ekonomiku z krízy vyvolanej pandémiou COVID-19, akcelerovať digitálnu a zelenú tranzíciu (transformáciu) ekonomiky, prispieť k splneniu európskych reformných a investičných požiadaviek, a tým zabezpečiť základ pre dlhodobý ekonomický rozvoj SR. Z plánu obnovy bude možné čerpať 6,5 miliárd Eur, k dispozícii je však aj nevyčerpaných 8 miliárd Eur z EŠIF 2014-2020.

PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI SR		
Komponent	Popis	Finančná alokácia
1. Zelená ekonomika	Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra; obnova budov; udržateľná doprava; dekarbonizácia priemyslu; adaptácia na zmenu klímy.	2,3 mld. €
2. Vzdelávanie	Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch; vzdelávanie pre 21. storočie; zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl.	0,9 mld. €
3. Veda, výskum, inovácie	Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja, inovácií a digitálnej ekonomiky; lákanie a udržanie talentov.	0,7 mld. €
4. Zdravie	Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť; humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie; dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť.	1,5 mld. €
5. Efektívna verejná správa a digitalizácia	Zlepšenie podnikateľského prostredia; reforma justície; boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí; bezpečnosť a ochrana obyvateľstva; zdravé verejné financie; digitálne Slovensko – štát v mobile; kybernetická bezpečnosť; rýchly internet pre každého; digitálna ekonomika.	1,1 mld. €
Spolu		6,5 mld. €

Zdroj: Plán obnovy a odolnosti SR

Národné operačné programy EŠIF: V zmysle partnerskej dohody SR na roky 2021-2027 budú operácie financované z EFRR (cieľa Investovanie pre rast a zamestnanosť), ESF+, KF a FST realizované **prostredníctvom jedného Programu Slovensko** (OP Slovensko). Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR) bude riadiacim orgánom pre Strategický plán SPP 2023-2027 a bude zodpovedné za jeho prípravu, ako aj za implementáciu EN-RAF a zároveň riadiacim orgánom pre Operačný program Rybné hospodárstvo na roky 2021-2027.

Celková alokácia Programu Slovensko na programové obdobie 2021-2027 činí **12,59 mld. Eur**, čo je v programe rozdelené v rámci 5 cieľov politik a ich jednotlivých priorít. Najväčšia finančná alokácia je pridelená na prioritu 3P1 Doprava (2,18 mld. Eur) a prioritu 2P2 Životné prostredie (2,03 mld. Eur). Pre Fond na spravodlivú transformáciu v prioritě 6 bolo vyčlenených celkom 0,44 mld. Eur.

Priorita Programu Slovensko	Finančná alokácia v Eur	podiel
Cieľ politiky 1: KONKURENCIESCHOPNEJŠIA A INTELIGENTNEJŠIA EURÓPA na presadzovanie inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT	1 890 150 000 €	15,01%
1P1: Veda, výskum a inovácie	1 778 050 000 €	14,12%
1P2: Digitálna pripojiteľnosť	112 100 000 €	0,89%
Cieľ politiky 2: ZELENŠIA EURÓPA podporujúca prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility	4 227 647 279 €	33,57%
2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	1 306 549 999 €	10,37%
2P2: Životné prostredie	2 030 497 280 €	16,12%
2P3: Udržateľná mestská mobilita	890 600 000 €	7,07%
Cieľ politiky 3: PREPOJENEJŠIA EURÓPA vďaka posilneniu mobility	1 999 903 170 €	15,88%
3P1: Doprava	1 999 903 170 €	15,88%

Priorita Programu Slovensko	Finančná alokácia v Eur	podiel
Cieľ politiky 4: SOCIÁLNEJŠIA A INLUZÍVNEJŠIA EURÓPA implementujúca Európsky pilier sociálnych práv	3 251 604 336 €	25,82%
4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce	527 471 548 €	4,19%
4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	623 293 550 €	4,95%
4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	241 606 000 €	1,92%
4P4: Záruka pre mladých	283 969 292 €	2,25%
4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby	1 169 957 946 €	9,29%
4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít	269 000 000 €	2,14%
4P7: Sociálne inovácie a experimenty	68 153 000 €	0,54%
4P8: Potravinová a materiálna deprivácia	68 153 000 €	0,54%
Cieľ politiky 5: EURÓPA BLIŽŠIE K OBČANOM vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív	403 637 715 €	3,21%
5P1: Moderné regióny	403 637 715 €	3,21%
Priorita 6: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%
6P1: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%
Priorita 7: Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%
7P1-7P4: Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%
CELKOM	12 593 734 933 €	100% 100%

Zdroj: Program Slovensko (schválený vládou SR dňa 28. júna 2022).

Indikatívny časový plán čerpania EŠIF z Programu Slovensko 2021-2027 v Eur

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	SPOLU
0 €	2 110 774 072 €	2 178 968 551 €	2 131 671 778 €	2 219 229 074 €	1 927 707 085 €	2 025 384 373 €	12 593 734 933 €

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+ podľa Program Slovensko verzia 1.0 (december 2021)

V nasledujúcej tabuľke je orientačne znázornené prepojenie jednotlivých priorít Programu Slovensko na Špecifické ciele PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023-2030:

Priorita	Špecifický cieľ PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023-2030	Priorita Programu Slovensko
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	5P1: Moderné regióny 4P4: Záruka pre mladých
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1P1: Veda, výskum a inovácie 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P4: Záruka pre mladých
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2P3: Udržateľná mestská mobilita 5P1: Moderné regióny 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P4: Záruka pre mladých
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 1P1: Veda, výskum a inovácie
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P7: Sociálne inovácie a experimenty
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	5P1: Moderné regióny 4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P7: Sociálne inovácie a experimenty

Priorita	Špecifický cieľ PHSR obce Liptovská Osada na roky 2023-2030	Priorita Programu Slovensko
		2P2: Životné prostredie
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	5P1: Moderné regióny 3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
3. ROZVOJ Miestnych služieb	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí na princípoch participácie verejnosti	2P2: Životné prostredie 5P1: Moderné regióny
	3.2 Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	2P2: Životné prostredie 4P4: Záruka pre mladých
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P8: Potravinová a materiálna deprivácia
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 1P2: Digitálne prepojitelnosť 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
4. Lepšie spracovanie vecí verejných	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	1P2: Digitálna prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie 4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	1P2: Digitálne prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	5P1: Moderné regióny

Zdroj: Vlastné spracovanie autora

Programy cezhraničnej spolupráce Interreg Europe a nadnárodnej spolupráce Central Europe a Interreg Danube: Zameriavajú sa na zlepšenie regionálnych politík prostredníctvom výmeny skúseností, inovatívnych postupov a budovania kapacít medzi subjektmi podieľajúcimi sa na implementácii a príprave regionálnych politík. Ide o projekty mäkkého charakteru, kde môžu byť realizované pilotné investičné aktivity v obmedzenom rozsahu. Podpora je zameraná od výskumu a inovácií, životného prostredia, klimatických zmien, sociálnej problematiky, dopravy a mobility až k previazaným oblastiam integrovaného rozvoja.

INTERREG Slovensko - Poľsko na roky 2021-2027: Oprávnená oblasť sa rozprestiera na oboch stranách Karpát, prevažne v horských oblastiach. Práve tieto horské podmienky sťažujú obyvateľom pohraničia a návštevníkom rýchle a pohodlné cestovanie. Rozloha programovej oblasti je viac ako 39 tisíc km², z čoho je takmer 60% na poľskej strane. Na Slovensku programová oblasť zahŕňa Žilinský samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj a okres Spišská Nová Ves v Košickom samosprávnom kraji. V roku 2018 dosiahol počet obyvateľov programovej oblasti takmer 5,2 miliónov, z ktorých približne 70% žilo na poľskej strane. Riadiacim orgánom pre programové obdobie 2021-2027 bude Ministerstvo fondov a regionálnej politiky Poľskej republiky. MIRRI SR bude národným implementačným orgánom. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - 2021-207

Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1. K prírode ohľaduplné a bezpečné pohraničie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy ❖ Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia 	24 830 251 €
2. Prepojenejšie pohraničie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k TEN-T a cezhraničnej mobilite 	23 005 741 €
3. Tvorivé a turisticky atraktívne pohraničie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie 	62 649 562 €
4. Spolupráca medzi inštitúciami a obyvateľmi pohraničia	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Posilňovanie inštitucionálnej kapacity orgánov verejnej moci, najmä tých, ktoré sú oprávnené riadiť osobitné územie, ako aj zainteresovaných strán ❖ Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“ 	10 342 917 €
CELKOM		120 828 471 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027 Poľsko – Slovensko (verzia december 2021)

INTERREG Slovensko – Česko na roky 2021-2027: Programovou oblasťou na Slovensku sú regióny NUTS III Trnavský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj a Žilinský samosprávny kraj, v Českej republike je to Juhomoravský kraj, Zlínsky kraj a Moravskosliezsky kraj. V programovom období 2021-2027 bude program riadiť Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (MIRRI SR), ktoré pôsobí ako riadiaci orgán, a Spoločný technický sekretariát. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - ČESKO 2021-2027

Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1.1 Životné prostredie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy ❖ Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia 	19 935 420 €
2.1 Vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu 	7 176 751 €
2.2 Kultúra a cestovný ruch	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie 	43 060 507 €
3.1 Inštitucionálna spolupráca	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch 	4 784 501 €
3.2 Miestne iniciatívy	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“ 	4 784 501 €
CELKOM		79 741 680 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Česko 2021-2027 (verzia 4.4.2022)

Indikatívny časový plán čerpania programov cezhraničnej spolupráce v rokoch 2021-2027 vrátane technickej pomoci v Eur

Program	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	CELKOM
Interreg Poľsko – Slovensko	17 390 306	17 738 112	18 092 874	18 454 732	18 823 827	19 200 303	19 584 309	129 284 462
Interreg Slovensko – Česko	11 477 044	11 706 585	11 940 717	12 179 531	12 423 121	12 671 584	12 925 016	85 323 597
	28 867 350	29 444 697	30 033 591	30 634 263	31 246 948	31 871 887	32 509 325	214 608 059

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+

Komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ sú pomerne náročné programy na prípravu a implementáciu pre obec ako samosprávnú jednotku. **Sú pre ne však realizovateľné v partnerskej spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, mestami alebo inštitúciami verejnej správy.** Ide o fondy, ktoré sú spravované centrálnou, priamo Európskou komisiou alebo ňou poverenými inštitúciami – tzv. centrálnou riadené programy, ktorých finančné alokácie v programovom období 2021-2027 porastú. Žiadosti o ich čerpanie sú však náročné na prípravu z dôvodu celoeurópskej konkurencie a ich zamerania, ktoré musí spĺňať atribúty inovatívnosti a kreativity, udržateľnosti a prenositeľnosti znalostí v kontexte EÚ. Ide o 11 centrálnych programov:

1. **Horizont Európa/Horizon Europe** (veda, konkurencieschopnosť, inovácia);
2. **Connecting Europe Facility – CEF** (Nástroj pre prepojenie Európy – transeurópska dopravná, energetická a digitálna infraštruktúra);
3. **Erasmus+** (vzdelávanie/odborná príprava, mládež, šport);
4. **Kreatívna Európa/Creative Europe** (delí sa na dve časti: Kultúra a Média; kultúrna a jazyková rozmanitosť, kultúrne dedičstvo a konkurencieschopnosť, audiovizuálna tvorba);
5. **CERV/Citizenship, Equality, Rights and Values** – Práva a hodnoty (nahradil program Europe for Citizens/Európa pre občanov, podporuje európske práva, hodnoty, rovnosť a participáciu občanov);
6. **LIFE** (životné prostredie, zmena klímy);
7. **Program pre jednotný trh** (bezpečnosť potravín, ochrana spotrebiteľa, konkurencieschopnosť MSP, efektívny jednotný trh, európske štatistiky, účinné štandardy);
8. **Program na podporu reforiem** (správa verejných rozpočtov, podnikateľské prostredie, vzdelávanie a odborná príprava/sociálna oblasť, životné prostredie/energetika);
9. **InvestEU** (udržateľná infraštruktúra, výskum/inovácia/digitalizácia, malé a stredné podniky – MSP, sociálne podnikanie a zručnosti);
10. **Digitálna Európa** (výkonná výpočtová technika, umelá inteligencia, kybernetická bezpečnosť a dôvera, pokročilé digitálne zručnosti, využitie digitálnych kapacít a interoperabilita);
11. **European Solidarity Corps** (solidarita a podpora tretím krajinám).

Zdrojom financovania projektov v partnerskej spolupráci s inými subjektmi je aj **Vyšehradský fond** (Visegrad Fund). Je medzinárodná donorská organizácia založená v roku 2000 vládami krajín V4 (Slovenska, Česka, Maďarska a Poľska) na podporu regionálnej spolupráce medzi krajinami V4 a medzi regiónom V4 a ďalšími krajinami (regiónom západného Balkánu a Východného partnerstva). Fond z príspevkov členských krajín V4 poskytuje 8 miliónov Eur prostredníctvom grantov, podporou mobilít a štipendií. Ostatné darcovské krajiny (Kanada, Nemecko, Holandsko, Južná Kórea, Švédsko, Švajčiarsko, Spojené štáty americké) poskytli ďalších 10 miliónov Eur prostredníctvom rôznych grantových programov vedených fondom od roku 2012. Fond podporuje nasledovné oblasti: (1) Kultúrna a spoločná identita; (2) Vzdelávanie a budovanie kapacít; (3) Regionálny rozvoj, životné prostredie a turizmus; (4) Verejná politika a inštitucionálne partnerstvo; (5) Inovácia, výskum, vývoj, podnikanie; (6) Demokratické hodnoty a médiá; (7) Sociálny rozvoj.

Fondy EHP a Nórska: Slovenská republika je od roku 2004 príjemcom podpory z Nórskeho finančného mechanizmu (EEA grants), ktorý doteraz zafinancoval podporu pre projekty v hodnote 263 mil. Eur. V rokoch 2014-2021 boli sumou približne 113 mil. Eur podporené projekty zamerané na oblasť kultúry, občianskej spoločnosti, dobrej správy vecí verejných, základných práv a slobôd a ďalej na oblasť životného prostredia, energetiky, zmeny klímy a nízkouhlíkového hospodárstva. V nasledujúcom období do roku 2027 je možné opätovne počítať s týmito fondmi.

EPC financovanie: Hlavným predmetom energetických služieb so zaručeným výsledkom (Energy Performance Contracting – EPC) je návrh, projektovanie a realizácia investičných úsporných opatrení v existujúcej budove, areáli alebo inej prevádzkovej jednotke vrátane energetického manažmentu. Investičné náklady hradí dodávateľ, úsporné opatrenia sú niekoľko rokov splácané z dosiahnutých úspor. Pre celý projekt je len jeden dodávateľ (poskytovateľ energetických služieb/ESCO), ktorý na seba berie väčšinu finančných aj technických rizík. Metóda EPC je všeobecne vhodná pre objekty s vysokou spotrebou energie a s horšou energetickou účinnosťou. Výhody tejto metódy financovania sú:

záruka úspešnosti projektu, dlhodobo dosahované zníženie spotreby energie, jeden dodávateľ, rovnaká motivácia dodávateľa i zákazníka, možnosť zaistenia financovania projektu, zlepšenie kvality pracovného a životného prostredia. Táto metóda je predovšetkým vhodná pre štátne inštitúcie a organizácie, pre kraje, mestá, obce a ich príspevkové organizácie.

Modernizačný fond: Hlavným cieľom je podporiť členské štáty EÚ modernizáciou a dekarbonizáciou ich energetických systémov. Fond podporuje projekty, ktoré pomôžu splniť ciele pre znížovanie emisií skleníkových plynov, zvyšovanie energetickej účinnosti a rozvoj obnoviteľných zdrojov energie. Podpora z fondu doplní financie z Programu Slovensko tak, aby sa neprekrývali, a zároveň aby bola podpora prístupná čo najširšiemu okruhu žiadateľov a ich technologickým riešeniam.

ZOZNAM SKRATIEK

SR	Slovenská republika	V4	Neformálne združenie krajín Poľsko, Slovensko, Česká republika a Maďarsko
ČR	Česká republika	VÚC	Vyšší územný celok
PL	Poľská republika	ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
ŽSK	Žilinský samosprávny kraj	ZŠ	Základná škola
ZASK	Žilinský samosprávny kraj	ZUŠ	Základná umelecká škola
MDaV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky	I.tr.	Cesta I. triedy
MIRRI	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky	a i.	a iné
MPRV	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky	a pod.	a podobne
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky	a. s.	Akciová spoločnosť
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky	atď.	a tak ďalej
PPA	Poľnohospodárska platobná agentúra	BRO	Biologicky rozložiteľný odpad
SK8	Spolupráca 8 krajov	BV	Bežné výdavky
ŠÚSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky	CD	Cestná doprava
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky	CIZS	Centrum integrovanej zdravotnej starostlivosti
REGOB	Register obyvateľov Slovenskej republiky	CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
RÚSS Žilina	Regionálny úrad školskej správy v Žiline	CO	Civilná ochrana
UPSVaR	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny	CO ₂	Oxid uhličitý
CVČ	Centrum voľného času	CR	Cestovný ruch
CVTI	Centrum vedeckých a technických informácií	ČOV	Čistička odpadových vôd
EK	Európska komisia	D1	Diaľnica, súčasť vetvy „A“, 5. paneurópskeho koridoru a európskych ciest E50
EÚ	Európska únia	DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
IoT	Internet vecí	EHP	Európsky hospodársky priestor
ISEMI	Inštitút pre medzinárodnú bezpečnosť a krízové riadenie	EMAS	Schéma pre environmentálne manažérstvo a audit
IVPR	Inštitút pre výskum práce a rodiny	ENRAF	Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond
KPÚ	Krajský pamiatkový úrad	EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
MAS	Miestna akčná skupina	EPC	Energy Performance Contracting
MŠ	Materská škola	ESF+	Európsky sociálny fond
ODI	Okresný dopravný inšpektorát	EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
OOCR Región Liptov	Oblasťná organizácia cestovného ruchu Región Liptov	EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета
SPODaSK	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kura-tela	EUI	European Urban Initiative
SŠ	Stredná škola	EZ	Environmentálna záťaž
		CEF	Connecting Europe Facility

Eur	Euro – spoločná európska mena	NPP	Nepoľnohospodárska pôda
EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета	NUTS III	Územná jednotka na úrovni VÚC
EZ	Environmentálne záťaž	OKEČ	Odvetvie klasifikácie ekonomických činností
FO	Fyzická osoba	OP	Operačný program
FO	Finančné operácie	ORKO	Oblasť riadenia kvality ovzdušia
FST	Fond na spravodlivú transformáciu	OŠK	Obecný športový klub
GIS	Geografický informačný systém	OZ	Občianske združenie
ha	hektár	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
HBV	Hromadná bytová výstavba	PHSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
CHKO	Chránená krajinná oblasť	UMR Liptov	Územie udržateľného mestského rozvoja Ružomberok – Liptovský Mikuláš
CHVÚ	Chránené vtáčie územie	PP	Poľnohospodárska pôda
IBV	Individuálna bytová výstavba	PO	Právnická osoba
ID	Integrovaná doprava	PRV	Program rozvoja vidieka
IDS	Integrovaný dopravný systém	PUM	Plán udržateľnej mobility
IKT	Informačne a komunikačné technológie	RIC	Regionálne inovačné centrum
IROP	Integrovaný regionálny operačný program	RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
IS	Informačné systémy	RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
ISO	Systém riadenia kvality podľa Medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu	SEAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky
IÚI	Integrované územné investície	SECAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky a klímy
IÚS	Integrovaná územná stratégia	SODB2021	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2021
IZS	Integrovaný záchranný systém	SPP	Slovenský plynárenský priemysel
KF	Kohézny fond	s. r. o.	Spoločnosť s ručením obmedzeným
KO	Komunálny odpad	SSE	Stredoslovenská energetika
KV	Kapitálové výdavky	SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
LED	Svetlo vyžarujúca dióda (skratka z anglického light-emitting diode)	tis.	Tisíc
MA 21	Miestna agenda 21	TKO	Tuhý komunálny odpad
MAD	Mestská autobusová doprava	TV	Televízia
MHD	Mestská hromadná doprava	TEN-T	Transeurópska dopravná sieť
mil.	Milión	ÚPN	Územný plán
mld.	Miliarda	UMR	Územie udržateľného mestského rozvoja
MRK	Marginalizovaná rómska komunita	VOD	Verejná osobná doprava
MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
NDS	Národná diaľničná spoločnosť	V4	Krajiny Vyšehradskej spolupráce
NP	Národný park	ZŤP	Osoba zdravotne ťažko postihnutá
NKP	Národná kultúrna pamiatka	ZRPŠ	Združenie rodičov a priateľov školy

ZOZNAM VÝCHODISKOVÝCH DOKUMENTOV

- ❖ Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021-2027
- ❖ Program Slovensko 2021-2027
- ❖ Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR) 2014-2030
- ❖ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2022-2030
- ❖ Integrovaná územná stratégia UMR Liptov na roky 2023 - 2023
- ❖ Stratégia CLLD 2014 - 2020 pre územie MAS Dolný Liptov
- ❖ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovská Osada na roky 2016-2020

PRÍLOHY

PRÍLOHA 1

ZÁSObNÍK PROJEKTOV A AKČNÝ PLÁN OBCE LIPTOVSKÁ OSADA PRE OBDOBIE 2023 - 2030

Príloha 1 Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovská Osada na roky 2023 - 2030

ZÁSObNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Liptovská Osada pre obdobie 2023 - 2030

Odhadovaná potreba finančných zdrojov:

25 040 000,00 €

P.č.	Názov projektového zámeru	Žiadateľ	Rozpočet projektu v EUR	STAV PRÍPRAVY			Odhad nákladov na prípravu projektu	Odhad obdobia realizácie			Opatrenie PRSR obce	Poznámka
				Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie		9 projektov	9 projektov	10 projektov		
				áno/nie	áno/nie	áno/nie		2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030		
1	Rozšírenie kanalizácie v obci Liptovská Osada	Vodárenská spoločnosť Ružomberok	25 000 000 €	áno	áno	nie		x			1.1.3	
2	Stavebné úpravy interiéru kostola	Obec Lipt. Osada	40 000 €	áno	nie	nie		x			1.2.1	
3	Miestne komunikácia rekonštrukcia	Obec Lipt. Osada						x			3.4.1	
4	Inžinierske siete v lokalite Za Turňou (nová IBV)	Obec Lipt. Osada						x			3.8.3	
5	Rekonštrukcia obecného rozhlasu	Obec Lipt. Osada							x		4.1.5	
6	Vybudovanie kamerového systému v celej obci	Obec Lipt. Osada							x		3.9.1	
7	Vybudovanie multifunkčného ihriska	Obec Lipt. Osada							x		1.4.2	
8	Rekonštrukcia detských ihrísk	Obec Lipt. Osada						x			3.1.2	
9	Výmena podlahy telocvične	Obec Lipt. Osada						x			1.4.2	
10	Dobudovanie LED osvetlenia v obci v určených častiach (5 lokalít)	Obec Lipt. Osada						x			3.5.2	
11	Fotovoltaika na obecné budovy	Obec Lipt. Osada							x		3.5.2	
12	Vybudovania nových chodníkov 2,5 km	Obec Lipt. Osada						X			3.4.1	
13	Dobudovanie cyklotrasy Cyklokorytnička s novým spevneným zvrškom a obrubníkmi na úseku 5 km	Obec Lipt. Osada							x		3.4.3	
14	Dobudovanie parkovacích miest v obci	Obec Lipt. Osada								x	3.4.5	
15	Nákup vybavenia pre hasičský zbor - štvorkolka	Obec Lipt. Osada						X			3.9.1	
16	Nákup multifunkčného komunálneho vozidla	Obec Lipt. Osada							x		3.4.2	
17	Revitalizácia autocampingu s vybudovaním amfiteátra	Obec Lipt. Osada								x	2.4.2	
18	Lesná technika pre obhospodarovanie lesov	Obec Lipt. Osada								x	2.3.1	
19	Podpora rozvoja podnikania v poľnohospodárstve	Obec Lipt. Osada								x	2.3.1	

P. č.	Názov projektového zámeru	Žiadateľ	Rozpočet projektu v EUR	STAV PRÍPRAVY			Odhad obdobia realizácie			Opatrenie PHSR obce	Poznámka
				Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	9 projektov	9 projektov	10 projektov		
				áno/nie	áno/nie	áno/nie	2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030		
20	Podpora rozvoja agroturistiky na území obce	Obec Lipt. Osada							x	2.3.2	
21	Modernizácia interiéru zdravotného strediska	Obec Lipt. Osada						X		3.7.1	
22	Výstavba námestia v obci	Obec Lipt. Osada							X	3.1.2	
23	Zapojenie obyvateľov do kultúrneho a spoločenského diania	Obec Lipt. Osada							X	1.2.3	
24	Rozšírenie vodovodu v obci a vybudovanie nového vodovodu a kanalizácie v časti Za Turňou	Obec Lipt. Osada							X	1.1.3	
25	Spevnenie brehov potoka Lúžňanka a Korytnica	Obec Lipt. Osada						X		1.1.3	
26	Rekonštrukcia mostu ponad potok Lúžňanka	Obec Lipt. Osada							X	3.4.1	
27	Modernizácia interiéru obecného úradu	Obec Lipt. Osada						X		4.1.3	
28	Rekonštrukcia a modernizácia miestneho cintorína	Obec Lipt. Osada							x	3.1.2	

PRÍLOHA 2

TYPOVÉ AKTIVITY PRE JEDNOTLIVÉ OPATRENIA PHSR OBCE LIPTOVSKÁ OSADA NA ROKY 2023 - 2030

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrne - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifický cieľ 1.1

Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prírodných ekosystémov)

Opatrenie	Typové aktivity
1.1.1 Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy	<ul style="list-style-type: none">❖ využívať metodickú podporu a koordináciu v oblasti mitigačných opatrení s cieľom znižovania produkcie skleníkových plynov v sídlach (nízkouhlíková stratégia Žilinského kraja, podpora tvorby SECAP, komunitnej energetiky a i.) a zabezpečovať komplexné riešenia na znižovanie emisií oxidu uhličitého a ďalších skleníkových plynov do roku 2030,❖ zaviesť a udržiavať systém monitorovania kvality ovzdušia a o výsledkoch monitorovania pravidelne informovať obyvateľov,❖ spolupracovať na zlepšovaní kvality ovzdušia v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia s využitím medzinárodných a národných projektov (napríklad program LIFE),❖ podporovať výmeny kotlov na tuhé palivo v domácnostiach vrátane podpory sociálne slabších obyvateľov, ktorí nedosiahnu na štandardné podmienky financovania výmeny kotlov,❖ spracovať a implementovať Nízkouhlíkovú stratégiu obce a podporovať princípy prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo,❖ podporovať zriaďovanie nízkoemisných a bezemisných zón v obci a v rekreačnom území,❖ podporovať reštrikcie voči osobným automobily so spaľovacím motorom v nízkoemisných zónach,❖ podporovať zriadenie obytných zón s upraveným dopravným režimom (napr. trendových Zón 30),❖ podporovať dopravnú obsluhu zón nízkoemisnou a bezemisnou dopravou,❖ podporovať nízkoemisné a bezemisné dopravné riešenia na území národných parkov a lokalít európsky a svetovo významného kultúrneho a prírodného dedičstva,❖ zabezpečovať výsadbu a regeneráciu izolačnej zelene oddelujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov,❖ podporovať budovanie protihlukových stien a bariér a realizáciu protihlukovej výsadby,❖ koordinovať riadenie svetelnej signalizácie na križovatkách ako tzv. "zelené vlny",❖ identifikovať a využívať možnosti zachytávania uhlíka s dôrazom na prírodu blízke opatrenia (ochrana rozsiahlejších starých lesov, mokradí a pod.),❖ pri aktualizácii alebo vypracovaní strategických dokumentov vrátane územných plánov prioritizovať ochranu lesov a poľnohospodárskej pôdy do záväznej časti územných plánov miest a obcí v regióne,❖ zabezpečiť ochranu a udržateľnú obnovu lesa podľa podmienok biotopov, prírodného drevinového zloženia, multifunkčného využitia, vhodného manažmentu a očakávaných dopadov zmeny klímy,❖ v lesnom prostredí realizovať protierózne, vodozadržné, brehochranné a podobné opatrenia,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečiť ochranu poľnohospodárskej pôdy pred zástavbou, nevhodnou urbanizáciou a infraštruktúrou ako skladovacie priestory, dopravné stavby a i., ❖ zabrániť vysychaniu poľnohospodárskej pôdy a podporovať napr. zakladanie remízok v poľnohospodárskej krajine, ❖ zmierniť povrchový odtok vytváraním vsakovacích území na poľnohospodárskych plochách agrotechnickými opatreniami, ❖ participovať na spoločných projektoch so zapojením partnerov z krajov, univerzít, mimovládnych organizácií, podnikov i verejnosti.
1.1.2	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabrániť ďalšiemu zhoršeniu stavu zachovania významných druhov a stratám prioritných a inak významných biotopov, ❖ participatívne vypracovať Integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny a zabrániť ďalšiemu narušovaniu charakteristického rázu liptovskej krajiny, ❖ realizovať analýzu problémov, bariér a príležitostí pre integrovaný systém spoločného spravovania prírody a krajiny z pohľadu vlastníkov, správcov a užívateľov územia a ich záujmových skupín, ❖ navrhnúť systém pravidelného komplexného monitorovania udržateľnosti územia – prírody, krajiny a ekosystémových služieb, ❖ podporovať tvorbu prirodzených krajinných prvkov, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory, ❖ metodicky podporovať územný rozvoj samospráv (územný plán obce, zmeny a doplnky územných plánov, územné plány zón ai. v zmysle integrovaného manažmentu krajiny vrátane podpory vytvárania krajinnno-ekologických plánov, ❖ obnovovať najcennejšie časti prírodného dedičstva (druhových populácií, biotopov, segmentov krajiny), ❖ zabezpečiť ochranu krajiny pred šírením invázných a nepôvodných druhov a zabezpečiť odstraňovanie invázných druhov rastlín, ❖ zlepšiť spoluprácu so ŠOP SR a správami národných parkov s cieľom zlepšiť manažment chránených území prostredníctvom rád národných parkov vrátane urýchlenia prijatia zonácií národných parkov.
1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať, zverejniť a implementovať koncepciu ochrany, zadržiavania a využívania vôd, ❖ spracovať projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia, ❖ zabezpečiť vypracovanie projektových dokumentácií pre územia ohrozené povodňami, ❖ zrealizovať protipovodňové opatrenia, ❖ zabezpečiť ochranu existujúcich zdrojov povrchových a podzemných vôd, ❖ rekonštruovať a intenzifikovať existujúce vodárenské zdroje podzemných vôd pri súčasnom zabezpečení splnenia požiadaviek na ich kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu, ❖ podporovať budovanie nových vodárenských zdrojov podzemných vôd, ❖ zabezpečovať zvýšenie retencie vody v území, ❖ zvýšiť podiel zásobovania obyvateľstva pitnou vodou verejnými vodovodmi na základe výsledkov analýzy zásobovania pitnou vodou a zistenia kapacity existujúcich vodojemov, ❖ podporovať výstavbu, rekonštrukciu a údržbu verejnej vodárenskej infraštruktúry (riešenie zásobovania pitnou vodou, riešenie čistenia komunálnych odpadových vôd v oblastiach s nízkym podielom odkanalizovania), ❖ zavádzať alternatívny spôsob nakladania s odpadovými vodami tam, kde nie je vybudovaná kanalizačná sieť (domové čističky odpadových vôd).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd ❖ Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Napojenosť % obyvateľstva z celkového počtu domácností a iných objektov napojených na infraštruktúru pre zásobovanie pitnou vodou ❖ Oblasť riadenia kvality ovzdušia – ORKO

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Monitoring kvality ovzdušia ovplyvnenej dopravou (lokálne znečistenie ovzdušia merané na monitorovacích staniciach v regióne Liptov) ❖ Emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia ❖ Vypracovaný integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny s osobitným cieľom zachovania charakteristického rázu liptovskej krajiny ❖ Vypracovaný projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia ❖ Podiel vodných útvarov v dobrom stave ❖ Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky NO₂ v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) ❖ Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM 2,5 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³)
--	--

Špecifický cieľ 1.2

Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície

Opatrenie	Typové aktivity
1.2.1 Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spolupracovať s odborníkmi na urbanizmus, architektúru, záchranu tradičnej architektúry a obnovu krajiny a dosiahnuť súlad miestne jedinečných hodnôt krajiny s urbanizovaným územím so zámerom podporovať lokálny „genius loci“, ❖ vypracovať a pravidelne aktualizovať zoznam miestnych pamätihodností v obci, ❖ zmapovať aktuálny stav kultúrnych pamiatok a pamätihodností na území obce vrátane sakrálnych, technických a vojenských pamiatok a označiť ich aj s využitím digitálnych technológií, ❖ obnovovať, rekonštruovať a revitalizovať pamiatkové objekty a miestne pamätihodnosti vo vlastníctve štátu, samosprávy, cirkvi, neziskového a súkromného sektora a iných, s možnosťou ich využitia na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, pamätné izby, poskytovanie zážitkových foriem vzdelávania a kultúrneho turizmu, atraktívne trávenie voľného času, a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia, ❖ renovovať, kreatívne zhodnocovať a oživovať nevyužívanú infraštruktúru a rôzne zanedbané objekty a areály v obci (vrátane domov) a využívať ich na rôzne kultúrne, komunitné i podnikateľské účely a aktivity, ❖ budovať priestory na umelecké rezidencie a prezentačné aktivity, ❖ obnovovať a udržiavať hroby a náhrobky významných osobností a dejateľov na miestnom cintoríne.
1.2.2 Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať kultúrne iniciatívy a činnosť miestnych spolkov aj ako spôsob podpory miestneho podnikania v kultúre a budovať verejne zdieľanú kultúrnu infraštruktúru, ❖ vytvárať podmienky pre technologické a netechnologické inovácie v kultúre, ❖ zriaďovať moderné pamätné izby a lokálne múzeá postavené na jedinečnostiach miesta a interpretujúce identitu interaktívnou formou, ❖ vytvoriť podmienky pre lepšiu spoluprácu miestnych a regionálnych kultúrnych operátorov v odlišnej zriaďovateľskej pôsobnosti a rozšíriť možnosti ich vzájomnej propagácie, ❖ klásť dôraz na rozvoj ľudských zdrojov v kultúrnych spolkoch a združeniach vrátane ich ďalšieho vzdelávania, ❖ podporovať aktivity kultúrnych spolkov a združení zapájaním do regionálnych, nadregionálnych a cezhraničných projektov zameraných na výmenu skúseností a zviditeľňovania produktov a služieb kreatívnej tvorby.
1.2.3 Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšiť dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľov mimo hlavného centra a pre ľudí so zdravotným postihnutím. ❖ zbierať predmety a miestne príbehy o ľuďoch a miestach, vrátane legiend a oživovať ich prostredníctvom interpretácie a zážitkov v kultúrnom turizme, ❖ podporovať živú kultúru ako súčasť posilňovania identity, miestnej ekonomiky a mobilizácie potenciálu záujmových komúnit,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zavádzať digitalizáciu do prezentácie a interpretácie kultúrneho dedičstva s využitím moderných inovatívnych prístupov a technológií, a tým podporovať nové a inovatívne formy poskytovania kultúrnych zážitkov, ❖ budovať zážitkové a náučné chodníky o miestnej histórii a osobnostiach pre všetky vekové kategórie, ❖ sprístupňovať históriu a podporovať tradície regiónu formou tematických interaktívnych aktivít s využitím multimedialných prezentácií a moderných interpretačných technológií tak, aby sa stali súčasťou ponuky kultúrneho turizmu, ❖ zabezpečiť medziodvetvovú spoluprácu a prepájať živú kultúru s komunitným životom a produktami cestovného ruchu, ❖ zachraňovať, vhodne využívať a rozvíjať jedinečné oblasti miestnej kultúry ako súčasť identity územia a miestnej ekonomiky, ❖ podporiť prezentáciu a predaj dizajnových, remeselných a tradičných výrobkov na jednom mieste, ❖ rekonštruovať a modernizovať budovy a vybavenie tradičných domov kultúry (kultúrnych domov) vrátane obstarania modernej audiovizuálnej techniky a vybavenia súvisiaceho s organizáciou podujatí aj vo vonkajšom priestore, ❖ debarierizovať a modernizovať miestne expozície s využitím najmodernejších trendov a techniky vrátane ich sprístupnenia obyvateľom a návštevníkom s rôznym zdravotným postihnutím, ❖ podporovať odborný zber, vystavenie prípadne úschovu zbierkových predmetov do pamätných izieb a miestnych múzeí a digitalizáciu tohto zbierkového fondu, ❖ podporovať prezentáciu zbierkových predmetov a výsledkov vedecko-výskumnej činnosti modernou interaktívnou formou prostredníctvom múzejnej pedagogiky, ❖ zavádzať technologické, procesné a sociálne inovácie do riadenia tradičných kultúrnych inštitúcií vrátane SMART riešení, ❖ podporiť vznik zdieľaného audiovizuálneho archívu v regióne (pre múzejné inštitúcie, knižnice a pod.), ❖ podporovať činnosť miestnych divadelných súborov, folklórnych súborov, tanečných a hudobných zoskupení, umeleckých spolkov atď., ❖ podporovať tradičné a etablované podujatia regionálneho, nadregionálneho a národného významu, ❖ podporovať vydávanie hudobných nosičov s tradičnou hudbou a odborných monografií, ❖ podieľať sa na modernizácii obecných knižníc a obnove knižného fondu s cieľom zvyšovania čitateľskej gramotnosti u detí a mládeže a zvyšovania záujmu o literatúru a písanie.
--	--

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne ❖ Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách ročne
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet podporených projektov na záchranu a rozvoj tradičnej ľudovej kultúry ❖ Percento respondentov spokojných s kvalitou a dostupnosťou ponuky kultúrnych organizácií ❖ Percento kapitálových a bežných výdavkov obecného rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy ❖ Počet návštevníkov vybraných kultúrnych zariadení v regióne Liptov za rok

Špecifický cieľ 1.3

Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl

Opatrenie	Typové aktivity
1.3.1 Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže	<ul style="list-style-type: none"> ❖ budovať a rekonštruovať odborné učebne na voľnočasové aktivity na ZŠ a skvalitňovať materiálno-technické vybavenie, ❖ podporovať rozvoj hudobných, tanečných, rytmických, dramatických a estetických činností zameraných na zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže,

	<p>deže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zapájať deti predškolského veku do umeleckých činností ZŠ, diagnostikovať ich motorické, výtvarné a rytmické schopnosti a navrhnúť ich následný rozvoj, ❖ zapájať deti predškolského veku do činnosti športových klubov, diagnostikovať ich pohybové schopnosti a navrhnúť ich následný rozvoj, ❖ zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom štúdiu detí s umeleckým a športovým zameraním, ❖ zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o kultúrno-umeleckých a športových aktivitách detí a mládeže, ❖ implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých kreatívnych a športových talentov a nadania, ❖ revitalizovať areály základných a stredných škôl pre systematickú športovú činnosť na školách, voľnočasové aktivity CVČ, v športových kluboch, prípadne záujmových združeníach, ❖ budovať a revitalizovať indoorové a outdoorové športové zariadenia a telocvične pre deti a mládež s možnosťou celoročnej prevádzky, ❖ skvalitňovať materiálo-technické vybavenie športových zariadení a telocviční, ❖ sprístupniť športoviská a športové areály pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t. j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov, ale aj širokej verejnosti vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím.
<p>1.3.2</p>	<p>Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ posilňovať miestne iniciatívy, dobrovoľnícke aktivity a inštitucionálne rámce prostredníctvom programov verejnej správy pre prácu s mládežou (napr. Rada mládeže, mládežnícke parlamenty, kluby mládeže ai.), ❖ obnoviť a udržiavať neformálne stretávanie sa a prácu mládeže v obci, ❖ podporovať činnosť a vybrané projekty mladých, ktoré ich motivujú k stretávaniu sa a k spoločným verejnoprospešným aktivitám v spolupráci s vysokými školami, odbornými organizáciami štátnej správy, miestnymi samosprávami a tretím sektorom, ❖ podporovať zavedenie nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže, ❖ stimulovať mladých k medzinárodnej mobilite aj prostredníctvom programov EÚ, ❖ integrovať aj vylúčené komunity mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunit, ❖ podporovať spoločné programy cezhraničnej a medzinárodnej výmeny a vzdelávania pre študentov a učiteľov v sektore vzdelávacích inštitúcií profesijnej a odbornej prípravy, ❖ zlepšiť informovanosť pedagógov, rodičov a verejnosti o aktivitách mládeže, ❖ podieľať sa na vypracovaní medzisektorovej koncepcie systémovej práce s mládežou a podpory mladých ľudí ako súčasť stabilizácie sociálneho kapitálu a vytvárania atraktivity územia pre mladých ľudí v rôznych fázach života (napr. vzdelávanie, kariérne poradenstvo, podpora podnikania, prvá práca, podpora zakladania rodín – dostupné bývanie a verejné služby pre mladé rodiny, komunitné aktivity, dobrovoľníctvo atď.).
<p>Kľúčové indikátory úspechu</p>		
<p>Povinné</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne
<p>Voliteľné</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet pilotných aktivít a projektov v oblasti podpory mladých umeleckých a športových talentov ❖ Miera spokojnosti žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti s rozsahom informovanosti o umelecko - kultúrnych a športových aktivitách detí a mládeže

Špecifický cieľ 1.4

Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce

Opatrenie	Typové aktivity
<p>1.4.1 Podporovať šport ako súčasť</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ organizovať športové podujatia zamerané na rozvoj telesných a pohybových zručností pre laickú verejnosť pod dohľadom športových profesionálov,

	zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšiť informovanosť širokej verejnosti o organizácii športových podujatí v regióne, ❖ podporovať prevádzku a činnosti športových klubov a združení zo strany samosprávy pre prioritné športy v obci a pre ostatné organizované športy vrátane športov vyhľadávaných mladými ľuďmi, ❖ podporovať programy celoživotného a neformálneho vzdelávania športových profesionálov, ❖ odborne monitorovať športové danosti detí a mládeže v záujme efektívnej práce s ich talentom a zlepšovanie zdravia mladej generácie, ❖ vytvárať podmienky pre podporu organizovania športových podujatí regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu v záujme zvyšovania záujmu o šport u verejnosti a podpory návštevnosti regiónu, ❖ systematicky podporovať účasť reprezentantov obce na športových podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu, ❖ podporovať projektové partnerstvá na úrovni regiónu v podpore športového manažmentu a rozvoja športových talentov.
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať budovanie, modernizáciu, obnovu a údržbu športových areálov a športovísk pre amatérsky a profesionálny šport v obci vrátane ich vybavenia, ❖ podporovať budovanie moderných, funkčných a bezpečných atletických areálov, ktoré bude zodpovedať požiadavkám pre usporiadanie štandardizovaných atletických disciplín, ❖ podporovať budovanie moderných multišportových hál na všestranný rozvoj pohybu pre všetky vekové kategórie, vrátane moderných športovísk ako napríklad trampolíny, pump track, moderný skatepark a i., ❖ rekonštruovať, modernizovať a dovybaviť školské telocvične a športové areály škôl, vnútorné a vonkajšie športoviská vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov tak, aby sa jednotlivé športoviská vzájomne podporovali, ❖ vypracovať pravidlá a sprístupniť školské športoviská aj laickej verejnosti, ❖ podporovať budovanie a údržbu bežeckých lyžiarskych tratí v zimnom období a legalizovaných cyklotrás a peších turistických trás v letnom období, ktoré prepájajú turisticky významné a vyhľadávané lokality.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne	
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel športovísk a telocviční v areáloch a budovách verejných škôl, ktoré majú otvorené hodiny pre verejnosť ❖ Spokojnosť obyvateľov s dostupnosťou športovej infraštruktúry ❖ Počet športovcov reprezentujúcich obec na športových súťažiach a podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu ročne 	

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifický cieľ 2.1		
Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci		
Opatrenie	Typové aktivity	
2.1.1 Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zostaviť, zverejniť a priebežne aktualizovať databázu podnikateľských subjektov a ich aktivít, ❖ iniciovať a zaviesť platformu pravidelného stretávania s podnikateľmi a zamestnávateľmi v obci za účelom výmeny informácií, ❖ podporovať začínajúcich podnikateľov v obci, ❖ podporovať flexibilné formy pre riešenie rôznych životných situácií nadaných, talentovaných a podnikavých (ako napr. podpora bývania, mimoškolskej činnosti detí a i.), 	

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať účasť podnikateľov na špecializovaných kontraktačných a prezentačných podujatiach a zabezpečiť zdieľanú propagáciu obce a podnikateľských subjektov, ❖ podporovať odbúravanie byrokratických prekážok podnikania, ❖ organizovať vzdelávacie podujatia vrátane vzdelávania prostredníctvom nových technológií, ❖ organizovať osvetu na škole a vo verejnosti o možnostiach podnikania a samozamestnania v regióne, ❖ identifikovať a podporovať potenciál podnikateľov pre medzinárodnú spoluprácu a podporovať mobilitu a medzinárodné a cezhraničné spolupráce, ❖ overiť záujem a realizovať školské exkurzie u podnikateľov v obci s cieľom oboznámiť sa s reálnym pracovným prostredím; exkurzie a workshopy pre žiakov základných škôl zamerať na praktické zručnosti.
2.1.2	Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať analýzu objektov a pozemkov vo vlastníctve samosprávy s cieľom ich efektívneho využitia a zhodnotenia pre rozvoj podnikateľských aktivít v obci, ❖ vypracovať, zverejniť a priebežne aktualizovať katalóg disponibilných nehnuteľností na podnikanie, ❖ majetkovoprávne vysporiadať nehnuteľnosti, ktoré užíva samospráva a ňou riadené organizácie, ❖ vymedziť a pripraviť nové lokality pre podnikateľské investície (pomoc pri príprave nových území pre investorov), ❖ potenciálnym investorom uľahčiť orientáciu v miestnych podmienkach poskytovaním odborného poradenstva.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Ekonomická aktivita obyvateľov ročne
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet vzdelávacích podujatí vrátane počtu podujatí pre podnikateľov v obci organizovaných prostredníctvom nových technológií ❖ Počet pilotných projektov spolupráce škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v záujme zvyšovania kvality odborného vzdelávania a prípravy reflektujúcej potreby trhu práce

Špecifický cieľ 2.2

Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce

Opatrenie	Typové aktivity
2.2.1 Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti	<ul style="list-style-type: none"> ❖ participovať na aktivitách ÚPSVaR-u pri zvyšovaní zamestnanosti, ❖ podporovať sprístupnenie informácií o voľných pracovných miestach z databázy ÚPSVaR na verejne prístupnom mieste, ❖ podporovať pracovné poradenstvo a integrované informačné služby vrátane infraštruktúry, ❖ podporovať personalizované služby zamestnanosti a programy "rýchleho nasadenia" služieb zamestnanosti, ❖ podporovať rôzne kombinované formy práce, ❖ zavádzať programy na prechod zo školy do zamestnania, ❖ zapájať neverejných poskytovateľov pri zlepšení prístupu obyvateľov k službám zamestnanosti s dôrazom na odbornú profiláciu klientov ÚPSVaR.
2.2.2 Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku	<ul style="list-style-type: none"> ❖ iniciovať a podporovať vytváranie zdieľaných podnikateľských služieb a infraštruktúry, ❖ iniciovať a podporovať pilotné aktivity a spoločné projekty a iniciatívy v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva, ❖ podporovať služby so zameraním na zosúladovanie rodinného a pracovného života s dôrazom na mladé rodiny, ❖ podporovať ekosystém sociálneho podnikania, ❖ podporovať miestne dodávateľsko-odberateľské vzťahy od sociálnych podnikateľov v samospráve aj v podnikateľskom prostredí,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať a aktívne prezentovať príklady dobrej praxe vo vytváraní pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov (napr. so zdravotným postihnutím) a v sociálnom podnikaní.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Miera zamestnanosti vyjadrená v % ❖ Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím ❖ Podiel dlhodobo nezamestnaných v celkovej počte nezamestnaných (v %) ❖ Počet realizovaných pilotných aktivít a spoločných projektov a iniciatív v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva

Špecifický cieľ 2.3

Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb

Opatrenie	Typové aktivity
2.3.1 Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať návrh vytvárania zdieľanej verejnej infraštruktúry na podporu podnikania v sektoroch miestnej ekonomiky vo vidieckom prostredí, ❖ podporovať nárast podielu miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva, ❖ podporovať revitalizáciu a zachovanie ekologických foriem obhospodarovania pôdy, tradičnej rastlinnej a živočíšnej výroby a produkcie tradičných výrobkov, ❖ zavádzať opatrenia s cieľom zvyšovania biodiverzity a efektivity, podpora welfare prístupu v chove hospodárskych zvierat a v agrolesníctve, ❖ podporovať zavádzanie multifunkčného využitia lesov a transformácie na udržateľné obhospodarovanie a zhodnocovanie ekosystémových služieb lesa u štátnych aj neštátnych vlastníkov lesa, ❖ podporovať revitalizáciu rozmanitej drevovýroby, zvyšovanie zhodnocovania dreva vo výrobkoch dlhodobej spotreby vyšším využívaním dreva v architektúre, stavebníctve, nábytkárstve a pod., ❖ podporovať digitalizáciu v sektore pôdohospodárstva, ako napr. presné poľnohospodárstvo, digitalizácia lesného hospodárstva a ochrany lesov, digitalizácia dodávateľsko-odberateľských vzťahov, využívanie sociálnych médií a pod., ❖ vytvárať podmienky pre stimulovanie vzniku malých miestnych výrobných prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami, ❖ vytypovať lokality pre umiestnenie obecných tržníc a pravidelne organizovať trhy na predaj miestnych výrobkov, ❖ podporovať vytváranie krátkych dodávateľsko-odberateľských vzťahov v rámci mikroregiónu, miestnych a regionálnych potravinových systémov, potravinovej banky a i., ❖ podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov nákupom technológií a vybavenia prevádzok, ❖ zapojiť samosprávy do vytvárania a zdieľaného manažmentu potravinových reťazcov (napr. stravovacie zariadenia v školských, zdravotníckych a sociálnych zariadeniach) a zavedenie spoločensky zodpovedného a zeleného obstarávania tovarov a služieb s preferenciou spotreby miestnych produktov, programy podpory zdravia obyvateľstva a pod., ❖ vytvárať partnerstvá spolupráce na územnej, sektorovej a medzisektorovej úrovni s inštitúciami vyššieho vzdelávania, vedy a výskumu, nezávislými odborníkmi v oblasti lesníctva, ekológie, spracovania dreva a stavebníctva, potravinárstva, poľnohospodárstva, cestovného ruchu, regionálneho rozvoja atď.
2.3.2 Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike	<ul style="list-style-type: none"> ❖ navrhnuť model spolupráce aktérov v regióne pri interpretácii hodnôt chránených oblastí vrátane využitia ekosystémových služieb prírodného turizmu, ekoturizmu a ekologickej produkcie pôdohospodárstva pre podporu miestneho rozvoja, ❖ podporovať vybrané podnikateľské aktivity v oblasti agroturizmu, prírodného turizmu a ekoturizmu, ❖ vytvárať a posilňovať modely spolupráce na podporu udržateľného cestovného ruchu v prepojení na ďalšie odvetvia miestnej ekonomiky,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ organizovať interpretačné školenia a tréningy pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva, ❖ znižovať negatívne dopady masového cestovného ruchu zvlášť v chránených a prírodne hodnotných územiach zavedením systému monitoringu, regulácie a manažmentu návštevnosti, ❖ zavádzať ekologickú dopravu v exponovaných centrách cestovného ruchu.
2.3.3	Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov jednotným systémom regionálneho značenia, označovania kvality, pôvodu a originality, ❖ podporovať vytváranie diverzifikovaných predajných kanálov, distribučných a logistických uzlov v regióne aj mimo región Liptov, ❖ realizovať propagáciu domácich podnikateľských subjektov a miestnych výrobkov mimo regiónu, cezhranične a v zahraničí.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet novovytvorených miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva ❖ Počet nových malých miestnych výrobných podnikov a prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami ❖ Počet zorganizovaných interpretačných školení a tréningov pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva

Špecifický cieľ 2.4

Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov

Opatrenie	Typové aktivity
2.4.1 Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať tvorbu a inovácie autentických produktov v obci, ktorá umožní rozptýlenie návštevníkov z najfrekventovanejších lokalít do menej navštevovaných miest a poskytne pestrý a hodnotný zážitok, ❖ podporovať zatriktívnenie miest vhodných na nenáročnú turistiku najmä pre rodiny s deťmi, ❖ v spolupráci s partnermi rozširovať ponuku produktov pre rodiny s deťmi a podporovať kultúrne a spoločenské podujatia zamerané aj na detského diváka, ❖ vyvíjať a podporovať turisticky atraktívne podujatia a edukatívne zážitky, ❖ podporovať vytváranie ponuky vidieckeho cestovného ruchu diverzifikáciou podnikania farmárov do nepoľnohospodárskych činností, ❖ podporovať regionálne gastroprodukty a tradičné regionálne výrobky a vytvárať partnerstvá s ich výrobcami, ❖ podporovať tvorbu ucelených tematických produktov založených na využívaní autentického kultúrneho a prírodného dedičstva regiónu.
2.4.2 Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pri významnejších investíciách do cestovného ruchu pripravovať vopred komplexné dopadové štúdiá a uplatňovať integrované plánovanie, ❖ zapojiť sa do podpory ekologickej dostupnosti turistických bodov záujmu a vybudovať celoročný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu turistov medzi jednotlivými rekreačnými lokalitami, ❖ podporovať budovanie vyhlídkových bodov na zelených trasách (greenways), prírodných náučných chodníkoch, tematických kultúrnych trasách, peších turistických a vychádzkových trasách, ❖ podporovať tvorbu nových tematických prehliadkových trás historickými lokalitami venovaných rôznym oblastiam histórie a súčasnosti, ❖ v spolupráci so štátnymi orgánmi zaviesť program evidencie ubytovaných návštevníkov (napr. e-visitor, prípadne iné), realizovať podporu legálnych ubytovateľov a koordinovaný postup voči nelegálnym ubytovacím zariadeniam,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ dobudovať vhodné priestory so zázemím pre organizovanie kultúrnych a spoločenských akcií v obci, ❖ podporovať vybudovanie detských zón a detských mestečiek v blízkosti turistických obcí, ❖ koordinovane zlepšovať prístup ku kultúrnym pamiatkam, prírodným pamiatkam a iným turistickým bodom záujmu (jednotná navigácia, jednotné značenie, hnedé tabule, oddychové zóny, vybavenosť a pod.), ❖ dobudovať nevyhnutnú infraštruktúru cestovného ruchu vrátane doplnkových služieb, akými sú napr. hygienické zariadenia, parkovacie a logistické systémy, doplnková infraštruktúra trás, návštevnícke centrá a pod., ❖ zaviesť jednotné vizuálne štandardy na umiestňovanie vývesných tabúl a označení na fasády historických budov s cieľom eliminovať vizuálny smog, ❖ podporovať budovanie priestorov na poskytovanie vzdelávania a organizovanie seminárov, firemných stretnutí, konferencií a kongresov, ❖ systematicky zveľaďovať a podporovať budovanie stravovacích prevádzok, oddychových miest, infobodov, fotopointov, systémov zberu a triedenia odpadu a hygienického zázemia na najnavštevovanejších turistických bodoch záujmu v obci vrátane tých, ktoré nemajú správcu alebo správcu na to sám nestačí.
2.4.3	Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zapojiť sa do vytvárania siete jednotných a imidžotvorných miest prvého kontaktu s návštevníkom po regióne (informačné centrá, infobody a informačné terminály, vlakové stanice ai.), ❖ zavádzať moderné inovatívne komunikačné prostriedky do marketingovej komunikácie založené na zbere a analýze marketingových dát, ❖ podporovať vydávanie a distribúciu online aj offline informačný magazín o turistickej ponuke a dianí v regióne určený pre návštevníkov, ❖ podporovať digitalizáciu destinačných služieb a zavádzanie nových technológií na zlepšenie komunikácie s návštevníkom počas jeho pobytu v destinácii (audioguidy, gamifikácia, mobilné aplikácie, e-produkty, chatboty a i.), vrátane digitalizácie interpretácie prírody, kultúry, technických pamiatok, verejných priestranstiev, objektov, ❖ podporovať kreatívne, efektívne a inovatívne kampane pre cieľové návštevnícke segmenty na cieľových trhoch v online prostredí (s využitím crowdsourcing-u, user generated content-u atď.).
2.4.4	Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať a podporovať systém mobility žiakov obecnej ZŠ v rámci regionálnej výchovy po kultúrnych inštitúciách a kultúrnych pamiatkach na Liptove, ❖ zlepšiť informovanosť miestnych obyvateľov o turistickej ponuke v regióne Liptov, ❖ podporiť vernostný systém pre obyvateľov Liptova, ktorý bude motivovať miestnych spoznávať zaujímavosti vlastného regiónu.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet domácich návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v obci ročne ❖ Počet zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach obce ročne ❖ Počet vybudovaných nových produktov, služieb a atrakcií v obci ročne

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.

Špecifický cieľ 3.1

Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti

Opatrenie	Typové aktivity
3.1.1 Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja	<ul style="list-style-type: none">❖ aktívne zapájať občanov, odbornú a laickú verejnosť do procesu tvorby a pripomienkovania koncepčných územnoplánovacích podkladov, ako aj dielčích problémov rozvoja jednotlivých zón – lokalít obce,❖ vypracovať a pravidelne podľa potrieb aktualizovať územnoplánovacia dokumentácia obce, doplniť ju o územné plány zón vytypovaných lokalít, Miestny územný systém ekologickej stability (MÚSES) a Miestnu agendu 21 (MA 21),❖ podieľať sa na spracovaní Plánu udržateľnej mobility (PUM) pre región Liptov vrátane dopravného modelu,❖ spracovať a aktualizovať Územný generel dopravy ako podklad pre aktualizáciu územného plánu,❖ urbanisticky doriešiť a zatraktívniť centrum obce a zabezpečiť dobudovanie nových a revitalizáciu existujúcich obecných štvrtí určených na bývanie (osvetlenie, sadové úpravy, zeleň, parkovanie, chodníky, mobiliár, oddychové zóny, čistota a bezpečnosť a i.),❖ podporovať revitalizáciu a transformáciu starých priemyselných a iných nevyužívaných areálov,❖ pokračovať vo vysporiadaní pozemkov na projekty vo verejnom záujme a nové obecné štvrte,❖ spracovať projekt pozemkových úprav.
3.1.2 Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	<ul style="list-style-type: none">❖ zvyšovať estetickú hodnotu krajiny prostredníctvom ochrany nosných prvkov estetickej kvality a typického charakteru krajiny,❖ vypracovať urbanisticko-architektonické štúdie vytypovaných verejných priestranstiev a krajinných celkov s dôrazom na vodozadržné opatrenia,❖ humanizovať obytné časti (vybudovať oddychové zóny s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou, detské ihriská a občiansku vybavenosť) s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy,❖ zabráňovať vizuálnemu smogu a spracovať koncepciu povoľovania reklamných, informačných a propagačných zariadení na území obce,❖ revitalizovať a udržiavať existujúce zariadenia na detských ihriskách,❖ revitalizovať a udržiavať verejný mobiliár, ako aj reklamné a informačné prvky na území obce,❖ vytvárať nové a revitalizovať existujúce oddychové zóny pre verejnosť a podporovať umiestňovanie jednotných prvkov drobnej architektúry v súlade s jednotným Manuálom verejných priestranstiev pri rešpektovaní ekologických zásad, architektonicko-výtvarných, ako aj dopravno-bezpečnostných princípov,❖ zlepšovať životné prostredie prostredníctvom návrhu malých zelených lokalít v urbanizovanom prostredí (tzv. malá environmentálna architektúra), doplnených o zelenú a modrú infraštruktúru,❖ zabezpečiť čistotu obce v súlade s harmonogramom zimnej údržby, čistenia ulíc a verejných priestranstiev,❖ podporovať realizáciu areálov určených na voľný výbeh psov.❖ podporovať znižovanie emisií CO₂ v oblasti materiálov pre výstavbu, prevádzku, údržbu a odstraňovanie stavieb bytového a nebytového fondu,❖ spracovať a pravidelne aktualizovať Generel zelene a Koncepciu starostlivosti o verejnú zeleň a dreviny,❖ vypracovať a realizovať štúdie revitalizácie a údržby parkov a verejných priestranstiev vrátane zón na bývanie s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene,❖ podporovať rozširovanie, budovanie a revitalizáciu parkov, zón zelene a zelených stien,❖ zabezpečiť dostatok zelene v sídlach, kvalitné sadovnícke úpravy a pravidelnú údržbu,❖ podporovať aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity,

	❖ zakladať komunitné záhrady, obecné aleje a ovocné sady.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Vypracovaný a schválený územný plán obce ❖ Plocha verejnej zelene v m² v priamej správe obce
Voliteľné	❖ Počet vybudovaných oddychových zón s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy, ❖ Koeficient ekologickej stability krajiny ❖ Vypracovaný Manuál verejných priestranstiev ❖ Počet realizácií zelených ulíc s obnovou stromov alebo s alternatívnou formou zelene

Špecifický cieľ 3.2	
Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	
Opatrenie	Typové aktivity
3.2.1 Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podieľať sa na vypracovaní a implementácii Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy regionálnej a miestnej úrovni vrátane opatrení environmentálnej politiky, ❖ zabezpečiť rozvoj partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy, ❖ podporovať environmentálne komunitné aktivity a aktivity záujmových združení mimovládneho sektora, ❖ podporovať cezhraničné a medzinárodné projekty a iniciatívy na riešenie dopadov zmeny klímy na samosprávy, ❖ integrovať princípy a adaptačné riešenia dopadov zmeny klímy do prípravy a realizácie projektov v ďalších oblastiach regionálneho rozvoja.
3.2.2 Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať vodozadržné opatrenia a zadržiavanie a opätovné využívanie zrážkovej vody v sídlach, ❖ zavádzať osobitné zberné systémy na odpadovú a dažďovú vodu, úpravy spevnených plôch za účelom zadržiavania vody v teréne, ❖ budovať dažďové nádrže a prečisťovať dažďové vody (ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí), ❖ realizovať aktivity na zníženie dopadov tepelných ostrovov, ❖ zabezpečovať opatrenia na zlepšenie distribúcie vody v krajine a manažment vodných plôch v krajine, ❖ zabezpečovať opatrenia proti deštruktívnemu pôsobeniu vody a sucha a prevencia dopadov extrémnych poveternostných udalostí (zosuvy, rýchle povodne, vietor, obnažovanie substrátu atď.).
3.2.3 Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zvyšovať záujem verejnosti o ochranu a tvorbu životného prostredia, ❖ realizovať rôzne typy zážitkových aktivít pre verejnosť (pre školy, pre rodiny s deťmi, pre dospelých), ❖ využívať metodickú podporu Žilinského kraja podľa koncepcie EVVO Žilinského kraja, podporu miestnej Agendy 21 a podporu environmentálneho manažmentu (napr. EMAS), ❖ podporovať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu (EVVO) na školách a v neformálnom vzdelávaní. ❖ podporovať vzdelávacie aktivity a osvetu propagujúce zásady udržateľného rozvoja, ❖ spolupracovať s externými organizáciami pri environmentálnej výchove a vzdelávaní (napríklad ŠOP SR, mimovládne organizácie, školy a i.) a realizovať spoločné vzdelávacie programy vrátane vybudovania podpory aktivít ekocentier, ❖ využívať možnosti cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce v oblasti environmentálneho manažmentu, inovácií a zapojenia verejnosti do rozhodovania, ❖ dlhodobo a systematicky podporovať informačné kampane v oblastiach, kde sa dá predpokladať nízka miera prijatia riešenia verejnosťou, ako napr. výstavba zariadenia

		na energetické využitie odpadov, znižovanie ťažby dreva v chránených územiach, odstrel medveďa z dôvodu ohrozenia bezpečnosti civilného obyvateľstva a i..
3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien	<ul style="list-style-type: none"> ❖ navrhnuť, vypracovať a zaviesť systém postupov a opatrení včasného varovania a riešenia krízových situácií s súvislosťou s ohrozeniami z dôvodov klimatických zmien, ❖ vypracovať a realizovať vzdelávací program na systém včasného varovania pred hrozbami z dôvodu klimatických zmien, ❖ systém včasného varovania podporiť digitálnymi riešeniami.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet projektov adaptačných opatrení ❖ Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vypracovanie a implementovanie Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy ❖ Počet partnerov zapojených do partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy

Špecifický cieľ 3.3

Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom

Opatrenie	Typové aktivity
3.3.1 Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovanie odpadov v súlade s EÚ legislatívou	<ul style="list-style-type: none"> ❖ viesť informačno-propagačnú kampaň na predchádzanie vzniku odpadu, podporu triedenia odpadu a prípravu na opätovné použitie odpadu, ❖ realizovať osvetové aktivity v oblasti predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov formou podpory domáceho kompostovania, ❖ propagovať a podporovať kompostovanie biologického odpadu v domácnostiach, v stravovacích zariadeniach aj v prevádzkach zariadení cestovného ruchu, ❖ dobudovať, vybaviť technikou a modernizovať miestne kompostárne, ❖ rozšíriť systém zberu organického odpadu, ❖ začleniť zásady obehového hospodárstva do verejného obstarávania samosprávy, ❖ zapájať samosprávu do inovačných projektov v oblasti obehového hospodárstva, ❖ podporovať budovanie siete reuse centier – centier opätovného využitia odpadov. ❖ vykonávať pravidelný monitoring množstva a štruktúry odpadov a zverejňovať jeho výsledky, ❖ spracovať a zaviesť systém odmien a pokút udeľovaných pri kontrole nakladania s odpadom, ❖ spracovať a zaviesť systém množstvom zberu odpadov, ❖ odporovať riešenia zamerané na znižovanie množstva TKO zneškodňovaných na skládkach odpadov a na uzatváranie skládok tuhého komunálneho odpadu (TKO) v regióne, ❖ pravidelne monitorovať kvalitu životného prostredia, spracovať systém zberu informácií o kvalite životného prostredia, čiernych skládkach a podobne, pravidelne informovať občanov o jeho vývoji, ❖ zabezpečovať odstránenie nezákonne uloženého komunálneho odpadu (čiernych skládok), ❖ podporovať zber a triedenie odpadov vrátane modernizácie techniky na manipuláciu s odpadom a budovania zberných dvorov, triediacich liniek na zmesový komunálny odpad a recyklačných liniek, ❖ dovybaviť domácnosti kontajnermi na triedenie komunálneho odpadu v rodinných domoch, ❖ realizovať výstavbu uzamykateľných stojísk pre nádoby na triedenie komunálneho odpadu vrátane siete podzemných a polopodzemných kontajnerov, ❖ zefektívniť systém triedeného zberu odpadu z papiera, skla a plastov v podnikateľskej sfére (verejné inštitúcie, školské zariadenia a i.), ❖ byť aktívni v likvidácii starých environmentálnych záťaží a regenerácii kontaminovaných lokalít.

Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky ❖ Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel triedenia, recyklácie, energetického zhodnotenia a skládkovania v nakladaní s odpadmi ❖ Množstvo zhodnoteného odpadu kompostovaním odpadu ❖ Počet a rozloha environmentálnych záťaží (EZ) rôzneho stupňa evidovaných v informačnom systéme

Špecifický cieľ 3.4	
Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	
Opatrenie	Typové aktivity
3.4.1 Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla	<ul style="list-style-type: none"> ❖ priebežne monitorovať stav a kvalitu cestných komunikácií, ❖ podieľať sa na vypracovaní Generelu dopravy sídiel a centier turizmu Liptova, aby bol v súlade s Plánom udržateľnej mobility (PUM) ŽSK a príslušnými dopravnoplánovacími dokumentmi, ❖ podporovať výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest v úsekoch uvoľňujúcich miestne komunikácie, ❖ vypracovať a aktualizovať digitálnu technickú evidenciu miestnych komunikácií a peších chodníkov, ❖ koordinovane vypracovať akčný plán údržby a rekonštrukcie cestných komunikácií v spolupráci s Regionálnou správou ciest, Slovenskou správou ciest a Národnou diaľničnou spoločnosťou (NDS), ❖ investične pripraviť a zrealizovať výstavbu miestnych komunikácií, chodníkov a parkovacích miest podľa projektových dokumentácií, ❖ priebežne dobudovať, rekonštruovať a opravovať existujúcu cestnú sieť tak, aby podporovala hospodársky rozvoj obce a zlepšovala priepustnosť cestných komunikácií, ❖ odstraňovať bodové závady a kritické nehodové úseky, ❖ rekonštruovať prieťahy ciest cez obec, sieť chodníkov pre peších a parkovísk, ❖ rekonštruovať alebo dobudovávať mostové konštrukcie, ❖ zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov na cestnej sieti a križovatkách, na železničnej sieti, na termináloch, prestupných bodoch a zastávkach Intermodálneho dopravného systému (IDS).
3.4.2 Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre elektromobilitu vrátane nákupu a umiestňovania nabíjajúcich staníc, ❖ modernizovať vozový park obce (komunálna servisná technika, vozidlá hasičského zboru a i) a podporovať vozidlá na alternatívny pohon, ❖ podporovať rozvoj prímestskej hromadnej dopravy a nekonvenčných autobusov na zavolanie a podporovať autobusy na báze vozidiel s alternatívnym pohonom.
3.4.3 Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozšírením hlavnej a doplnkovej infraštruktúry	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať, implementovať a aktualizovať komplexné strategické a koncepčné dokumenty vrátane projektovej dokumentácie pre oblasť cyklistickej a nemotorovej dopravy v súlade s koncepčným dokumentom kostrovej siete Žilinského kraja, ❖ podporovať budovanie Vážskej cyklomagistrály, ❖ podporovať, realizovať a udržiavať cyklistické, cyklistické/pešie komunikácie a ich značenie, ❖ zabezpečiť rekonštrukciu, modernizáciu a výstavbu infraštruktúry pre nemotorovú dopravu (cyklistické komunikácie, doplnková cyklistická infraštruktúra a vybavenosť – chránené parkoviská pre bicykle a parkovacie zariadenia typu Park&Ride, odstavné zariadenia, cyklostojany, odpočívadlá, servisné miesta, garáže, systémy automatickej požičovne bicyklov – bike sharing, hygienické zariadenia, nabíjacie stanice pre e-biky, dopravné značenie, informačný systém a i.), ❖ zvyšovať bezpečnosť cyklistickej dopravy,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ realizovať zariadenia umožňujúce prepravu bicyklov v železničnej a autobusovej doprave, ❖ propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu cyklistickej dopravy.
<p>3.4.4 Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšovať infraštruktúru verejnej osobnej dopravy, ❖ zavádzať kontroly a monitorovania autobusov verejnej hromadnej dopravy, ❖ modernizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, ❖ zavádzať autobusy na zavolanie ako súčasť konceptu mobility na zavolanie (pre menej osídlené lokality, turistické lokality ai.), ❖ podporovať, modernizovať, debarierizovať a dekarbonizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, ❖ zabezpečiť vyššiu kvalitu dopravy pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu alebo orientácie vrátane debarierizácie, ❖ dopĺňať a modernizovať zastávky verejnej osobnej dopravy, ❖ propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu verejnej osobnej dopravy, ❖ zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov vo vozidlách verejnej osobnej dopravy, ❖ podporovať stavby, modernizácie a elektrifikácie železničných tratí v rámci systému integrovanej intermodálnej dopravy (IDS), ❖ podporovať modernizáciu vozového parku železničnej dopravy, ❖ podporovať rekonštrukciu a modernizáciu vybavenosti železničných a autobusových staníc a ich bezprostredného okolia, ❖ podporovať a realizovať výstavbu debarierizovaných terminálov IDS ako moderných prestupných bodov integrujúcich prevádzku železničných a autobusových staníc a nástupných cyklistických bodov s dostatkom miest na parkovanie.
<p>3.4.5 Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštruovať cestné komunikácie a odstavné plochy vrátane parkovísk zabezpečujúce prístup do turisticky atraktívnych a obytných zón, rekreačných oblastí a k turistickým bodom záujmu, ❖ podporovať a realizovať digitalizovanú výstavbu záchytných, odstavňích a parkovacích plôch integrovanej autobusovej dopravy, doplnkovej cyklistickej vybavenosti obce (aj v okolí autobusových a železničných staníc), terminálov a prestupných bodov, ❖ vybudovať, udržiavať a modernizovať systém záchytných parkovísk pre jednoduchých návštevníkov v rekreačných zónach a v turistických bodoch záujmu, ❖ dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v rekreačných lokalitách a v lokalitách s turistickým bodom záujmu, ❖ osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do obce a rekreačných lokalít, ❖ osádzať inteligentné signalizačné zariadenia na prechody pre chodcov a osvetľovať ich, ❖ realizovať koordináciu a údržbu križovatiek a konštrukčno-technické úpravy úrovňových križovatiek, ❖ spracovať revíziu dopravného značenia a podľa potreby ho dopĺňať a obnovovať vodorovné a zvislé dopravné značenie, ❖ zvyšovať bezpečnosť zraniteľných účastníkov cestnej premávky (odstránenie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní atď.) a cestnej motorovej dopravy, minimalizovať jej negatívne vplyvy na obyvateľstvo a životné prostredie, ❖ zabezpečovať bezbariérovosť na miestnych komunikáciách (úpravy priechodov pre chodcov), ❖ začať využívať dostupné SMART technológie v statickej doprave, ❖ pre zvyšovanie bezpečnosti chodcov, cyklistov a in-line korčuliarov v obci, organizovať dopravnú výchovu a praktickú výchovu na dopravnom ihrisku.
<p>Kľúčové indikátory úspechu</p>		
<p>Povinné</p>		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov ❖ Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce ❖ Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon

Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Objem prepravy vo verejnej osobnej doprave (VOD) a integrovanej doprave (ID) Žilinského kraja v regióne Liptov ❖ Dĺžka nových cyklokomunikácií kostrovej siete Žilinského kraja vyhradených pre cyklistickú dopravu v regióne Liptov
------------------	---

Špecifický cieľ 3.5
Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry

Opatrenie	Typové aktivity
3.5.1 Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať realizáciu trás a zdrojov diverzifikujúcich plynárenskú sústavu, ❖ podporovať obnovu a modernizáciu plynárenskej sústavy, ❖ podporovať projekty infraštruktúry vybudovanej na napäťovej úrovni 400 kV a obnovu, modernizáciu a rozširovanie prenosovej a distribučnej sústavy v zmysle princípu primeranosti, ❖ podporovať pilotné projekty na využitie geotermálnej energie na diaľkové vykurovanie, rozširovanie centrálného zásobovania teplom, zdroje tepla na báze biomasy a geotermálnej energie.
3.5.2 Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zvyšovať energetickú efektívnosť verejných budov a dosahovať energetické úspory budov v majetku alebo správe miest a obcí vrátane rozširovania obnoviteľných zdrojov energie (OZE), ❖ dosahovať znižovanie produkcie skleníkových plynov pri výrobe energie (zvyšovanie účinnosti pri výrobe energie, zámena palív, energetické využívanie odpadov, uskladňovanie elektriny atď.), ❖ podporovať regionálne centrum udržateľnej energetiky, ❖ podporovať výstavbu nízkoenergetických budov na území obce, ❖ vypracovať energetické audity objektov vo vlastníctve samosprávy, ❖ projekčne pripravovať a realizovať zníženie energetickej spotreby v budovách vo vlastníctve samosprávy, ❖ podporovať projekty zlepšovania tepelno-technických vlastností bytových domov a verejných budov vo vlastníctve samosprávy formou zateplenia obvodových múrov a striech a výmeny okien s cieľom odstránenia systémových porúch bytových domov, ❖ podporovať získavanie solárnej energie vo verejných budovách vlastnených samosprávou, ❖ budovať a rekonštruovať v obecných objektoch tepelné hospodárstvo; modernizovať vykurovacie systémy vrátane rozvodov a hydraulického vyregulovania, inštalácie termoregulačných ventilov, inštalácie systémov merania a riadenia za účelom zníženia spotreby energie, ❖ podporovať modernizácie bytových domov za účelom zníženia spotreby energie, ❖ zabezpečiť modernizáciu, ekologizáciu a rozširovanie verejného osvetlenia vrátane rekonštrukcie rozvodov a výmeny výbojkových svietidiel za úsporné osvetlenie, napr. LED svietidlá, ❖ zefektívniť prevádzkový systém verejného osvetlenia.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	❖ Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Výdavky samosprávy na podporu OZE v eurách ❖ Dosiahnutá miera energetických úspor v bytových domoch ❖ Energetická certifikácia významne obnovených budov – počet obnovených budov samosprávy s energetickým certifikátom/vyčíslené úspory na energiách

Špecifický cieľ 3.6

Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie

Opatrenie	Typové aktivity
3.6.1 Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení	<ul style="list-style-type: none">❖ zabezpečovať rozširovanie predškolskej výchovy detí od 3 do 5 rokov vrátane rozšírenia kapacity materských škôl,❖ rekonštruovať, modernizovať a stavebne upravovať objekty škôl a školských zariadení s cieľom zlepšiť ich tepelno-izolačné vlastnosti a zvýšiť energetickú efektívnosť budov,❖ na základných školách budovať a rekonštruovať odborné učebne a laboratóriá pre polytechnickú výchovu, technické a prírodovedné zameranie, zvyšovanie remeselných zručností, jazykové učebne a učebne IKT,❖ skvalitňovať materiálo-technické vybavenie škôl a školských zariadení a zatriktívňovať školské prostredie,❖ podporovať rekonštrukcie, modernizáciu a zlepšovanie technického vybavenia školských knižníc,❖ revitalizovať areály škôl vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti a mládež – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky, záhrad, vrátane prvkov zážitkového a inkluzívneho vzdelávania,❖ zvyšovať bezpečnosť detí, žiakov, personálu a majetku školských zariadení (napr. kamerové systémy),❖ zlepšovať podmienky pre dochádzanie žiakov a personálu školy do školských zariadení na bicykli (cykloprístrešky, cyklostojany...).
3.6.2 Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov	<ul style="list-style-type: none">❖ podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, environmentálnych, jazykových, IKT zručností vrátane finančnej gramotnosti, podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia,❖ zabezpečovať aktívnu náborovú politiku a zvyšovanie atraktivity učiteľského povolania,❖ zvyšovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov škôl v procese odborného vzdelávania a prípravy v súlade s kvalifikačnými požiadavkami, potrebami školy a trhu práce,❖ zabezpečiť spoluprácu medzi materskými, základnými a strednými školami v regióne a fakultami VŠ pripravujúcimi učiteľov vrátane podpory sieťovania vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania,❖ zabezpečovať kontinuálne zlepšovanie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl,❖ v rámci legislatívnych možností upravovať učebné osnovy a obsahy učebných predmetov a čo najviac prepájať teoretické a praktické vzdelávanie na základných školách,❖ podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na chápanie súvislostí a mäkké zručnosti,❖ podporovať zavádzanie environmentálnej výchovy na školách (obehové hospodárstvo, Miestna agenda 21 a pod.),❖ podporovať aktivity zamerané na vytvorenie podmienok pre hybridné a dištančné vzdelávanie,❖ podporovať spoluprácu v oblasti výmeny skúseností pedagógov vo výchovno-vzdelávacom procese,❖ podporovať spolupráce medzi poskytovateľmi vzdelávania so zameraním prípravu, vzdelávanie a profesijnú mobilitu učiteľov, asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces,❖ vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov, dôstojné životné podmienky a dostupnejšie bývanie (nájomné bývanie) pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl,❖ zabezpečiť mapovanie kvality poskytovania vzdelávacích služieb vo vybraných oblastiach.
3.6.3 Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inkluzívne vzdelávanie v	<ul style="list-style-type: none">❖ adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami zážitkového vzdelávania,❖ využívať mimoškolské zariadenia na realizáciu programov zážitkového vzdelávania,❖ organizovať pracovné stretnutia pre učiteľov o programoch kultúrnych inštitúcií a ich využitie na zážitkové učenie pre dané vekové kategórie detí a žiakov,

<p>školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať nové formy a obsah záujmového vzdelávania, ❖ podporovať verejnoprospešné projekty realizované žiakmi a študentmi ZŠ a SŠ pre verejný a súkromný sektor, ❖ využívať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najlepšej praxi, ❖ aplikovať vypracované akčné plány inkluzívneho vzdelávania, ❖ zabezpečovať asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces, ❖ adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami inkluzívneho vzdelávania a modernizovať priestory pre inkluzívne vzdelávanie (triedy, učebne, spoločné priestory, internáty, areály a i.) súvisiace s inováciami vo vzdelávaní, ❖ zabezpečovať bezbariérové prostredie v školách a v školských zariadeniach, ❖ podporovať tvorbu, resp. inovácie a realizáciu programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt, ❖ podporovať tvorbu, inováciu a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania, napr. realizácia celodenného výchovného systému, pôsobenie pedagogických asistentov a odborných zamestnancov, ❖ sprístupňovať služby infraštruktúry škôl pre integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ❖ zlepšovať kvalitu, efektívnosť a prístup k terciárnemu a ekvivalentnému vzdelávaniu s cieľom zvýšiť počet študujúcich a úroveň vzdelania, hlavne v prípade znevýhodnených skupín, ❖ vytvárať podmienky na špeciálno-pedagogický poradenský servis.
<p>Kľúčové indikátory úspechu</p>	
<p>Povinné</p>	<p>❖ Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9</p>
<p>Voliteľné</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet zrekonštruovaných objektov škôl a školských zariadení s cieľom zvýšiť ich energetickú efektívnosť ❖ Miera predčasného ukončenia ZŠ (%) ❖ Počet podporených pilotných aktivít a projektov inkluzívneho vzdelávania a zážitkového vzdelávania

<p>Špecifický cieľ 3.7</p>	
<p>Zabezpečiť moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby</p>	
<p>Opatrenie</p>	<p>Typové aktivity</p>
<p>3.7.1 Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ investovať do výstavby a modernizácie stavieb a vybavenia zariadení sociálnych služieb, a do výstavby a modernizácie infraštruktúry integrovanej zdravotnej starostlivosti, ❖ rekonštruovať budovy a modernizovať vybavenie denných centier pre seniorov, ❖ podporovať modernizáciu vybavenia existujúcich a rozvoj novovznikajúcich zdravotníckych zariadení, ❖ rozvíjať infraštruktúru potrebnú pre poskytovanie nových a moderných druhov sociálnych služieb vrátane rodinných druhov služieb, ❖ vybaviť zariadenia sociálnych služieb tradičnými a inovatívnymi pomôckami (kreslá pre imobilných, antidekubitné matrace, evakuačné pomôcky a pod.), ❖ rekonštruovať existujúce zariadenia na zariadenia komunitného typu za účelom deinštitucionalizácie pobytových sociálnych služieb, služieb sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, ❖ podporovať infraštruktúru pre špecializované služby, ❖ rekonštruovať, rozširovať a modernizovať vhodné stavebné objekty pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie sociálnych služieb, ❖ rekonštruovať a rozšíriť ubytovne pre sociálne slabých, ❖ zriadiť a prevádzkovať zariadenia núdzového bývania pre matky s deťmi, útulku pre ženy a matky s deťmi a ďalšie skupiny sociálne odkázaných obyvateľov, ❖ budovať a rozvíjať zázemie terénnych a ambulantných sociálnych služieb,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov (detské jasle) v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života s cieľom zvýšenia energetickej hospodárnosti budovy a zlepšenia materiálno-technického vybavenia, ❖ podporovať zariadenia a služby pre deti za účelom zosúladenia rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovatelky detí), ❖ vytvárať a implementovať efektívne nástroje pre začleňovanie rodičov s malými deťmi na trh práce po návrate z rodičovskej dovolenky, ❖ podporovať transformáciu veľkokapacitných zariadení pre poskytovanie sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately SPODaSK s celoročným pobytom a rozvoj alternatívnych sociálnych služieb komunitného charakteru, ❖ podporovať etablovanie inovatívnych zdravotníckych zariadení a foriem poskytovanej starostlivosti, napr. neurorehabilitačné centrá, centrá pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami, centrá pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť, centrá podpory, zariadenia pre poskytovanie rehabilitačných a terapeutických služieb a pod., ❖ podporovať integráciu a využívanie telemedicínskych technológií a digitalizácie do praxe v zdravotníctve, ❖ podporovať ambulantnú lekársku starostlivosť s cieľom jej lepšej dostupnosti, ❖ podporovať a rozvíjať terénne formy zdravotnej starostlivosti, ❖ sústrediť pozornosť na aktivity vedúce k prevencii a podpore zdravia obyvateľstva, ❖ budovať zariadenia opatrovateľskej starostlivosti so zdravotníckymi službami.
<p>3.7.2</p>	<p>Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečovať nástroje na pravidelný monitoring a vyhodnocovania potrieb občanov, požiadaviek seniorov, znevýhodnených osôb a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii, ❖ poskytovať podporu vo forme poskytnutia priestorov na činnosť a finančných príspevkov pre kluby zdravotne postihnutých a kluby seniorov, ❖ podporovať využívanie moderných technológií v sociálnych a zdravotných službách, ❖ podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní opatrení v sociálnej oblasti, ❖ podporovať zrovnoprávnenie financovania verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a vyššia miera zapájania neverejných poskytovateľov do poskytovania sociálnych služieb, ❖ podporovať integráciu poskytovaných sociálnych služieb s inými druhmi verejných služieb (ako napr. služby zamestnanosti, zdravotnej služby atď.) za účelom realizácie tzv. case managementu, ❖ podporovať inovatívne typy bytových služieb na komunitnej úrovni, ❖ podporovať zriadenie integrovaného poradenského centra právnych služieb v oblasti sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti, ❖ podporovať vznik a fungovanie poskytovateľov schopných zabezpečovať potrebné spektrum sociálnych služieb, služieb sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, ❖ posilňovať prácu s komunitou a scitlivosť verejnosti k prijímateľom sociálnych služieb, ❖ podporovať a rozvíjať terénne formy sociálnych služieb, napĺňanie a využívanie informačného systému o poskytovaní sociálnych služieb, ❖ riešiť debarierizáciu a odstraňovať bariéry pre telesne, zrakovo, sluchovo a inak postihnutých vo verejných budovách a na verejných priestranstvách, ❖ podporovať prepravnú službu (sociálny taxík), ❖ podporovať projekty zabezpečujúce pomoc pre občanov bez prístrešia, ❖ organizovať prednášky v denných centrách a kluboch ZŤP osôb, ❖ podporovať prechod poskytovania sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) v zariadení na komunitnú formu a podporovať vytváranie vhodných priestorových podmienok pre poskytovanie tohto druhu služby, ❖ zlepšovať kvalitu služieb SPODaSK vrátane vzdelávania zamestnancov, prípravy prijímateľov, prípravy komunity a riešenia priestorových podmienok, v ktorých sa poskytuje príslušná starostlivosť, ❖ vytvárať podmienky a podporné modely pre udržanie a stabilizáciu ľudských zdrojov v zdravotníctve a v sociálnych službách,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať manuál dobrej praxe spojenej so skúsenosťami a účinnými postupmi v regióne pri riešení globálnej pandémie spôsobenej koronavírusom COVID-19.
3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať zriadenie zdravotníckych centier prevencie podpory duševného a telesného zdravia, ❖ podporovať skvalitnenie vzdelávania a výchovy k zdravému životnému štýlu (vo všetkých vekových kategóriách obyvateľov vrátane výchovy k zdraviu na školách), ❖ zabezpečovať pravidelný monitoring a hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov, ❖ zaviesť pozície školských a komunitných sestier, ❖ realizovať preventívne a terapeutické programy v oblasti duševného a telesného zdravia, ❖ podporovať rozvoj športu a športových aktivít ako preventívneho modelu podpory zdravia.
3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre dobrovoľnícke a komunitné aktivity, ❖ zaviesť systematickú podporu dobrovoľníctva a komunitnej práce a podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich dobrovoľnícke aktivity a aktivity na posilnenie komunity, ❖ podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní a poskytovaní služieb pre komunitu, ❖ nastaviť schémy na podporu dobrovoľníctva a komunitného života na miestnej úrovni, aj v spolupráci so súkromným sektorom, ktorý podporuje projekty spoločenskej zodpovednosti, ❖ nastaviť finančné a nefinančné nástroje na podporu miestneho rozvoja vedeného komunitou, spolupráce komunit a dobrovoľníctva (napr. mikrogranty, regrantingové schémy), ❖ podporovať modernizáciu infraštruktúry pre voľnočasové aktivity v komunite, ❖ investovať do revitalizácie nevyužívaných objektov vo vlastníctve samosprávy v prospech iniciatív a projektov podporujúcich komunitný život vrátane kultúrnych služieb (kníhnice, čítárne, kluby a pod.), ❖ dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre voľnočasové aktivity a záujmovú činnosť, ❖ zaviesť nové formy práce s komunitou, ❖ podporovať ekosystém pre fungovanie sociálnej ekonomiky.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci ❖ Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci ❖ Počet obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením ❖ Pomer klientov zo zariadení zapojených do procesu DĽ, ktorí zostali v zariadení, voči klientom, ktorí bývajú samostatne ❖ Podiel obyvateľov, ktorí sú informovaní o sociálnej politike samosprávy ❖ Počet kompletne bezbariérových služieb v obci ❖ Počet poberateľov pomoci v hmotnej núdzi

Špecifický cieľ 3.8

Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov

Opatrenie	Typové aktivity
3.8.1 Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať koncepciu rozvoja bývania, ktorou sa zabezpečia zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať rozširovanie, modernizáciu a výstavbu dostupných obecných nájomných bytových domov alebo odkúpenie bytových jednotiek bežného alebo nižšieho

	nižšieho štandardu	<p>štandardu spolu s prislúchajúcou technickou vybavenosťou na účely nájomného bývania podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky,</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ budovať alebo prenajímať malometrážne a nízkoštandardné byty pre sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva, ❖ zlepšiť podmienky v prístupe k pitnej vode a kanalizácii vo vybraných oblastiach a v súvislosti s vybranými cieľovými skupinami, ❖ nastaviť podmienky spolupráce a koordinovať aktérov pri riešení dostupnosti bývania.
3.8.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať a aktualizovať pasport lokalít bývania a ich vybavenosti, ❖ vypracovať zásady (regulatívy) architektonických štandardov jednotlivých obytných zón s prihliadnutím na miestnu tradíciu, kultúru a históriu a integrovať ich do regulatívov územného plánu obce, ❖ podporovať revitalizáciu obytných zón (občianska vybavenosť, cesty, chodníky, MHD, verejná zeleň, ihriská atď.).
3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vyčleniť a pripraviť plochy pre výstavbu IBV, ❖ budovať inžinierske siete pre rozvoj bytovej výstavby, ❖ rekonštruovať inžinierske siete obce, primárne v obytných zónach, ❖ podporovať výstavbu bytových domov podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, ❖ prijímať opatrenia v súvislosti s výstavbou nízkoenergetických rodinných domov (IBV) na úkor bytových domov (HBV).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet bytov v správe obce, ktoré je možné poskytnúť na nájomné bývanie ❖ Podiel osôb zo sociálne znevýhodnených skupín a osôb v bytovej núdzi, ktorým samospráva poskytla bývanie ❖ Spotreba pitnej vody v domácnostiach v litroch na obyvateľa a deň (l/obyv./deň)

Špecifický cieľ 3.9

Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku

Opatrenie	Typové aktivity
3.9.1 Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vytvoriť jednotný informačný systém zberu údajov o trestnej a inej protispoločenskej činnosti, ❖ zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov obce a zabezpečovať ochranu ich majetku rozširovaním a modernizáciou kamerového systému a rozširovaním možností pripojenia na Pult centrálnej ochrany, ❖ dobudovať pripojenie elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí, ❖ prijať preventívne opatrenia na zníženie kriminality a vandalizmu monitorovaním verejných priestranstiev, ❖ zabezpečovať verejný poriadok v rizikových lokalitách zvýšenou hliadkovou činnosťou a monitorovaním, ❖ vytvárať a podporovať partnerstvá v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti a prepájať verejných a neverejných poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ budovať kapacity poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ vytvárať podmienky pre vznik a činnosť poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ ochraňovať občanov rizikových skupín pred tým, aby sa stali obeťou trestnej činnosti, prednáškovou a preventívnou činnosťou v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach, viesť informačné a osvetové kampane, ❖ zabezpečovať hlásnu a informačnú službu,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečovať ochranu pred požiarmi a prírodnými hrozbami, ❖ podporovať činnosť Dobrovoľného hasičského zboru (DHZ), ktorý pôsobí v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti – protipožiarna ochrana, protipovodňová ochrana, civilná ochrana (CO), ❖ podporovať aktivity hasičov a záchranárov a vytvárať podmienky pre ich činnosť vrátane budovania kapacít a modernizácie vybavenia, ❖ z pohľadu prevencie zlepšovať protipožiarnu ochranu na verejných budovách a v domácnostiach, ❖ realizovať chýbajúce protipovodňové opatrenia, ❖ v prípade mimoriadnych udalostí viesť krízový štáb a podporovať záchranné, lokalizačné a likvidačné práce, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune zranených, ❖ v prípade mimoriadnych udalostí a potreby poskytovať núdzové zásobovanie a ubytovanie, zabezpečovať CO úkryty a evakuácie, vykonávať protiradiačné a protichemické opatrenia, organizovať prípravu síl a prostriedkov civilnej ochrany a prípravu občanov na sebaochranu a vzájomnú pomoc, ❖ vykonávať edičnú a osvetovú činnosť v civilnej ochrane.
3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečovať pravidelný monitoring subjektívneho vnímania bezpečnosti občanmi s dôrazom na rizikové skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať občiansku participáciu a deradikalizáciu v rámci prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, ❖ podporovať preventívne programy zamerané na vybrané socio-patologické javy na školách a u ďalších rizikových skupín obyvateľstva s dôrazom na minoritné skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať vytváranie nízkoprahových centier pre deti a mládež, ❖ viesť informačné a osvetové kampane a zabezpečovať vzdelávanie v oblasti predchádzania sociálno-patologickým javom.
Kľúčové indikátory úspechu		
	Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok ❖ Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci
	Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vybudovaný a fungujúci systém pripojenia elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí ❖ Objem finančných prostriedkov samosprávy určených na podporu aktivít podporujúcich komunitný život za rok ❖ Počet evidovaných trestných činov maloletých a mladistvých páchatel'ov za rok ❖ Počet vyriešených mimoriadnych situácií záchrannými zložkami za rok

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifický cieľ 4.1		
Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy		
	Opatrenie	Typové aktivity
4.1.1	Zabezpečiť otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pravidelne aktualizovať informačné systémy samosprávy a verejnej správy pre efektívne riadenie a rozhodovanie, ❖ zabezpečiť efektívnejšie využívanie existujúcich modulov informačných systémov (IS) samosprávy a verejnej správy, ❖ rozširovať oblasti práce s informáciami v samospráve a verejnej správe tak, aby tieto mali podobu otvorených dát a boli komplexne a konzistentne zhromažďované a spracované v jednom IS,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať digitálnu transformáciu samosprávy, verejnej správy a nové typy elektronických služieb a zabezpečiť prístup k službám pre všetkých občanov vrátane zdravotne postihnutých a znevýhodnených osôb a umožniť im vybavenie požiadaviek prostredníctvom elektronickej komunikácie, ❖ podporovať zavedenie elektronických služieb samosprávy pre podnikateľov, ❖ identifikovať a podporovať inovačný potenciál samosprávy a verejnej správy využívaním otvorených dát, ❖ vytvárať dátovú základňu a príklady dobrej praxe v koordinácii so Štatistickým úradom SR, ❖ podporovať pilotné projekty v oblasti dátového manažmentu a využívania GIS na úrovni regiónu (zdieľané dátové pracovisko), ❖ podporovať manažment údajov verejnej správy a kybernetickú bezpečnosť, ❖ rozširovať eGovernment v prospech občanov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiacich na území samosprávy, ❖ zlepšovať a rozširovať poskytovanie geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu, ❖ implementovať elektronický, plne automatizovaný portálový systém nahlasovania podnetov a požiadaviek občanov, ❖ podporovať digitalizáciu podnikania (tvorba a modernizácia e-shopov, podpora online prezentácie), ❖ podporovať spoločné cezhraničné a medzinárodné projekty a SMART prístupy v miestnych verejných službách.
4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať pasportizáciu nehnuteľného majetku samosprávy, ❖ posúdiť stav, efektívnosť a účelnosť využívania budov v majetku samosprávy, ❖ zmapovať a vysporiadať dubiózny majetok samosprávy, ❖ realizovať aktívnu pozemkovú politiku vrátane pozemkových úprav, ❖ zaviesť transparentné vykazovanie hospodárenia s majetkom a verejnými zdrojmi, ❖ rozširovať a skvalitňovať GIS databázu dát o majetku samosprávy, ❖ aplikovať spoločensky zodpovedné a zelené verejné obstarávanie, ❖ neustále zlepšovať výber daní a poplatkov a vymáhanie pohľadávok.
4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštruovať a modernizovať budovu obecného úradu (zateplenie a výmena otvorových konštrukcií, výmena elektroinštalácie a počítačových sietí, modernizácia osvetlenia, hydraulické vyregulovanie vykurovacieho systému, klimatizácia a vzduchotechnika priestorov, interiérové vybavenie, hygienické zariadenia, spoločné kuchynky s posedením atď.), ❖ zabezpečovať moderné a výkonné technické vybavenie pre spoľahlivú a bezporuchovú prevádzku informačných systémov a prácu zamestnancov, ❖ zabezpečovať skvalitnenie a zefektívnenie pracovného prostredia zamestnancov samosprávy (napr. vybudovanie regeneračnej zóny pre zamestnancov so sociálnym zázemím a i.), ❖ zvyšovať bezpečnosť a ochranu osôb a majetku samosprávy zavedením monitorovania vnútorných priestorov verejných budov, ❖ modernizovať registratúrne pracovisko, ❖ vytvoriť digitálny archív dokumentov a zdieľané pracovisko na digitalizáciu dokumentov s dostatočným technickým vybavením (skenery) a personálnym zabezpečením, ❖ zefektívniť a sprehľadniť prácu úradníkov, ❖ implementovať a udržiavať systém riadenia kvality podľa ISO 9001/2000 a zabezpečovať pravidelný procesný audit obecného úradu, ❖ systematicky mapovať dopyt a ponuku celoživotného vzdelávania, ❖ navrhnúť, implementovať a aktualizovať systém pravidelného vzdelávania pracovníkov samosprávy, ❖ poskytnúť pracovníkom samosprávy podporu pri ich zvyšovaní kvalifikácie a zručností.
4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni	<ul style="list-style-type: none"> ❖ identifikovať a podporovať inovačný potenciál podnikov v obci pre zavádzanie SMART a zelených riešení, ❖ podporovať budovanie partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia,

	samosprávy, miestnych združení a podnikateľov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať projekty spolupráce podnikov a výskumných organizácií a investície podnikov do výskumu a inovácií (modernizácia technológií, procesov a postupov), ❖ podporovať digitálnu transformáciu podnikov, ❖ implementovať medzisektorové riešenia a výstupy cezhraničnej spolupráce, napr. v oblasti obehového hospodárstva, zdravia, aplikácie zelených riešení a energetiky a pod., ❖ zapájať samosprávu a neziskový sektor do pilotných projektov v oblasti inovácií, know how transfer, SMART, medzisektorových a zelených riešení, ❖ iniciovať a podporovať činnosť existujúcich a nových odvetvových klastrov a klastrových iniciatív v jednotlivých oblastiach podnikania, ako aj ich sieťovanie v medzinárodnom priestore.
4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zaviesť procesy participácie s verejnosťou najmä v oblasti prípravy a pripomienkovania strategických a koncepcných dokumentov, zapojenia verejnosti do prípravy spoločných projektov, ❖ umožniť občanom samosprávy čerpať časť verejných financií v podobe dotácií, ❖ pravidelne organizovať stretnutia s občanmi (mládež, študenti, seniori, podnikatelia atď.) k získavaniu spätnej väzby a zberu podnetov, ❖ pravidelne monitorovať spokojnosť občanov so službami samosprávy formou prieskumov a prostredníctvom diskusií na rôzne odborné témy, ❖ využívať všetky dostupné mediálne kanály na poskytovanie aktuálnych informácií o dianí v samospráve (obecný rozhlas, TV, tlačené a online periodiká, obecný web, verejné tabule, plagátovacie plochy, sociálne siete a iné), ❖ modernizovať a spravovať vlastné tradičné a online mediálne kanály vo vlastníctve samosprávy, ❖ pravidelne komunikovať so zástupcami médií, ❖ podporovať zverejňovanie informácií nad rámec zákona na princípe „otvorenej samosprávy“.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom ❖ Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Rozšírenie poskytovania geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu ❖ Podiel obyvateľov, ktorí sú spokojní s mierou informovanosti a kvalitou informácií o dôležitých opatreniach, rozhodnutiach a aktivitách samosprávy ❖ Podiel obyvateľov, ktorí majú pocit, že sa môžu zapojiť do chodu obce ❖ Počet vytvorených partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia

Špecifický cieľ 4.2

Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“

Opatrenie	Typové aktivity
4.2.1 Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať rozvoj pevných optických chrbticových sietí a sietí poslednej míle pripojenia na internet, ❖ podporovať zriadenie a rozširovanie siete internetu v obci, ❖ podporovať skvalitnenie súčasného plošného pokrytia vidieckeho územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 4G, ❖ podporovať rozvoj pokrytia územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 5G a následných sietí, ❖ pri zachovaní vysokej triedy bezpečnosti zabezpečiť pre sieť a informačné systémy samosprávy aplikácie využívajúce „internet vecí“, ❖ realizovať a rozširovať verejnú Wi-Fi sieť vo verejných budovách, na verejných priestranstvách a vo verejnej hromadnej doprave.

4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom	<ul style="list-style-type: none"> ❖ modernizovať technické a softvérové vybavenie zasadacích miestností a kontaktných miest s občanmi, ❖ zriadiť a vybudovať centrá prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá), ❖ skvalitňovať, zefektívňovať a integrovať poskytovanie služieb v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá), ❖ zlepšiť dostupnosť služieb pre občanov a návštevníkov zvýšením počtu parkovacích miest, zlepšením možnosti parkovania bicyklov a i., ❖ vybudovať zóny pre občanov prístupom na internet v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Modernizovaný obecný rozhlas
Voliteľné		❖ Počet domácností s rýchlym a super rýchlym širokopásmovým prístupom na internet

Špecifický cieľ 4.3		
Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce		
Opatrenie	Typové aktivity	
4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať zdieľané kapacity pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja na území UMR Liptov, ❖ podporovať systém spolupráce a transferu know-how pre zavádzanie inovácií vrátane sociálnych inovácií do regionálneho rozvoja a tvorby politík, ❖ podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na miestnej, regionálnej, nadregionálnej a medzinárodnej úrovni, ❖ podporovať existujúce miestne záujmové združenia (MAS, OOCR, ZMOS, mikroregióny a i.), ❖ pravidelne sa zúčastňovať stretnutí územnej a tematickej spolupráce v regióne Liptov v rámci kľúčových sektorov regionálneho rozvoja. ❖ posilniť cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu, ❖ aktívne vyhľadávať cezhraničných a medzinárodných projektových partnerov pre aktérov územnej spolupráce a organizovať s nimi pracovné stretnutia, ❖ podporovať prioritné a kľúčové rozvojové projekty a iniciatívy cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou a Českou republikou, ❖ byť aktívni v účasti na cezhraničných a medzinárodných odborných podujatiach k prenosu know-how a skúseností zo zahraničia do regiónu, ❖ podporovať spoluprácu s členskými krajinami V4 a Karpatského dohovoru (aktivity v rámci jednotlivých protokolov) v kontexte podpory budúcej európskej makroregionálnej stratégie pre karpatský región.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet aktérov, ktorí sú súčasťou partnerstiev územnej spolupráce ❖ Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s regionálnymi partnermi ❖ Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s nadregionálnymi partnermi ❖ Počet nových medzinárodných partnerstiev ❖ Počet realizovaných medzinárodných/cezhraničných podujatí, aktivít a projektov